

Міністерство освіти і науки України
Національна академія наук України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Кафедра соціальної роботи, управління і педагогіки

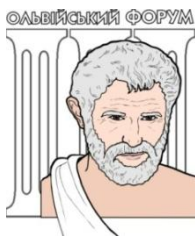
ОЛЬВІЙСЬКИЙ ФОРУМ – 2018:
стратегії країн Причорноморського регіону
в геополітичному просторі

XII Міжнародна науково-практична конференція
7–10 червня 2018 р., м. Миколаїв

ПРОГРАМА та ТЕЗИ

Міжнародної науково-практичної конференції

**«РЕАЛІЗАЦІЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ
ТА БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ»**

Миколаїв
2018

Рекомендовано до друку вченою радою ЧНУ ім. Петра Могили (протокол № 10 від 17.05.2018).

Ольвійський форум – 2018 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі : ХІІ міжнар. наук.-практ. конф. 7–10 червня 2018 р., м. Миколаїв : програма та тези : міжнародної науково-практичної конференції «Реалізація євроінтеграційної політики України : суспільно-політичний та безпековий аспект» / Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. – 152 с.

Міністерство освіти і науки України
Національна академія наук України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Кафедра соціальної роботи, управління і педагогіки

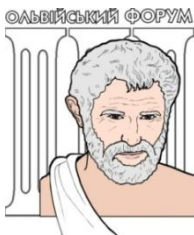

ОЛЬВІЙСЬКИЙ ФОРУМ – 2018:
стратегії країн Причорноморського регіону
в геополітичному просторі

XII Міжнародна науково-практична конференція
7–10 червня 2018 р., м. Миколаїв

ПРОГРАМА

Міжнародної науково-практичної конференції
«РЕАЛІЗАЦІЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ
ТА БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ»

Миколаїв
2018

Міжнародна науково-практична конференція

**«Реалізація євроінтеграційної
політики України:
суспільно-політичний та безпековий аспект»**

7 червня 2018 року, м. Миколаїв, Україна

Організатори конференції:

Міністерство освіти і науки України

Національна академія наук України

Чорноморський національний університет ім. Петра Могили

Кафедра соціальної роботи, управління і педагогіки

International Conference

**«Implementation of the European integration poli-
cy of Ukraine:
socio-political and security aspect»**

June 7, 2018, Mykolaiv, Ukraine

Organizers of the Conference:

Ministry of Education and Science of Ukraine

National Academy of Sciences of Ukraine

Petro Mohyla Black Sea National University

Department of social work, management and pedagogy

ПРОГРАМА

07 червня 2018 р., м. Миколаїв, Україна

Чорноморський національний університет ім. Петра Могили,
м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10, Вчена рада

9:00–10:00 Реєстрація	
10:00–10:30	Відкриття. Вступне слово. – Леонід Клименко, ректор Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. – Олександр Рябенко, заступник начальника управління, начальник відділу по роботі з інститутами громадянського суспільства управління молодіжної політики Миколаївської міської ради, м. Миколаїв, Україна – Володимир Беглиця, проректор Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. – Юліна Палагнюк, професор Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. – Олександр Шевчук, декан факультету політичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна.
10:30–12:00	Робота секції «Європейський вибір України в контексті національної безпеки»
12:00–12:30 Перерва	
12:30–14:30	Робота секції «Соціальна політика в умовах сучасних економічних викликів»
14:30–15:00 Перерва	
15:00–15:30	Прийняття резолюції конференції

Робочі мови: українська, англійська.

PROGRAM

June 7, 2018, Mykolaiv, Ukraine

Petro Mohyla Black Sea National University,
10, 68-Desantnykiv Street, Mykolaiv, room 5–107

9:00–10:00 Registration	
10:00–10:30	Opening. Introduction speech by – Leonid Klymenko, Rector, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. – Oleksandr Riabenko, Deputy Head of the Department, Head of the Department of Civil Society Institutions of Youth Policy, Mykolayiv City Council, Mykolaiv, Ukraine. – Volodymyr Behlytsa, Vice-Rector, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. – Yuliana Palagnyuk, professor in Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. – Oleksandr Shevchuk, Dean of the Faculty of Political Science, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine.
10:30–12:00	1st Plenary Session
12:00–12:30 Coffee-break	
12:30–14:30	2nd Plenary Session
14:30–15:00 Coffee-break	
15:00–15:30	Adoption of the conference resolution

Working languages: Ukrainian, English.

СЕКЦІЯ:

Європейський вибір України в контексті національної безпеки

Модератор: **Палагнюк Юліана**, д-р наук з держ. упр., доцент, професор кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна.

ВИСТУПИ:

Walzenbach G. (PhD in Political Sciences, Associate Professor, University of the West of England, Bristol (UK)). **European security governance and EU-NATO cooperation: an effective response to hybrid warfare.**

Skurbaty A. Z. (PhD in International Public Law, University of Lund, Sweden). **The comparative analysis of the level of compliance of Ukrainian state migration legislation with European Union member states.**

Лізаковски П. (канд. наук в сфері наук о безпеці / doktor nauk społecznych w zakresie nauk o bezpieczeństwie, преподаватель, Военно-морская академия им. Героев Вестерплатте, г. Гдыня, Республика Польша). **Продовольственная безопасность в современных условиях.**

Лізаковська С. В. (канд. наук з держ. упр., доцент, викладач, Військово-морська академія ім. Героїв Вестерплатте, м. Гдиня, Республіка Польща). **До проблеми громадянськості в контексті становлення громадянського суспільства.**

Рябенко О. В. (заступник начальника управління, начальник відділу по роботі з інститутами громадянського суспільства управління молодіжної політики Миколаївської міської ради м. Миколаїв, Україна). **Проблеми реалізації державної молодіжної політики в Україні.**

Бойко О. Д. (перший проректор Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, м. Ніжин, Україна). **Кібербезпека України в контексті Євроінтеграції.**

Власенко Ю. К. (канд. політ. наук, доцент кафедри гуманітарних і правових дисциплін, ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг, Україна). **Суспільно-політичні орієнтації населення України в геополітичному вимірі.**

Козаченко Т. П. (канд. наук з держ. упр., докторант кафедри публічного управління та публічної служби НАДУ при Президентові України, м. Київ, Україна). **Стратегічна екологічна оцінка як перспективний напрям екологізації публічного управління суспільним розвитком.**

Лопушинський І. П. (д-р наук з держ. упр., професор, заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна), **Ковнір О. І.** (канд. пед. наук, доцент кафедри іноземних мов Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна). **Англомовна компетентність публічних службовців у процесі Євроінтеграції України.**

Стадніченко Р. В. (канд. політ. наук, доцент кафедри філософії та політології, ІДПУ ім. В. Винниченка, м. Кропивницький, Україна). **Євроінтеграційна політика України в контексті загроз інформаційних та гібридних воєн.**

Мороз С. А. (канд. наук з держ. упр., старший науковий співробітник, НУЦЗУ, м. Харків, Україна). **Глобальний рівень забезпечення якості вищої освіти: загальна характеристика та основні методи.**

Палагнюк Ю. В. (д-р наук з держ. упр., доцент, професор кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **The formation of public opinion during implementation of policy towards European integration of Ukraine.**

Тодоров І. Я. (д-р іст. наук, професор кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій, УжНУ, м. Ужгород, Україна). **Імплементация угоди про Асоціацію Україна-ЄС в контексті Євроатлантичної інтеграції.**

Волошин С. І. (здобувач навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України, м. Харків, Україна). **Адаптація інформаційного механізму державного регулювання земельних відносин в Україні до Європейських стандартів.**

Антонова Л. В. (д-р наук з держ. упр., професор кафедри обліку і аудиту, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Глобалізаційний вплив на рівень прозорості системи державного правління як забезпечуючої складової зниження небезпеки корупційних проявів.**

Рудень Д. М. (канд. політ. наук, старший викладач кафедри історії і політології, НУБіП України, м. Київ, Україна). **Запобігання політичній корупції як необхідна умова Євроінтеграції.**

Палагнюк О. В. (магістр з міжнародного та європейського права (Німеччина), спеціаліст з питань прав людини та гендеру Консультативної місії Європейського Союзу в Україні, м. Київ, Україна). **Запровадження правового інституту ювенальної юстиції в Україні: приклад швейцарської конфедерації.**

Севастьянов О. В. (канд. іст. наук, доцент кафедри історії і політології, Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна). **Процес об'єднання територіальних громад в контексті закінчення політичного циклу 2014–2019 рр. в Україні.**

Багмет М. О. (д-р іст. наук, професор, кафедри місцевого самоврядування та регіонального розвитку Інститут державного управління, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна), **Письменна Л. І.** (Інститут державного управління, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Використання досвіду Республіки Польща в ході запровадження сучасної дорожньої карти євроінтеграційних процесів у всіх вимірах суспільного життя.**

Козлова Л. В. (канд. наук з держ. упр., доцент кафедри публічного управління та адміністрування, Інституту державного управління, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Культурна дипломатія як одна з важливих та проблемних складових євроінтеграції України**

Віннічук О. В. (канд. політ. наук, викладач кафедри політології і соціології, Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка, м. Кам'янець-Подільськ, Україна). **Ризики демократії: український та європейський рівень.**

Сорока С. В. (д-р наук з держ. упр., професор кафедри публічного управління та адміністрування, доцент, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Позиція країн Вишеградської групи щодо міграційної політики ЄС.**

Шевчук О. В. (д-р політ. наук, професор, декан факультету політичних наук, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Відносини США з ЄС за президенства Д. Трампа: перезавантаження.**

Плеханов Д. О. (д-р наук з держ. упр., доцент завідувач кафедри місцевого самоврядування та регіонального розвитку Інституту державного управління, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Вплив глобалізації на тенденції модернізації технологій державного управління регіональним розвитком.**

Іовчева А. М. (канд. політ. наук, старший викладач кафедри історії, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Гендерна рівність в процесі прийняття політичних рішень як основа функціонування європейського співтовариства.**

Соловйова А. С. (канд. політ. наук, доцент (б. в. з.) кафедри політичних наук, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Особливості об'єднання територіальних громад в рамках реформи децентралізації в Україні.**

Лушагіна Т. В. (канд. політ. наук, старший викладач кафедри політичних наук, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Діяльність спроможних територіальних громад в Україні та країнах ЄС.**

Шкірчак С. І. (викладач кафедри політичних наук, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна), **Шкірчак К. П.** (викладач кафедри історії, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Відображення феномену інсургентів у американській політичній науці.**

Александрова А. В. (магістрант Навчально-наукового інституту післядипломної освіти, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Міжнародні економічні санкції як спосіб впливу на політичний та економічний стан країни.**

Портнов О. О. (магістрант Навчально-наукового інституту післядипломної освіти, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **До питання інформаційної політики Росії щодо України.**

СЕКЦІЯ: Соціальна політика в умовах сучасних економічних викликів

Модератор: **Сорока Світлана**, д-р наук з держ. упр., в. о. професора кафедри публічного управління та адміністрування, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна.

ВИСТУПИ:

Скальски Д. (кандидат наук с физической культуры/doktor nauk o kulturze fizycznej, ад'юнкт, преподаватель Академии физического воспитания и спорта им. Енджея Шнядецкого в г. Гданск, Республика Польша). **Проблемы семей, имеющих детей с ограниченными возможностями, в контексте социальной безопасности в Республике Польша.**

Антонов А. В. (д-р наук з держ. упр., професор кафедри економічної безпеки, публічного управління та адміністрування, Житомирський державний технологічний університет, м. Житомир, Україна). **Розвиток корпоративної соціальної відповідальності: європейський вимір.**

Грень Л. М. (канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. акад. І. А. Зязюна, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна). **Національна рамка класифікацій як інструмент державного управління професійно-технічною освітою в Україні.**

Сай Д. В. (канд. пед. наук, декан факультету соціології, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Онлайн волонтерство в ЄС.**

Коваль Г. В. (д-р наук з держ. упр., завідувач кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Роль недержавних організацій у вирішенні соціальних проблем: європейський досвід.**

Сургова С. Ю. (канд. пед. наук, доцент кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна), **Степаненко С. І.** (студент

факультету соціології Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Ортобіоз як безпековий аспект успішної діяльності соціальних працівників в умовах Європейської інтеграції.**

Файчук О. Л. (канд. пед. наук, доцент (б. в. з.) кафедри соціальної роботи, управління та педагогіки, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Особливості економічної культури студентської молоді в сучасних соціально-політичних умовах.**

Попова Т. С. (канд. пед. наук, доцент кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Впровадження Україною європейських підходів та практик щодо забезпечення найкращих інтересів дитини.**

Чубук Р. В. (канд. пед. наук, доцент кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Сучасні загрози соціальній безпеці людини.**

Малиновська Н. Л. (канд. іст. наук, доцент кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Зміцнення гуманітарної безпеки України освітнім шляхом.**

Орленко М. В. (канд. політ. наук, старший викладач кафедри політичних наук, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Розвиток молоді в період євроінтеграційних процесів в Україні.**

Співак А. В. (магістр спеціальності «Соціальна робота», Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Досвід підготовки соціальних працівників у Великобританії.**

Столярчук Н. В. (магістрантка кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Арт-терапія як метод соціалізації молоді з ДЦП як один із аспектів соціальної безпеки.**

Мартиненко О. О. (магістр спеціальності «Соціальна робота», Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Європейський досвід створення умов для активного відпочинку молоді.**

Латій Є. В. (магістр спеціальності «Соціальна робота», Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Вплив європейських компонентів ментального здоров'я на життєдіяльність особистості в процесі євроінтеграції.**

Юрченко Н. С. (магістр спеціальності «Соціальна робота», Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Розвиток лідерського потенціалу молоді як один із чинників успішної євроінтеграції.**

Коваль Г. В. (д-р наук з держ. упр., завідувач кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна), **Левченко Є. М.** (магістр спеціальності «Соціальна робота», Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Соціальна робота з людьми похилого віку: європейський досвід.**

Валенков В. Є. (здобувач, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Вплив євроінтеграційних процесів на формування національної моделі соціальної політики України.**

Діденко І. В. (магістр спеціальності «Соціальна робота», Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Європейський досвід наставництва дітей-сиріт: орієнтир для України.**

Рубаненко Г. С. (магістр спеціальності «Соціальна робота», Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна). **Європейський досвід формування комунікативної компетентності майбутніх соціальних працівників.**

Міністерство освіти і науки України
Національна академія наук України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Кафедра соціальної роботи, управління і педагогіки

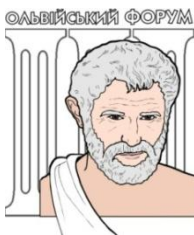
ОЛЬВІЙСЬКИЙ ФОРУМ – 2018:
стратегії країн Причорноморського регіону
в геополітичному просторі

XII Міжнародна науково-практична конференція
7–10 червня 2018 р., м. Миколаїв

ТЕЗИ

Міжнародної науково-практичної конференції

**«РЕАЛІЗАЦІЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ
ТА БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ»**

Миколаїв
2018

СЕКЦІЯ: Європейський вибір України в контексті національної безпеки

УДК 327.7-049.5(1-622НАТО+4-6ЄС)(043.2)=111

Walzenbach Günter,
*PhD in Political Science, Associate Professor,
University of the West of England, Bristol, UK*

EUROPEAN SECURITY GOVERNANCE AND EU-NATO COOPERATION: AN EFFECTIVE RESPONSE TO HYBRID WARFARE?

Security governance has been defined as an intentional rule based system that brings together a multiplicity of actors with the help of coordination and management mechanisms for the sake of directed policy interventions. In contrast to geo-political thinking such a system rests on the transformation of purely national interests with a view to achieve effective problem-solving through institution-building and the perception of security as a regional if not global public good.

Against this conceptual background the realities of Russia's hybrid warfare and its targeting of critical infrastructure along the Eastern borders of the European Union pose a serious empirical challenge. Although the EU's High Representative, Federica Mogherini, qualified NATO as a military alliance and the EU as a regional organization, she continued to identify an overlapping security area where both institutional actors complement each other despite having to draw on different policy instruments. Ever since the EU-NATO joint declaration of 8th July 2016 strategic priority has been given to cooperation in areas that boost the ability to counter hybrid threats. So far, Article 5 of the NATO Washington Treaty and the legal framework of Article 222 of the Treaty on the Functioning of the European Union have delineated the space of potential actions, but the unprecedented nature of new security threats such as cyber ask for a significant rethinking of the established governance architecture.

In the traditional «weakest link» scenario of security governance the smallest level of security provided by an individual actor determines the absolute level of the public security good available to all. Many of the hybrid threats building up at the EU's and NATO's Eastern borders reflect this high risk constellation. In addition, the search for an adequate joint response

is exacerbated by a set of open questions around the strength of US commitments to NATO and the future shape of EU ESDP arrangements after BREXIT. While the traditional answers based on excessive inter-governmental institutionalisation seem to fall short in terms of practicability and feasibility, the suggested innovation of more permanent forms of structured cooperation (PESCO) may suffer from ever being able to reach a critical mass of member states willing to participate.

Potential solutions to the observed dilemma in EU-NATO cooperation may follow from past experiences. In general, institutional actors recognise new problems, yet treat them as tractable within the established framework of security governance. It is argued that the most serious disagreements occur as regards the sequencing of problem solving, especially when the identified problems require coordination of large numbers of government officials across several countries. Retrospectively, NATO endorsed already in 2006 a comprehensive political guidance asking for a continuing transformation of alliance capabilities and priorities. Similar to a *deus ex machina* greater coherence between member state actions was to be achieved through new and more effective management mechanisms.

The paper will examine the potential for such problem solving capacities in the context of hybrid threats arguing with the help of historical analogies. In particular the notion of interoperability, previously employed to better accomplish common tasks, understand and execute command procedures and to launch equipment more efficiently, continues to offer a useful perspective on future EU-NATO collaboration. In contrast to a regular obsession with common procurement rules for new military equipment, the procedural arrangements suggested here, point to modified forms of joint communication, to a reduction of duplication, and the pooling of resources that realise synergy gains within flexible, boundary-spanning membership arrangements.

УДК 342.721-054.7(477)Ж4-6ЄЄ(043.2)

Skurbaty A. Z.,
PhD in International Public Law,
University of Lund, Sweden

THE COMPARATIVE ANALYSIS OF THE LEVEL OF COMPLIANCE OF UKRAINIAN STATE MIGRATION LEGISLATION WITH EUROPEAN UNION MEMBER STATES

Kiev International Institute of Sociology conducted a sociological survey for the Institute of Human Rights and Prevention of Extremism and

Xenophobia in 2011. 400 immigrants over the age of 18, representing 10 different ethnic groups, were interviewed in all parts of Ukraine. The major aim of the poll was to figure out to what extent these people are integrated. Another aim was to see how this integration corresponds to the criteria of the assessment of alien integration in the recipient country, set by the Migrants Integration Policy Index. The aforementioned sociological study revealed that out of the pool of respondents 51 % were in higher education, 56 % were officially employed (with 14 % being private entrepreneurs); 15 % claim that their relatives could freely move to Ukraine if they wanted it or it was deemed necessary; 80 % were able to openly communicate with the local population in Russian or Ukrainian; 66 % of migrant children study at local schools; 91 % established friendly relations with the locals; and 93 % enjoy freedom of religious expression during their residence in Ukraine.

As the result of this analysis and an estimation of the outcomes of the study on the subject of accordance of Ukrainian state migration legislation to the standards and requirements set by the Migrant Integration Policy Index we have come to a series of conclusions. The present Ukrainian migration policies and the regulations in this particular sphere of governance are below the average margin in comparison to those established in some European countries: Sweden, Norway, Spain, Italy, Finland, Portugal, Belgium and the Netherlands have the highest indicators for the inclusion of immigrants and their dependants in the society of the recipient country. The performance of Ukraine in this matter can be approximated to the level of legal enforcement of integration of foreign residents in such countries as Latvia, Serbia, Cyprus, Slovakia, Malta and Lithuania (with the total score below the margin of 40 out of 1000). This is largely due to the fact that Ukraine, being a relatively young country, finds itself in the process of active institutional and judicial reform. In fact, it must find new mechanisms to establish steady and fully-functioning democratic values and practices, intensive approximation of its state legislation up to the internationally-recognized judicial standards and the norms of the *acquis communautaire*. At the same time it has averagely developed immigration laws along with somewhat weak migrant integration procedures and practices. In general terms, Ukrainian legislation for ensuring and safeguarding the needs of foreign residents in terms of their smooth and effective integration into the recipient society corresponds with the basic international and European requirements and standards. However, the major problem here is that national migration authorities often encounter difficulties in terms of their practical enforcement and realization due to numerous institutional restraints. These are mostly connected with the existence of corruption, high

level of bureaucracy and often the lack of proper professional training and sufficient competence of relevant state officials. The Ukrainian government should significantly improve the coordination of performance of responsible state institutions and agencies in connection with the fulfilment of their entitled responsibilities and duties. It should also enable more transparent, coherent and effective procedures and practices into state immigration policy.

While comparing different areas of socio-economical and political inclusion of foreigners and stateless persons residing in Ukraine as the result of the application of established MIPEX indicators, we are able to conclude that Ukrainian state policies and regulations are the most coherent and well-developed in the following fields: ensuring access of aliens to the long-term residence Ukrainian citizenship, national labor market and the system of social security benefits connected with employment. Such spheres, meanwhile, as access to free education, medical care and political participation remain rather underdeveloped and, therefore, need reconsideration and further improvement from the Ukrainian government.

Also, based on an in-depth study and analysis of Ukrainian immigration legislation, it is essential to point out the difference between short and long term residents. Permanent residents, in fact, are entitled to a much wider range of rights and freedoms according to national law in comparison to those who are living in Ukraine on a short-term basis. However, the most significant shortcoming of Ukrainian immigration state policy is that it stipulates and practically enforces the protection of rights and the lawful interests of explicitly officially registered aliens (foreigners legally residing on its state territory). However, irregular migrants are mostly deprived of the same. We find this discriminatory and non-acceptable in terms of the democratic values of the civil state. Both of the aforementioned disadvantages should be addressed and resolved by the Ukrainian government as soon as possible.

As to anti-discrimination it is important to note that, Ukrainian judicial norms proclaim, ensure and safeguard the equity of foreign nationals residing in Ukraine with the citizens of the state. However, more intensive and target-originated measures should be undertaken by the government in terms of promoting the democratic values of racial, religious and ethnic tolerance among the population of the country. The aim here must be to create a more positive environment for the realization of all proclaimed rights and guarantees of aliens through the prevention of any possible expressions of xenophobia and racism in the society.

Лизаковски П.,

*кандидат наук в сфере наук о безопасности, преподаватель,
Военно-морская академия им. Героев Вестерплатте,
г. Гдыня, Республика Польша*

ПРОДОВОЛЬСТВЕННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Существуют различные элементы безопасности, среди которых выделяют – международный, национальный, социальный, экономический, военный, экологический, энергетический, информационный, а также внутреннюю и внешнюю безопасность. Одним из видов безопасности, который имеет большое влияние на человека, является продовольственная безопасность. Важной задачей государства есть гарантия такого рода безопасности в частной сфере, поскольку частное лицо (например, предприниматель) является производителем продуктов питания, и, в то же время, является субъектом, ответственным за безопасность здоровья и за любой ущерб, причиненный потребителю в результате несоответствующего качества продуктов. Для обеспечения того, чтобы эта безопасность не нарушалась, важно создать и внедрить соответствующие правовые стандарты, процедуры и механизмы для контроля безопасности пищевых продуктов.

В современных социально-экономических, экологических условиях необходимо обратить внимание и исследовать тему широко понимаемой продовольственной безопасности. Это проблема, которая в настоящее время вызывает широкий общественный интерес, все чаще обсуждается в средствах массовой информации и на дискуссионных форумах многих научных организаций.

Продовольственная безопасность в современном мире является предметом особого внимания, что приводит к конкретным действиям, внедрению соответствующих правовых норм, действующих в различных странах. Например, в польском законодательстве продовольственная безопасность рассматривается как набор условий, которые должны соблюдаться, в частности в контексте:

- использования дополнительных веществ и ароматизаторов;
- уровня загрязняющих веществ;
- наличия пестицидов;
- условий облучения пищевых продуктов;
- органолептических характеристик;

– действий, которые необходимо предпринять на всех этапах производства или сбыта продуктов питания. Определение таких условий положительно влияет на здоровье и жизнь человека.

Продовольственную безопасность рассматривают как защиту здоровья и интересов потребителей, в том числе обращается внимание на безопасность здоровья, питательную ценность и другие пищевые атрибуты.

Стоит отметить, что безопасность продуктов питания является наиболее важной характеристикой для индивида – потребителя, поэтому для удовлетворения его ожиданий были приняты правовые нормы о пищевых продуктах, чтобы обеспечить продовольственную безопасность для здоровья и жизни человека, поскольку они являются ценностями, подлежащими правовой защите в государстве. С этой целью в государствах создают структуры продовольственной безопасности – различные государственные органы и организации, занимающиеся аспектами продовольственного права, осуществляющие контроль над безопасностью и качеством пищевых продуктов, а также определяют стандарты, положения и процедуры в отношении производства, торговли в той мере, в какой это необходимо для защиты здоровья и удовлетворения ожиданий индивида.

На международной арене были предприняты важные шаги для развития таких организаций безопасности как Food and Agriculture Organization of the United Nations – Продовольственная и сельскохозяйственная организация Объединенных Наций, World Health Organization – Всемирная организация здравоохранения. Эти организации разработали стандарты производства продуктов питания и обработки пищевых продуктов и, таким образом, играют важную роль в операциях по обеспечению продовольственной безопасности. Аспекты безопасного питания появляются в обсуждениях и дискуссиях о генетически модифицированных продуктах, новых продуктах питания и различных правовых аспектах гарантирования производства безопасных продуктов питания. Таким образом, продовольственная безопасность постоянно пребывает в процессе изменений, так как зависит от инновационных процессов в области сельскохозяйственного производства, а также экономических и социальных кризисов.

Лізаковська С. В.,
*канд. наук з держ. упр., доцент, викладач,
Військово-морська академія ім. Героїв Вестерплатте,
м. Гдиня, Республіка Польща*

ДО ПРОБЛЕМИ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Суспільний/публічний порядок розглядається на рівні з гарантією безпеки і визначається як елемент внутрішньої стабілізації держави, регіону, локальної спільноти чи індивіда. Згідно з правовими нормами, відповідальними за гарантування безпеки і порядку в країні є органи публічної влади. Але сучасні виклики в світі спричинили залучення до процесу безпекової діяльності нових суб'єктів – інститутів громадянського суспільства. Сутність поняття «громадянське суспільство», яке застосовується на міжнародній арені, окреслює визначення, яке було сформульоване Центром громадського суспільства Лондонської школи економіки та політичних наук: «Громадянське суспільство означає арену добровільної колективної діяльності, зосередженої навколо спільних інтересів, цілей і цінностей. Доцільно зазначити, що межі між державою, громадянським суспільством, сім'єю і ринком часто заплутані, стерті й носять договірний характер.

Громадянське суспільство, як правило, охоплює широкий спектр сфер діяльності, акторів та інституційних форм з різними рівнями формалізації, які представлені як благодійні організації, недержавні організації розвитку, місцеві громадські групи, жіночі організації, професійні асоціації, профспілки, групи взаємодопомоги, соціальні рухи, бізнес-асоціації, коаліції та адвокаційні групи». Громадянське суспільство розуміємо як систему самостійних і незалежних від держави громадських інститутів і відносин, які забезпечують умови для реалізації приватних інтересів і потреб індивідів, колективів і їх гідного соціального, культурного і духовного життя. Для вирішення різноманітних проблем інститути громадянського суспільства співпрацюють з органами влади, акумулюють свої зусилля для оперативного розв'язання різноманітних складних завдань.

У наукових джерелах зазначається, що громадянське суспільство складається з двох елементів – матеріального, в основі якого лежать вільні ринкові відносини і конкуренція, що виступає основою сучас-

них економічних відносин; та нематеріального, який передбачає впровадження духовних цінностей в повсякденне життя. Основою будь-якого суспільства виступають громадяни, які імплементують вищезазначені елементи у свою життєдіяльність. У цьому контексті варто зазначити, що громадянське суспільство складається з громадян, які наділені свободою думати, вибирати і діяти у різних сферах: економічній, політичній, духовній, ідеологічній. Розвинуте громадянське суспільство має бути збалансованим у кожній з них.

Одним із критеріїв і, в той же час, результатів громадянського суспільства, є громадянське виховання, основою якого є громадянськість особистості, яку складають моральна, політична та правова культура, почуття власної гідності, відповідальності за власні вчинки, а також залучення до суспільних дій, взаємодопомога, вболівання за пріоритети держави, благо своєї локальної спільноти та суспільства загалом, дотримання загальносвітових цінностей. Також громадянськість визначають як якісну ознаку особистості, що вказує, чи дотримується вона своїх обов'язків, чи користується наданими їй правами й наскільки, в якому обсязі.

Ознака «громадянськості», що повинна бути притаманна свідомому і відповідальному члену суспільства, залежить від трьох чинників: по-перше, від того, якою є сукупність здатностей та якостей, що її складають; по-друге, від того, відносно яких явищ та фактів вони проявляються; по-третє, від мотивації, якої достатньо для переходу «громадянськості» від потенційного стану до втілення у конкретні дії та вчинках.

Орієнтація особистості на духовно-моральні цінності життєдіяльності сприяє в реалізації сутнісного потенціалу особистості як громадянина, і далі стає результатом її самовдосконалення та саморозвитку.

Громадянськість є важливою якістю і в той же час цінністю сучасного соціуму, оскільки свідомо відповідальна поведінка допомагає досягти високого розвитку та стабільності на індивідуальному, локальному, регіональному та державному рівнях. Окрім того, ця складна особистісна характеристика об'єднує свідомі і несвідомі утворення, що тісно переплітаються між собою, і виникають на ґрунті оволодіння індивідом системи колективних цінностей, які виступають внутрішніми регуляторами поведінки особистості в соціумі, і, в свою чергу, гарантують відповідний безпековий рівень в державі.

Рябенко О. В.,
*заступник начальника управління, начальник відділу
по роботі з інститутами громадянського
суспільства управління молодіжної політики
Миколаївської міської ради, м. Миколаїв, Україна*

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Дослідження проблем молоді в Україні є актуальним, оскільки необхідно на державному рівні створювати умови для самореалізації молоді та включення її у процеси розвитку України. Це розширить соціальну базу перетворень, забезпечить соціальне, культурне й економічне відтворення і розвиток держави. Дослідженню проблем державної молодіжної політики присвятили свої праці вітчизняні та зарубіжні вчені, політичні діячі.

Серед них заслуговують на увагу роботи В. Авер'янова, В. Андрущенко, М. Багмета, В. Бакуменко, В. Беха, С. Біла, Є. Бородіна, В. Васильченко, А. Дегтяр, О. Долгальова, М. Долішній, М. Лукашевича, А. Матвієнко, І. Мигович, М. Перепелиця, І. Пінчука, С. Толстоухової, А. Шаповал та інших.

Проте проблеми молоді в нашій державі залишаються актуальними й сьогодні, а тому потребують негайного вирішення. Успішний розвиток України повною мірою залежить від усіх тих, хто завтра відіграватиме провідну роль у усіх суспільних процесах.

Сьогодні зміни у суспільному житті, реалізація державної молодіжної політики внесли корективи в життєві орієнтації молоді, в її поведінку. Молодь значно більше від людей середнього та похилого віку підтримує ринкові перетворення. Значно зросли потреби молоді, змінились її уявлення про гідний рівень і стиль життя. Проте, як засвідчують постійні соціологічні дослідження, загальний рівень соціального самопочуття залишається на досить низькому рівні. Тому сучасна молодь потребує ефективної молодіжної політики, яка покликана реально допомогти у вирішенні нагальних проблем.

Сьогодні молода людина зіштовхується лише із задекларованими молодіжними програмами, які, на жаль, є не дуже дієвими. Від того, яким чином сучасному поколінню молодих вдасться інтегруватися у доросле життя, розвинути свій інтелектуальний потенціал, засвоїти здорові норми та цінності, влаштувати особисте життя та реалізувати репродуктивну функцію, залежатиме доля всієї держави у довгостроковій перспективі.

Кожна молода людина – це окремий та самодостатній шанс суспільства на гідне завтра. Варто констатувати, що молодіжні проблеми заслуговують особливої уваги. Правда, побутує думка, що соціальні проблеми молоді – це не будь-які суперечності її життєдіяльності, а лише ті, що поглиблюються і свідчать про недостатність існуючих способів їх вирішення, а отже, призводять до появи дезорганізуючих процесів у системі «суспільство – молодь».

Молодіжні проблеми поділяються на два типи: щодо першого, то йдеться про вимоги суспільства до молоді, щодо другого – про особистісні сподівання і прагнення молодих людей та труднощі їх реалізації.

В умовах глибокої економічної та демографічної кризи, кризи культури й ідеології, у якій перебувають країни пострадянського простору, включаючи й Україну, молодіжні проблеми у різних сферах набувають певних специфічних рис, відзначаються важкими та довготривалими наслідками, а відтак, потребують поглибленого аналізу й регулювання, розробки реалістичної, збалансованої, виваженої політики стосовно молодих поколінь.

Завдяки своїм психологічним особливостям молодь здатна швидше, ніж інші соціальні групи, оволодівати новими знаннями, професіями, необхідними у період переходу до ринку та інших процесів державотворення. Молодь – не тільки суб'єкт, спадкоємець матеріальних і духовних багатств суспільства, а й творець нових, прогресивніших політико-демократичних суспільних відносин. Молодь має бути готовою до відтворення і розвитку не тільки матеріальних, а й політичних, духовних цінностей, культури своєї нації, народу.

Саме це і робить її основною рушійною силою прогресивного суспільно-політичного розвитку на етапі становлення української нації. У сучасних умовах українська молодь є однією з найвразливіших в економічному та найбезправніших у соціально-правовому відношенні соціальних спільнот. Вона живе в умовах підвищеної соціальної напруги і психологічного дискомфорту.

Внаслідок цього у молодіжному середовищі поширюються наркоманія, токсикоманія, алкоголізм, проституція та інші негативні явища. Більшість молодих людей стоїть перед складним життєвим вибором, до якого вони не підготовлені ні психологічно, ні організаційно. Тому мета молодіжної політики в цій галузі – зміцнення соціального статусу молоді в структурах суспільства, які оновлюються або кардинально змінюються, посилення правової, економічної й соціальної захищеності молодого покоління.

Усім країнам, що переживають період трансформації, властива жорстка конкуренція на ринку праці. Нелегко в таких умовах доводиться й

молоді: без високої кваліфікації та досвіду трудової діяльності конкурувати з тими, хто їх має (а це переважно громадяни віком від 28 до 55 років), досить складно, а інколи й неможливо. Економічні негаразди останніх років суттєво вплинули на соціальне становище та рівень життя.

Спостерігається нерівність у можливостях здобути загальну освіту, професійну підготовку, обрати місце праці. Причин багато: соціальні наслідки демографічних, організаційних, структурних диспропорцій у країні, які утворювалися історично і поглиблюються в умовах економічної кризи, зростання соціальної нерівності, що особливо позначається на молоді, нестача сильної державної соціальної політики тощо. Наприклад, у сільських хлопців і дівчат, у порівнянні з міськими ровесниками, невисокі можливості одержати якісну освіту, престижно працевлаштуватися, змістовно проводити дозвілля.

Усе це спричиняє помітне зменшення питомої ваги у складі сільського населення, її переміщення у міста. Для вирішення зазначеної проблеми необхідне вирівнювання стартових позицій, подолання дискримінації окремих груп молодих людей, для чого можуть практикуватися розвиток кредитування молоді та молодих сімей на сприятливих умовах, надання пільг для працевлаштування випускників навчальних закладів у перші два роки після їх закінчення, організація (у тому числі й на селі) служб профорієнтації, перепідготовки та працевлаштування, служб юридичної допомоги і консультування тощо.

Освіта впливає і на вибір професії, яку обирає молода людина, а значить і на своє майбутнє і майбутнє країни, в якій проживає. Молодь України, як і інших країн, всупереч обмежені можливості вибору, все ж знаходить роботу, щоб утримувати себе і сім'ю. Цікаво, що здебільшого молоді люди обирають недержавний сектор, збільшилася так звана «вторинна зайнятість».

В Україні 50 % молодих людей працюють у кількох місцях. На жаль, постійний поспіх негативно впливає на психіку (стреси) та якість виконання обов'язків. Молодь все частіше прагне обирати професії, які приносять швидкий і порівняно високий прибуток (комерція). Рейтинги професій у свідомості молоді змістився, порівняно з радянським періодом, на такі спеціальності, як менеджери, юристи, працівники страхової і банківської справи, податкової інспекції тощо.

Активна роль молоді в процесі соціалізації зумовлена тим, що вона не лише копіює усталені взірці адаптивної поведінки і взаємодії, але й вносить у них новий зміст – залежно від умов життя, що швидко змінюються. У соціалізації молодого покоління, підготовці його до праці в умовах формування ринкових відносин важливу роль має відігравати залучення до підприємницької діяльності.

Аналізуючи практику ринкових трансформацій у таких країнах, як Чехія, Польща, Угорщина, можна стверджувати, що успіх у подоланні кризових явищ в економіці значною мірою забезпечується саме за рахунок розвитку та розширення підприємництва. Якщо взяти Україну, то тут підприємництво й досі не орієнтується на виробництво. Воно здебільш має комерційний характер, пов'язується з наданням торгово-посередницьких послуг. Молодь зобов'язана змінити сучасну політику підприємницької діяльності. Вона має для цього необхідні дані: вік, освіту, знання мов, схильність до ризику тощо.

Підаючи аналізу соціальний становище молоді та проблеми професійного вибору, науковці (як, до речі, і роботодавці) вважають, що період молодості обтяжений такими специфічно віковими моментами, як довиробничий період, що потребує набуття знань і оволодіння професією, труднощі початкового етапу трудової діяльності (передусім – проблема працевлаштування).

У зв'язку з цим, молоді люди потребують кваліфікованої психологічної підтримки, а також підтримки держави, політичних партій, громадських фондів тощо. Формування життєвих планів молоді особистості залежить від багатьох обставин. Потрібно зазначити, що духовність є досить важливим чинником у цьому процесі. Вона безпосередньо пов'язана із світоглядом, прагненнями, ідеалами та зумовлює життєвий вибір молоді людини.

У нинішніх умовах процеси соціалізації молоді особистості об'єктивно ослаблені, що викликає тривогу, оскільки внаслідок цього зростає кількість проявів антигромадської поведінки, порушень правопорядку, законності, одним словом – девіантності.

Із цих причин для формування політики сучасного державотворення потрібно виробити й реалізувати комплексну програму гуманітарного розвитку суспільства. В основу такої програми (на найближчий період) має бути покладено стратегію розвитку особистості як гідного громадянина української держави, позбавленого комплексу меншовартості.

Важливо враховувати, що специфіка соціалізації молоді не вичерпується національно-культурними особливостями, вона має складову, в якій є невідповідність між біологічним, соціальним та психічно-віковим. Так, в умовах нестабільності суспільства соціальний вік молодих людей починає випереджати фізіологічний.

Психологи, соціологи, педагоги стверджують, що нині молодь «дорослішає» швидше, тобто інтеграція молодого покоління в структури суспільства та виконання ним тих соціально-політичних ролей, що покладаються на старший віковий період, відбувається раніше. Таким

чином, сучасний стан та аналіз чинних проблем молодого покоління України показує, наскільки вони значні та багатопланові. Для того, щоб змінити ситуацію на краще, необхідно мати системний план дій, спрямований на розв'язання найбільш важливих молодіжних проблем, які турбують сьогодні молодого українця.

У кожного покоління – своя історична місія, своє покликання і тільки йому притаманні світосприйняття і світорозуміння. Кожне покоління вирішує свої завдання в історико-політичному процесі, проходить через певні випробування. Сучасний розвиток цивілізації висуває перед молоддю проблеми не лише національного, а й глобального, загальнолюдського характеру. Щоб покоління було спроможним завтра успішно, ефективно вирішувати непрості для нації питання, держава вже сьогодні має виробити реалістичну, збалансовану, виважену політику щодо молодого покоління.

Дослідження проблем державної молодіжної політики є актуальним, оскільки необхідно на державному рівні створювати умови для самореалізації молоді і включення її у процеси розвитку України. Це розширить соціальну базу перетворень, забезпечить соціальне, культурне й економічне відтворення і розвиток країни. Молодіжна політика України є системою діяльності держави у відносинах із особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України.

Отже, від того, яким чином сучасному поколінню вдасться інтегруватися у доросле життя, розвинути свій інтелектуальний потенціал, засвоїти здорові норми та цінності, влаштувати особисте життя та реалізувати репродуктивну функцію, залежатиме не тільки її доля, а майбутнє всієї держави.

УДК 32(477):061ЄЄ

Бойко О. Д.,
*перший проректор,
НДУ ім. Миколи Гоголя, м. Ніжин, Україна*

КІБЕРБЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Важливим аспектом процесу євроінтеграції для України є зміцнення національної безпеки в цілому та кібербезпеки держави зокрема.

Значною мірою це пояснюється тим, що кібернетична війна є органічною складовою розв'язаної Росією проти України інформаційної війни, однією з цілей якої є блокування євроінтеграційних прагнень нашої держави. Кібернетична війна є специфічним різновидом протиборства у віртуальному просторі, що має на меті заподіяння шкоди або знищення інформаційної інфраструктури противника (в т. ч. програмних та апаратних засобів) шляхом проведення операцій доступу до зазначеної інфраструктури, у тому числі й способом несанкціонованого доступу. Основними напрямками кібервійни – є: а) здійснення впливу на критичну інфраструктуру, що являє собою сукупність об'єктів інфраструктури держави (телекомунікації, транспортні мережі, електростанції тощо), які є найбільш важливими для економіки та промисловості, функціонування суспільства та безпеки населення і виведення з ладу або руйнування яких може мати вплив на національну безпеку і оборону, природне середовище, призвести до значних фінансових збитків та людських жертв; б) промислове шпигунство – порушення прав інтелектуальної власності, розкрадання патентованої інформації, викривлення або знищення важливих даних, проведення конкурентної розвідки; в) хакінг – злам і використання особистих даних, ідентифікаційних номерів, інформації з обмеженим доступом тощо.

В Україні найбільше від кібератак страждають державні установи, фінансові інститути, енергетичні об'єкти, автоматизовані системи управління, транспортні об'єкти, засоби масової інформації тощо. Особливістю сучасного етапу кібервійни є не лише прогресуюче зростання кількості атак на інформаційну інфраструктуру, але й їх видове урізноманітнення та збільшення ступеню їх складності. Найтиповішими і поширеними є наступні види атак: а) фізичні (атаки на телевізійні вежі); б) DDoS – атаки (на сайти Центру виборчого, Верховної Ради та ключових ЗМІ); в) зломи інформаційних ресурсів (сайту ЦВК, електронних скриньок політиків та журналістів); г) атаки на мобільні мережі (перехоплення переговорів мобільного зв'язку).

Наймасштабніша російська кібератака відбулася у червні 2017 р. за допомогою вірусу «NotPetya». Вона почалася з України, а потім поширилася на 64 країни світу. На думку експертів більш ніж 75 % атак вірусу «NotPetya» припали на Україну. Вони були націлені на об'єкти критичної інформаційної інфраструктури енергогенеруючих і енергопостачальних компаній, об'єктів транспорту, низку банківських установ, телекомунікаційних компаній. Вірус атакував і Кабінет міністрів України. Прихованою метою цих атак була дестабілізація ситуації в Україні. З цього приводу у заяві Британського уряду зазначається, що відповідальними за цю деструктивну атаку є російські військові, а сама атака «вкотре продемонструвала неповагу до українського сувереніте-

ту». Оцінюючи цілі та походження кібератак, які називалися «NotPetya» заступник держсекретаря США Джон Салліван акцентував: «Атака почалася в Україні, але поширилася по всьому світу, викликавши мільярдні збитки. Ми вважаємо, що росіяни використовують Україну як лабораторію для такого виду шкідливих дій». За інформацією Міністерства оборони за період 2014–2017 рр. Росія здійснила понад 7 тисяч різноманітних кібернетичних атак на Україну.

Намагаючись протидіяти російській інформаційній експансії Україна вжила низку контрзаходів, націлених на перекриття каналів російської пропаганди, створення центрів та організаційних структур для боротьби з інформаційною агресією, розширення каналів українського інформаційного впливу на східні регіони України. Зокрема, у грудні 2014 р. створено Міністерство інформаційної політики. Згодом, у жовтні 2015 р. почала діяти Мульти-медійна платформа іномовлення України. У 2015–2016 рр. Україна запровадила пакетні санкції проти російських ЗМІ, діячів культури, видавництва тощо. (Зокрема протягом 2014–2016 рр., Національна рада з питань телебачення і радіомовлення заборонила ретрансляцію 73 російських телеканалів). Відновлюється мовлення на окуповані території Донбасу. У жовтні 2016 р. під егідою РНБО України створено Міжнародний інформаційний консорціум «Бастіон» для протистояння російському інформаційному впливу.

Після масованих кібератак Україна здійснила низку кроків націлених на посилення кібербезпеки держави. Ключовими серед них є прийняття 27 січня 2016 р. Радою національної безпеки і оборони України рішення «Про Стратегію кібербезпеки України» та створення Національного координаційного центру кібербезпеки; заборона придбання, оновлення та використання в органах державної влади програмного забезпечення російських розробників «Доктор Веб» і «Лабораторія Касперського»; блокування російських інтернет-сервісів в Україні. (За оцінками експертів, щонайменше 50 % всіх міжнародних зв'язків України з всесвітньою мережею припадає на Росію. Завдяки популярності VKontakte, Yandex і Odnoklassniki серед наших співвітчизників, 55–60 % інтернет-трафіку в Україну йде з країни-агресора); створення Службою безпеки України у січні 2018 р. Ситуаційного центру забезпечення кібербезпеки; утворення на волонтерських засадах «Українського кіберальянсу» – спільноти хакерів для боротьби проти російської кіберагресії.

Активність Росії у веденні інформаційної війни викликала різку протидію міжнародної спільноти. 23 листопада 2016 року Європарламент ухвалив резолюцію про протидію російській пропаганді, у якій зазначалося що «російський уряд застосовує широкий спектр інстру-

ментів: аналітичні центри, багатомовні телевізійні канали (RT), псевдоінформаційні агентства (Sputnik), соціальні медіа та інтернет-тролів, діяльність яких спрямована на розкол Європи і створення помилкового враження про розбіжності між країнами ЄС і їх східними сусідами».

Отже, для України активна та ефективна протидія кіберагресії Росії є важливою умовою успішності процесу євроінтеграції. Ця проблема потребує комплексного розв'язання в рамках науково обгрунтованої державної політики, ключовими напрямками якої повинні бути: вдосконалення нормативно-правової бази з питань протидії кіберзлочинності; підготовка кваліфікованих кадрів для протидії кіберзагрозам; налагодження ефективної взаємодії з міжнародними організаціями та структурами для співпраці у сфері кібербезпеки; забезпечення інформування суспільства з питань кібернетичної безпеки; виведення на належний рівень матеріально-технічного та програмного забезпечення системи кібербезпеки.

УДК 316.4

Власенко Ю. К.,

*канд. політ. наук, доцент кафедри,
ДонНУЕТ ім. Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг, Україна*

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ОРІЄНТАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ

Сучасні демократичні країни, а також демократичний розвиток є плюралістичним. Вони характеризуються різними лініями соціально-політичних демаркацій, які спричиняють різний ефект на єдність нації і силу країни. Дослідники підкреслюють, що в країнах зі стабільною (політичною) національною ідентичністю і встановленою системою демократичного управління основними є соціально-економічні, а також так звані пост-матеріалістичні лінії розмежування. Вони є основою для формування найбільш впливових партій і груп інтересів, які конкурують за галузі впливу. У той же час, в країнах з ринком, що формується, країни, що розвиваються і новостворені країни відіграють важливу роль в етнокультурних, ціннісно-культурних (на протидію ціннісно-ідеологічних) і регіональних підрозділах, які набувають політичне значення. У більшості випадків, особливо якщо ці підрозділи посилені зовнішніми силами, вони можуть привести до розколу і скорочення країн. І вони поставили Україну на межу виживання.

Конкретним типом політичної свідомості є геополітична свідомість – форма прояву подій і явищ «політичного світу» через призму «географічного світу» шляхом визначення конкретного географічного простору з конкретною політикою, яка здійснюється там. Однією зі складових масової геополітичної свідомості є образи і уявлення про певні регіони, особливо якщо вони мають політизований або суто політичний характер. Яскравим прикладом є ситуація між Заходом і Сходом України в масовій свідомості населення, від чисто географічних концепцій, перетворених на політичні антоніми. Дискусії про єдність України йдуть з перших років незалежності і час від часу стають скандальними поворотами.

Так, з часу подій Помаранчевої революції в Україні відбулося поширення негативних «територіальних міфів» про Донбас. І образ «Бандери» («націоналістів») Заходу України існував навіть у повсякденній політичній культурі СРСР. Все це у поєднанні з діями певних політичних сил сприяє розвитку регіональної нетерпимості, про що свідчать соціологічні опитування. Зокрема, опитування жителів Донбасу і Галичини в 2007 році виявили поширеність у кожному регіоні позитивних аутостереотипів і негативних гетеростереотипів. У дослідженні в 2011 році було виявлено досить високий рівень взаємної регіональної нетерпимості жителів західного і південно-східного регіонів України.

У невеликій розвідці неможливо навіть згадати всі основні чинники сучасного стану українського суспільства, у тому числі особливості історичної спадщини, соціально-економічний розвиток (зокрема, тип зайнятості і відносини між роботодавцями та іншою частиною населення), етнічна, демографічна і соціальна структура (роль олігархічних еліт та їх інтереси), традиційні ідеологічні орієнтації і, звичайно, зовнішньополітичний фактор. Так, більшість (59 %) жителів Заходу України вважали, що погляди жителів Півдня/Сходу гальмують перетворення України в сучасну європейську країну; 42 % респондентів приписували погляди жителів цих регіонів, близьких до сталінізму, і багато хто вважав, що їх погляди загрожують цілісності України.

У той же час більшість опитаних з Півдня і Сходу України вважали, що погляди жителів західноєвропейських регіонів, близьких до фашизму (відповідно 69 % і 51 %), загрожують цілісності України (75 % і 68 %) і перешкоджають перетворенню України в цивілізовану країну в Європі (51 % і 43 %). Тривожним фактом є те, що значна частина респондентів у цих регіонах (43 % і 32 %, відповідно) вважали, що без західного регіону життя в Україні буде кращим. І хоча результати аналогічного дослідження в 2012 р. показали збільшення регіональної толерантності українців, ця проблема залишається актуальною, особливо в контексті військового конфлікту на Сході України.

Компанія «Донецький інформаційно-аналітичний центр» провела всеукраїнське репрезентативне опитування «Чи згодні ви з тим, що жителі Західної і Східної України мають більше спільностей, ніж відмінностей». Більше 50 % дали позитивну відповідь на поставлене питання, тоді як трохи більше 20 % опитаних вважають, що відмінностей між жителями України принципово більше, ніж схожих рис. Як свідчить опитування, «Наскільки близькі різні культури, традиції і погляди наступних груп?», більше третини респондентів вважають їх схожими з культурою, традиціями і поглядами жителів Центральної України і жителів Галичини; 21,1 % – вважають їх різними. Серед жителів Заходу: перша позиція – 47,2 %, друга – 19,2 %; Центр: 39,9 % і 24,5 %, відповідно; Південь: 25,1 % і 22,2 %; Схід: 36,2 % і 18,5 %.

Підтримка євроінтеграційного курсу серед населення почала зростати після листопаду 2013 р. У лютому 2015 року частка прихильників вступу до Євросоюзу в Україні суттєво переважала частку прихильників входження до Митного Союзу із Росією, Білоруссю і Казахстаном. За результатами дослідження громадської думки, проведеного КМІС, у лютому курс на вступ до ЄС підтримували 47,2 % співгромадян, а вступ до Митного союзу – 12,3 %.

Разом із тим, значна частина населення (27,3 %) налаштовані проти приєднання і до ЄС, і до Митного союзу. Вони вважають, що Україна має розвиватися незалежно, не входячи до жодного із цих об'єднань. А 13,1 % не мали визначеної думки з цього приводу.

У квітні 2018 р. ці показники дещо змінилися. Так, частка прихильників вступу до Європейського Союзу склала 45,9 % громадян, а до Митного союзу – 8,9 %. Суттєво зросла частка населення, налаштованих проти приєднання і до ЄС, і до Митного союзу. Вони вважають, що Україна має розвиватися незалежно, не входячи до жодного із цих об'єднань. І на сьогодні це – 31,6 % громадян.

Поділ України на Схід і Захід, на два соціально-історичних «сегменти», один з яких традиційно тяжіє до Західної Європи з її цінностями громадянського суспільства, а другий – ностальгічно притягнутий до російської «державності» євразійства – є, мабуть, найсерйознішою проблемою, що стоїть перед нашою країною. Як ми можемо консолідувати (політично, духовно і соціально) українську націю в контексті надзавдання існування будь-якого суспільства. Тим більше, якщо ця задача має на меті приєднання до цивілізаційних цінностей Західної Європи, які на сьогодні визнаються універсальними і загальнолюдськими.

На наш погляд, інтерес до регіональної самобутності українських земель виправданий з точки зору розкриття вкладу, в якому ця уніка-

льність збагатила загальнонаціональний розвиток єдиного українського суспільства. Іншими словами, регіональні відмінності в українських землях вимагають оцінки їх місця у загальному консолідуючому ресурсі української нації. Наприклад, на Заході України наводяться приклади боротьби за свободу і національну незалежність. Схід характеризується не тільки поглибленням політичних ідеалів свободи, а й традиціями науково-технічного прогресу. Вивчення вкладу різних регіонів у загальнонаціональний розвиток України і демонструє неадекватність будь-якої опозиції між західним і східним регіонами країни. Звичайно, загальною передумовою для подолання політичних спекуляцій регіональними відмінностями в регіонах України є подальший розвиток демократії в усіх сферах суспільного життя.

УДК 35:502/504

Козаченко Т. П.,
*канд. наук з держ. упр., докторант,
НАДУ при Президентові України
м. Київ, Україна*

СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СУСПІЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Сьогоднішні та попередні наукові пошуки управління суспільством, в основу яких покладено забезпечення інтересів людини, обумовлюють об'єктивну необхідність запровадження перевірених у світі та часом основ управління суспільством, а саме розширення публічного управління. Стратегія державної екологічної політики до 2020 р., Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» та Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» стали об'єктивною основою для формування національної системи публічного управління процесами забезпечення якості та екологічної безпеки життя.

Прийняття цих документів послугувало фундаментальною основою для активізації наукової думки у напрямку пошуку нової моделі публічного управління, яка базується на принципах екологічної передбачливості; пріоритетності екологічної безпеки; гарантування екологічно безпечного середовища для проживання; екологічної відповідальності.

Пошук власної, національної моделі публічного управління для України, полягає у необхідності та можливості визначити оптимальний шлях побудови сучасної, конкурентоспроможної, привабливої для

життя країни. Незважаючи на чимало різних підходів кожної держави до бачення і формування своєї моделі управління розвитком суспільства, сьогодні дає чітку відповідь на питання щодо визначальних ознак сучасної моделі публічного управління для України – інноваційність та екологізація суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку.

У контексті цієї парадигми акцентуємо увагу на визначенні місця та значущості екологізації як необхідної умови переходу України до нової моделі публічного управління та позначення сучасних інноваційних тенденцій, якісно нової парадигми екологізації публічного управління суспільним розвитком, що нестримно поширюються світом.

Публічне управління в Україні проходить етап своєї розбудови. Розбудова України як повноцінного конкурентоспроможного партнера у світовому цивілізаційному та формаційному просторі потребує наукового обґрунтування засад публічного управління та констатує, що публічне управління – це управління, яке здійснюється на основі волевиявлення громади (колективу людей) та реалізується суб'єктами, визначеними громадою, для задоволення потреб і досягнення мети громади як об'єкту управління.

Процес формування публічного управління, що відповідає викликам сучасності, є складним завданням, яке постає перед всім суспільством, та вимагає визначення методології як систему знань про метод, під яким зазвичай розуміється сукупність практичних або розумових прийомів, кроків, інструкцій, дотримання яких забезпечує досягнення бажаних результатів, виступає основою діяльності.

Класичну (бюрократичну) модель державного управління, яка домінувала в теорії та практиці діяльності системи державного управління починаючи з 30-х р. XX ст., було піддано жорсткій критиці наприкінці 70-х рр. XX ст. Однією з причин такої критики став низький рівень реагування на швидкі зміни у довкіллі.

Незважаючи на те, що екологічна ситуація в Україні в силу сучасних проблем, на жаль, привертає мало уваги як влади, так і громадськості, вважаємо, що екологічний складовий необхідно мати статус пріоритетності. Необхідність зміцнення екологічної безпеки та екологізації публічного управління знайшла відображення і у ст. 16 Конституції України де записано: «Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави».

Зазначимо, що під поняттям екологізації мається на увазі прийняття рішень та запровадження заходів, спрямованих на досягнення кращих

результатів у будь-якій сфері чи галузі суспільства із одночасним прагненням до збереження якості навколишнього середовища та забезпечення екологічної безпеки.

Таким чином, у теоретичному аспекті екологізацію публічного управління можна розглядати як концепцію екологічно прийнятного розвитку, яка забезпечує гармонійне поєднання здійснення органами державної влади та органами місцевого самоврядування керівних впливів, відповідно до визначених екологічних принципів, на сфери та відносини цивілізованого середовища життєдіяльності людини та збереження якості навколишнього середовища, як для нинішнього, так і для майбутніх поколінь.

Основними напрямками екологізації публічного управління мають бути впровадження принципів забезпечення екологічної безпеки; охорони навколишнього природного середовища; раціонального природо-користування; сталого розвитку.

У Стратегії державної екологічної політики до 2020 р. визначені стратегічні напрями екологізації суспільного розвитку. Серед основних складових екологізації суспільного розвитку можна виокремити таку складову як екологізація управління, сутнісними ознаками якої є організація, планування, регулювання, контроль, аналіз, який відповідає головній місії стратегічної екологічної оцінки, зокрема інтеграції екологічних ініціатив у процес планування.

Виходячи з сутності екологізації публічного управління як здійснення органами публічної влади керівних впливів відповідно до визначених напрямів екологізації на сфери та відносини суспільства, можна зробити висновок, що основними засобами екологізації публічного управління є відповідні керівні впливи, що забезпечують її реалізацію. Керівні впливи у цьому випадку є засобами практичної реалізації відповідних екологічно спрямованих управлінських рішень органів виконавчої влади, державного, регіонального та/або місцевого рівня.

Зупинимось на ситуації керівних впливів із стратегічним горизонтом дії, який відповідає стратегічному управлінню, основними засобами якого є впливи типу «стратегічне планування» та «державні цільові програми, що приймається у вигляді Закону України», які спрямовані на розроблення та реалізацію довгострокової (більше 5 років) стратегії розвитку певної сфери, галузі, території. І саме на такому рівні має застосовуватися один із інструментів реалізації національної екологічної політики, передбачений Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до

2020 р.», зокрема це – оцінка впливу стратегій, програм, планів на стан навколишнього природного середовища.

Тобто екологічна ситуація має бути постійно під контролем, оцінюватися, щоб запобігти зростанню екологічних проблем. Отже, стратегічна екологічна оцінка і є тим головним інструментом, який, згідно Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», й сприятиме сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Пропонується таке оцінювання проводити у зв'язку з наявністю певних ознак, безпосередньо пов'язаних із суспільними об'єктивними та суб'єктивними умовами. Його результатом має бути з'ясування можливості та доцільності втручання у розвиток екологічної ситуації та проведення заходів щодо її покращення. Зокрема, для попередження негативних наслідків для навколишнього природного середовища, у тому числі здоров'я людей від реалізації державних стратегій, планів, програм та забезпечення безпечного існування в Україні необхідним є впровадження такого інструменту попередження негативного впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людей як стратегічна екологічна оцінка.

Пошук власної національної моделі розвитку для України, полягає у необхідності та можливості визначити оптимальний шлях побудови сучасної, конкурентоспроможної, привабливої для життя країни. У контексті цієї парадигми акцентуємо увагу на визначенні місця та значущості екологізації як необхідної умови переходу України до нової моделі публічного управління та позначити сучасні інноваційні тенденції, якісно нової парадигми екологізації публічного управління, що нестримно поширюються світом.

Отже, екологізація як провідний чинник імпорту нового публічного управління пропонує екологічний аналіз практики запровадження принципів нового публічного управління, обґрунтовує когнітивні зв'язки між екологічними потребами та реформами в публічній сфері. А впровадження такого інструменту як стратегічна екологічна оцінка сприятиме попередженню негативних наслідків для навколишнього природного середовища, у тому числі здоров'я людей, від реалізації державних стратегій, планів, програм, забезпечуючи безпечне існування в Україні.

Лопушинський І. П.,
д-р наук з держ. упр., професор, завідувач кафедри,
заслужений працівник освіти України,
Ковнір О. І.,
канд. пед. наук, доцент кафедри,
Херсонського національного
технічного університету, м. Херсон, Україна

АНГЛОМОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Незважаючи на досить тривалий євроінтеграційний курс України та державні завдання, українські публічні службовці по суті залишаються відокремленими від Європейського Союзу мовним бар'єром. Більшість із них не володіють жодною з робочих або офіційних мов спільноти, що на практиці обмежує їхню можливість отримати міжнародний досвід публічного управління та адміністрування, взяти участь у міжнародних конференціях, пройти за кордоном стажування, працювати в міжнародних проектах тощо. Водночас проблема вивчення посадовцями, особливо вищих щаблів влади, іноземних мов набирає все більшої актуальності у зв'язку з набуттям 01 травня 2018 р. чинності нормою Закону «Про державну службу» про обов'язкове володіння державними службовцями категорії «А» однією з мов Ради Європи (англійською чи французькою – *авт.*).

Як відомо, реформування публічної служби в Україні порушує не лише соціально-економічні, політичні, правові аспекти, а й професійне навчання, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Чи не найскладнішою і водночас дуже актуальною проблемою в процесі професійного навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації публічних управлінців є формування їхньої англомовної компетентності.

Як свідчить практика, далеко не всі державні службовці володіють англійською мовою на належному рівні, відповідно це ускладнює взаємодію з європейськими структурами, унеможлиблює доступ до передових світових методик, моделей публічного управління і запозичення необхідного досвіду, яке, в свою чергу, є гальмівним процесом у входженні України не лише до простору Європейського Союзу, а й взагалі процесу глобалізації, зміцнення політичних та соціально-економічних зв'язків.

Достеменно відомо, що одним із результатів мовної політики Європейського Союзу є те, що *linguafranca* (мовою спілкування) всередині ЄС стає англійська мова. Особливого значення з огляду на це набуває організація професійно орієнтованого навчання публічних службовців англійської мови таким чином, щоб за визначений термін навчання вони досягали певного рівня іншомовної компетентності, який би давав змогу здійснювати ефективну комунікацію в їхній професійній діяльності.

На сьогодні питання іншомовної комунікативної підготовки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування в Україні стоїть дуже гостро. У цьому зв'язку публічні службовці мають бути висококваліфікованими спеціалістами як у галузі управління, так і галузі оволодіння іноземними мовами, оскільки саме в них виникає повсякденна потреба в спілкуванні із зарубіжними колегами з метою обміну професійним досвідом, обговорення проблем державного, регіонального чи місцевого значення, підвищення ефективності діяльності керівного апарату.

Саме тому професійне спрямування вивчення англійської мови не оминає й державну службу та працівників публічного адміністрування. Професійна діяльність працівників публічного адміністрування пов'язана з офіційним, діловим стилем англійської мови, тут акцентується увага на термінології публічного управління, відповідних фразах та конструкціях діловодства, вміння вести ділове листування, проводити перемови не лише на офіційних прийомах та церемоніях, а й у приватній атмосфері, грамотно і коректно володіти граматичним матеріалом. Оскільки професійна лексика, так чи інакше, тісно пов'язана із загальною лексикою, саме тому варто дотримуватися гармонійного поєднання вивчення коректного використання професійних термінів із вживанням загальних лексичних одиниць, оскільки неможливо розмовляти, використовуючи лише професійний термінологічний апарат. Окрім цього, публічний службовець має розрізняти офіційний та неофіційний стилі у мові, він має чітко добирати відповідні фрази і використовувати їх відповідно до ситуацій.

Враховуючи роль англійської мови як мови міжнародного спілкування, з метою сприяння її вивченню для розширення доступу громадян до світових економічних, соціальних, освітніх і культурних можливостей, що відкриває знання та використання англійської мови, забезпечення інтеграції України до європейського політичного, економічного і науково-освітнього простору, на підтримку програми GoGlobal, яка визначає вивчення англійської мови одним із пріоритетів стратегії розвитку, Президент України своїм Указом від 16 листопада 2015 р. № 641/2015 оголосив 2016 р. роком англійської мови в Україні.

Цим Документом Кабінету Міністрів України, зокрема, було доручено розробити і затвердити комплекс заходів на 2016 *та наступні роки* (курсив наш – *авт.*) щодо проведення оцінювання рівня володіння державними службовцями англійською мовою та організації мовних курсів для її вивчення, запровадження в установленому порядку кваліфікаційних вимог щодо володіння англійською мовою для відповідних посад державної служби; включення вивчення англійської мови до програм підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування; активізації ведення англійської мовної версії офіційних веб-сайтів органів державної влади.

Крім того, стаття 20 нового Закону України «Про державну службу», який набув чинності 1 травня 2016 р., однією з вимог до осіб, які претендують на зайняття посади державної служби категорії «А» (вищі керівні працівники), передбачає володіння іноземною мовою, яка є однією з офіційних мов Ради Європи (принагідно зазначимо, що відповідно до статті 12 Статуту Ради Європи, ухваленого у Лондоні 5 травня 1949 р., офіційними мовами Ради Європи є англійська та французька мови. Обставини та умови, за яких можуть використовуватися інші мови, визначаються правилами процедури Комітету Міністрів та Консультативної асамблеї). Означена норма набула чинності 1 травня 2018 р. Ця вимога підтверджується і постановою Кабінету Міністрів України від 22 липня 2016 р. № 448 «Про затвердження Типових вимог до осіб, які претендують на посад державної служби категорії «А».

Крім того, з метою належного володіння англійською мовою чинними чи майбутніми публічними службовцями Кабінет Міністрів України своєю постановою від 14 лютого 2018 р. № 82 вніс зміни до постанови КМУ від 29 липня 2009 р. № 789, запровадивши випробування з іноземної мови для вступників до магістратури за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Отже, євроінтеграційні процеси в Україні вже сьогодні вимагають від публічних службовців певного рівня володіння англійською мовою, що має стати важливим елементом їхньої професійної підготовки. На різних форумах і у значній кількості програмних документів, про що йшлося вище, неодноразово наголошувалося на актуальності проблеми мовної підготовки публічних службовців, зазначалося, що це саме та галузь, у якій потрібно докласти значних зусиль, готуючись до виходу Української держави на європейські простори.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАГРОЗ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА ГІБРИДНИХ ВОЄН

Проблема євроінтеграційних прагнень України у XXI-му столітті гостро зіштовхнулася з новітніми викликами і загрозами, природа яких значною мірою породжена особливими типами конфліктогенності у формі гібридних та інформаційних воєн. У результаті широкомасштабних процесів і тенденцій, що відбуваються в останні десятиліття в умовах глобалізації та інформаційної революції, більш-менш помітним метаморфозам піддаються форми, методи, засоби і, відповідно, трактування національних інтересів і національної безпеки. Якщо протягом всієї попередньої історії людства головним інструментом виконання їх забезпечення вважалася збройна міць, то в нинішніх умовах поряд з нею зростаючого значення набувають інші форми, методи і засоби. Більшу значимість нарішують такі складові м'якої сили, як економічні, санкційні, іміджеві, електронні, пропагандистські знаряддя ідеолого-інформаційно-культурного домінування. На цьому тлі в останні роки у військово-політичний лексикон стрімко увійшло поняття «гібридні війни». Воно не тільки міцно утвердилось у науковій і публіцистичній літературі, засобах масової інформації, але й широко використовується в офіційних документах, які детермінують поведінку держав на міжнародній арені.

Актуальною залишається категорія інформаційна війна. Інформаційні війни – складова частина політичних комунікацій. У будь-який період влада стверджує себе в конкурентній боротьбі, яка у відносно мирному політичному протистоянні пов'язана з діяльністю про «плекання» власного іміджу і «зниження» іміджу опонентів. У кризовий період з будь-якою назвою: революція, переворот, заколот і т. д. – політичні комунікації переходять у формат гострої інформаційної війни. Аудит такого роду комунікацій з позицій політ-економічного дискурсу вимагає уваги до ключових суб'єктів і обсягу ресурсів у них. Безумовно, значимість для ідентифікації конфліктуючих сторін і для визначення їх можливостей впливати на громадську свідомість.

Спеціаліст з інформаційних воєн Г. Г. Почепцов у низці статей справедливо акцентує факт експансії інформаційної війни в усіх соціально значущих сферах як інструмент конкурентної боротьби: «Інфор-

маційна війна стала сьогодні у центрі політики, економіки та військової справи. «Мирні» застосування цього інструментарію давно вийшли за межі його військового використання. Прийняття рішень існує в усіх областях, і в разі конкурентного зіткнення починається боротьба за прийняття одного рішення проти рішень альтернативних». У політичних комунікаціях транзитного суспільства, до числа яких належить Україна, поділ інформаційної, гібридної та психологічної війни перестає бути значимим: в активній фазі політичного протиборства система інформації організовується таким чином, щоб не просто впливати на думки, емоції і поведінку людей, але і здійснювати на них сильний психологічний вплив. «Дискурс консолідації» і «дискурс роз'єднання» в умовах інформаційної війни інтегруються в якийсь загальний конгломерат «дискурсу конфронтаційного реагування», і ця вибухонебезпечна інтеграція фіксується у різновекторності комунікацій.

Слід наголосити, до інформаційна війна проти України спрямована не лише на розхитування ситуації всередині держави, а і на створення негативного іміджу України в світі. Стартував цей процес ще 2005 р. під час першої газової війни. Тоді Україну успішно представили в якості нечесного, а щонайменше сумнівного транзитера газу, незважаючи на те, що протягом десятиліть Україна ніколи не допускала зриву поставок природного газу до Європи через свою територію. Показово, що одночасно з цими звинуваченнями Росія наголошувала на необхідності будівництва газопроводів, альтернативних українській системі (Північноєвропейський газопровід у Балтійському морі, друга нитка «Блакитного потоку» в Чорному морі та розширення газотранспортної системи в Білорусі, що тепер належить Газпрому). До того ж звинувачення у крадіжках газу не підкріплювалися конкретними фактами. З того часу позиція Росії мало змінилась. Так само мало зробила Україна для зміни власного позиціонування у світовому розподілі сил. Хоча питання про необхідність активізації зусиль для створення позитивного іміджу України піднімалось. Відповідно, механізм конкуренції в процесі інформаційно-психологічного впливу характеризується різко зниженим рівнем усвідомлення змісту впливу і отримання вигод за рахунок зміни орієнтирів, настроїв та бажань як малих, так і великих соціальних груп.

Для досягнення мети інформаційно-психологічного впливу в гібридній війні використовується весь існуючий арсенал: маніпулювання, дезінформування, залякування, поширення чуток, ініціювання агресивних станів об'єктів впливу. Основними інструментами інформаційно-психологічного впливу є засоби масової інформації: друк, радіо і телебачення, мережа Інтернет.

Слід звернути увагу, що виклики, які на сьогодні постали перед Євросоюзом, також потребують від альянсу більшої зосередженості на внутрішніх реформах та вирішенні власних безпекових загроз. Інтенсифікація євроінтеграції України співпала із безпрецедентним заглибленням ЄС у внутрішні проблеми та рядом протиріч: фінансові проблеми єврозони, міграційна криза, безпекові виклики на схід та південь від ЄС, Brexit, питання демократичності процесів прийняття рішень в ЄС та проблеми звичайних громадян Союзу, нездатність політичного керівництва ЄС надати «прості і ефективні» рецепти подолання кризи та інші. Політика інтеграції, напевно, не залишатиметься на порядку денному до завершення активного періоду трансформації. Саме тому, за прогнозами економістів, Україна до 2020 р. не стане членом ЄС тому, що на даний момент союз переживає кризу, крім того, до ЄС приєднається країна, яка потребуватиме значних компенсацій за закриття цілих галузей промисловості. На додаток, квотована планова економіка ЄС передбачає, що держава, яка вступає в Європейський Союз, повинна включатись у спільний ринок і відповідно запроваджувати лімітовані квоти.

На думку автора, інтеграція до європейського простору – це не лише фізичне приєднання до тих чи інших європейських чи атлантичних структур, а насамперед творення всередині країни сучасних інституцій, які забезпечуватимуть конкурентоздатність економіки, технологій, предметно-політичних, освітньо-культурних практик. Примітно й те, що найважливішою якістю сучасних держав є їх здатність до інноваційного розвитку, яка, у свою чергу, залежить від характеру політичної, економічної, соціальної і ціннісних систем суспільства на його постіндустріальній стадії. Разом з тим, залишаючись за межами Європейського Союзу, Україна успішно асоціюється з процесом здійснення спільної європейської політики безпеки та оборони (ЄПБО). Наша держава бере участь у Поліцейських місіях ЄС в Боснії та Герцеговині та Республіці Македонія. Україна активно взаємодіє з ЄС у сфері боротьби з нелегальною міграцією та організованою злочинністю.

Таким чином, розвиток відносин з Європейським Союзом у довгостроковій перспективі має залишатися одним із пріоритетів зовнішньоекономічної політики України. Основні зусилля мають спрямовуватися на інтеграцію України у загальноєвропейський економічний простір шляхом розширення доступу українських товарів на європейські ринки, ліквідацію економічних бар'єрів у торгівлі та поглиблення виробничої кооперації, гармонізацію економічного законодавства у відповідності до стандартів ЄС і СОТ та створення економічних і правових передумов для створення зони вільної торгівлі Україна – ЄС.

Мороз С. А.,
*канд. наук з держ. упр., старший науковий співробітник,
НУЦЗУ, м. Харків, Україна*

ГЛОБАЛЬНИЙ РІВЕНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСНОВНІ МЕТОДИ

Під інституціональними рівнями забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти ми будемо розуміти національний (державний) та глобальний (міжнародний) рівні. Об'єднання державного та міжнародного рівнів у межах інституціонального, пов'язано з тим, що саме на цих рівнях відбувається формулювання правил (закони та інші нормативно-правові акти) функціонування та розвитку системи забезпечення якості вищої освіти, а також змісту та практики використання механізмів контролю за їх виконанням. Нагадаємо, що у самому спрощеному вигляді під інститутом Д. Нортон розуміє розроблені людьми формальні (закони, конституції) і неформальні (договори і добровільно прийняті кодекси поведінки) обмеження, а також фактори примусу, що структурують їх взаємодію. Іншими словами, за логікою Д. Нортон інститути або «правила гри» позиціонують на рівні своєрідних обмежувальних рамок, за допомогою яких власне і відбувається впорядкування відносин між учасниками взаємодії. Отже, по відношенню до функціонування системи забезпечення якості вищої освіти в Україні, феномен інституалізації відповідного напрямку діяльності реалізується на рівні держави, а також деяких з міжнародних суб'єктів нормотворення.

Глобальний рівень, не дивлячись на свою інституціональну опосередкованість та обмеженість впливу на об'єкти управління у межах системи вищої освіти конкретної держави, має свій унікальний інструментарій щодо можливості забезпечення якості вищої освіти. У самому спрощеному вигляді характеристика цього рівня може бути подана через призму діяльності чисельних міжнародних інститутів та інституцій, найбільш впливовими з яких є: Британське агентство з забезпечення якості (British Quality Assurance Agency – QAA); Європейський союз студентів (European Students' Union – ESU); Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти (European Association for Quality Assurance in Higher Education – ENQA); Європейська асоціація університетів (European University Association – EUA); Європейська асоціація установ вищої освіти (European Association of Institutions in

Higher Education – EURASHE); Національні союзи студентів у Європі (National Unions of Students in Europe – ESIB); Lumina Foundation (агенція з оцінювання якості вищої освіти та її популяризації у США) та інші. Серед акторів, які здійснюють опосередкований вплив на якість вищої освіти на міжнародному рівні, слід звернути увагу на такі з них: Дитячий фонд ООН (United Nations International Children's Emergency Fund – UNICEF); Європейська комісія (European Commission); Міжнародна організація з стандартизації (International Organization for Standardization – ISO); Міжнародна організація роботодавців (International Organisation of Employers – IOE); Міжнародна організація праці (International Labour Organization – ILO); Міжнародна програма з оцінки освітніх досягнень учнів (Programme for International Student Assessment – PISA); Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO); Рейтингові агентства (Шанхайський рейтинг кращих університетів світу – Academic Ranking of World Universities; Рейтинг університетів – THE-QS; Рейтинг систем вищої освіти – QS Higher Education System Strength Rankings; Рейтинг кращих університетів світу – The Times; Рейтинг кращих навчальних закладів світу – Webometrics; Тайванський рейтинг – Performance Ranking of Scientific Papers for World Universities; Рейтинг університетів за академічною успішністю – University Ranking by Academic Performance тощо), а також фахові міністерства тих країн, які мають сталий рівень розвитку інституцій освіти, національні агентства та асоціації тощо. На деякі з вище названих організацій ми вже звертали увагу під час розгляду категоріального змісту дефініції якості вищої освіти.

Кожна з міжнародних агенцій має сфокусувати увагу в межах процесів забезпечення якості вищої освіти, але при цьому жодна з них не нав'язує національній системі ті чи інші норми щодо відповідних процедур та процесів. Мета функціонування міжнародних агенцій з забезпечення якості вищої освіти не є тотожними. Наприклад, окремі з них зосереджують свою професійну діяльність на опрацюванні для національних урядів порад щодо підвищення якості функціонування системи вищої освіти. Інші агенції, зосереджують свою увагу на соціально-економічних і культурно-етичних детермінантах якості вищої освіти та ставлять за мету надання порад конкретним університетам. Деякі з міжнародних суб'єктів моніторингу якості вищої освіти розглядають своє призначення через призму просвітницької та інформаційної діяльності. Не дивлячись на порівняно широке коло професійних інтересів міжнародних агенцій із забезпечення якості вищої освіти, окремі результати їх діяльності, наприклад поради та рекомендації, не завжди

можуть бути прийняті відповідним об'єктом. У контексті змісту наших попередніх публікацій ми неодноразово звертали увагу на існування принципових відмінностей між традиціями функціонування системи забезпечення якості освіти у межах європейської та української моделей. Нагадаємо, що головним актором системи забезпечення якості вищої освіти в Європі є університет, в той час як в Україні – держава. Така розбіжність в ідентифікуванні суб'єктів управлінського впливу не лише дещо обмежує можливості використання інструментарію міжнародних інститутів та інституцій у забезпеченні якості вищої освіти, а за певних умов може бути причиною руйнування національної системи вищої освіти. Це пов'язано з тим, що безумовне прийняття до уваги порад та рекомендацій міжнародних експертів (представників міжнародних інститутів та інституцій) щодо зміни тих чи інших параметрів та (або) практик в системі вищої освіти може стати причиною загострення існуючих у її межах суперечностей. Крім того, опрацьовані міжнародними моніторинговими агенціями поради та рекомендації можуть не відповідати нормам національного інституціонального середовища, або традиціям (практиці) функціонування елементів системи вищої освіти. Наприклад, європейська модель організації діяльності ВНЗ передбачає певну його автономію, в той час як автономія вітчизняних вишів здебільшого є декларацією. Разом з тим, варто звернути увагу, що більшість з опрацьованих міжнародними суб'єктами оцінювання якості вищої освіти порад є корисними для національних агентів та такими що заслуговують на особливу увагу з боку суб'єктів державного управління. Серед основних методів моніторингу якості освіти на глобальному рівні її забезпечення експерти в сфері реформування освіти визначили такі:

- оцінювання (об'єктами оцінювання можуть виступати: тема у межах навчальної дисципліни (якість змісту та практики викладання; організація самостійної роботи студентів та їх консультування тощо); навчальні дисципліни та навчальні програми; якість професійної діяльності ВНЗ (організація управління, матеріально-технічна база, фінансовий стан, рівень викладацької та наукової діяльності тощо);

- акредитація (визначення стану відповідності навчальної програми та ВНЗ встановленим критеріям (стандартам); оцінювання, в основу якого покладено результати ранжування тих чи інших якостей об'єкту безпосередньої уваги за принципом «відповідає» або «не відповідає». Найбільшого свого розвитку метод акредитації набув у Німеччині та Нідерландах, а також тих у тих країнах, системи вищої освіти яких були розбудовані з прийняттям до уваги німецького досвіду);

– аудит (передбачається оцінювання переваг та недоліків змісту та практики функціонування механізмів забезпечення якості вищої освіти на національному рівні. Найбільш потужна школа проведення аудиту якості вищої освіти склалася у Великобританії та Ірландії, а також тих країнах які успадкували британську модель університетської освіти);

– ранжування (найбільш наочний за своїми результатами метод, адже кожен з об'єктів моніторингу (університет, країна) можуть порівняти свої здобутки з відповідними показниками інших об'єктів).

Кожен з цих методів має своє місце та відіграє свою роль у межах комплексного механізму оцінювання якості вищої освіти на глобальному рівні, отже заслуговує на нашу увагу в межах інших напрямів цього наукового дослідження.

УДК 316.654:327.39

Палагнюк Ю. В.,

*д-р наук з держ. упр., доцент, професор кафедри,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

THE FORMATION OF PUBLIC OPINION DURING IMPLEMENTATION OF POLICY TOWARDS EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE

Taking into account public opinion during implementation of policy towards European integration is an important factor of its effectiveness. Let us note that the state uses various methods of forming public opinion to mobilize the public on certain issues. As a result, public authorities also legitimize public opinion and public policy in a particular area. Therefore, it is important to study public opinion in Ukraine towards European integration, the process of its formation through state information policy.

According to the nationwide opinion polls in Ukraine on European integration, which were held in June 2006, December 2008, December 2009 and December 2011 by the Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation and the Ukrainian Sociological Service, on average about 45 % of citizens supported Ukraine's accession to the EU all these six years of analysis.

The results of the aforementioned survey in 2011 show that there is a difference between the attitude to European integration of Ukraine depending on the geographical area of the state and depending on age.

Traditionally much more than a half of the population in the West of the state (74,2 %) supports European integration, while in Center and North

East – nearly half (49,7 %), and on the South and South East, as well as Donbass region and the AR of Crimea – much less than a half (36,0 % and 26,4 % respectively). As for the difference by age criteria, more than a half (58 %) of young people and nearly half of middle age people (46,3 %) support European integration. In contrast, pensioners as the age group do not support Ukraine's accession to the EU.

Thus, the analysis of the abovementioned issue gives us an opportunity to make a conclusion that Ukraine's citizens of all age groups and in all regions of Ukraine except its western part should become the target group in strengthening state information policy on the EU and the EU – Ukraine relations.

Characteristically, in December 2014 the Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation and the Razumkov Center conducted a poll, which showed that during the period from December 2013 to December 2014 the percentage of citizens of Ukraine who support Ukraine's accession to the European Union had significantly increased. In fact, 57,3 % of Ukrainians supported membership of country in the EU in December 2014 compared with 46,4 % support in December 2013.

After conducting this analysis, the author proposes that citizens of our country of all age groups and in all regions of Ukraine except its western part should become the target group to strengthen state information policy on the EU and the EU – Ukraine relations.

Thus, the level of public support for Ukraine's membership in the EU has grown to a record 10 % in one year. It has never been such an increase over a whole period of formation and implementation of public policy of Ukraine towards European integration.

In our opinion, rapid increase in public support of Ukraine's accession to the EU can be explained by such events in our country, as the Euro-maidan of late 2013 – early 2014, the Revolution of Dignity of early 2014, the aggression of Russia against Ukraine, Russian occupation of Ukrainian Autonomous Republic of Crimea and some parts of Donetsk and Lugansk regions. These events led to the change of public attitudes towards the EU and the Russian Federation.

The study found overall trends and a small change in public attitudes to the European integration of Ukraine. An important generalization of the analysis of opinions of Ukrainians about Ukraine's integration into the EU is that there was no positive attitude towards this process of the absolute majority of all citizens of Ukraine regardless of age and regional differences. However, this situation began to change in late 2013 – early 2014 during Euromaidan towards greater support for the European integration of Ukraine. As the results of opinion polls on European integration of Ukraine among young people show, feeling of being Europeans and desire of

Ukraine's accession to the EU correlate with each other. The above leads to the conclusion that exactly high level of material well-being and respect for the fundamental values of democracy, according to the overwhelming majority of citizens of Ukraine, distinguish citizens of the EU member states from Ukrainians. Moreover, lack of these factors prevent citizens of our country feel that they belong to European civilization.

After conducting this analysis, the author proposes to take the following measures to improve public policy of Ukraine towards European integration.

Firstly, it is important to increase Ukrainian citizens' general knowledge about the EU and relations between Ukraine and the EU at the present stage. As the author's study of public opinion about European integration has shown, there is a significant number of Ukrainians (about 20 %), who do not have knowledge about the European Union, excluding negatively minded and uninformed citizens in this subject. These uninformed people have not yet formed their attitude to the prospects of Ukraine's membership in the EU. Note that this figure (20 %) is almost the same and meets all regions except Western Ukraine.

Accordingly, secondly, citizens of our country of all age groups and in all regions of Ukraine except its western part should become the target group to strengthen state information policy on the EU and the EU – Ukraine relations. Such policy will contribute to the efficiency of public policy in this sphere during the economic crisis by focusing its current objectives and funding not on all regions of Ukraine.

УДК 327(477):061.

Тодоров І. Я.,

*д-р іст. наук, професор кафедри,
УжНУ, м. Ужгород, Україна*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНА – ЄС В КОНТЕКСТІ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Для України питання європейського вибору не є риторичним. Наша вітчизняна історія наводить чимало яскравих прикладів, які переконливо свідчать, що за своїми історико-культурними, ментальними джерелами Україна завжди належала до Європи. Саме уроками історії та прагненням України повернути свою ідентичність як повноправної європейської держави насамперед керувалося політичне керівництво держави при визначенні стратегічної мети зовнішньої політики Української держави – інтеграції до європейських та євроатлантичних структур. Європейський та євроатлантичний вибір – це єдиний прийнятий

шлях магістрального розвитку України, що відповідає її національним інтересам, волевиявленню народу, який прагне, врешті, повернутися до європейської спільноти, надійно забезпечити своє майбутнє у єдиній демократичній і процвітаючій Європі. Цей вибір є логічним і безальтернативним результатом процесу утвердження незалежності нашої держави, формування її зовнішньополітичного курсу. Склалася об'єктивна залежність між реальним наповненням незалежності України та реалізацією її європейського та євроатлантичного покликання. Інтеграція України до європейських та трансатлантичних структур дедалі більш впевнено, зформулювалася як суспільно-політична ідея. Спорідненість завдань дозволяють об'єднувати цілі європейської (Євросоюзу) та євроатлантичної (НАТО) інтеграції в межах однієї суспільно-політичної ідеї. Висловлення підтримки європейським та євроатлантичним прагненням України, особливо в умовах російської агресії, свідчить про певний консенсус серед більшості політичної еліти держави.

Президент України П. Порошенко наприкінці березня 2018 р. затвердив чергову Річну національну програму під егідою Комісії Україна – НАТО на 2018 р. (РНП – 2018). РНП – 2018 має забезпечити виконання пріоритетних завдань спрямованих на євроатлантичну інтеграцію України. РНП – 2018 є системним стратегічним документом, який не лише визначає пріоритети на 2018 р., а й середньострокові цілі, які планується досягти до 2020 р. Традиційно Річна національна програма структурно побудована за аналогією з типовим Планом дій щодо членства. Вона складається з п'яти розділів: політичні та економічні, оборонні/військові, ресурсні, безпекові і правові питання. Перший розділ є найбільшим за обсягом і включає в себе практично всі напрями реформування та модернізації України. Зокрема, йдеться про пріоритети зовнішньої політики України. Міжнародна діяльність нашої держави зорієнтована на подальшу консолідацію зусиль країн – партнерів, Європейського Союзу, міжнародних та регіональних організацій з метою припинення агресії Російської Федерації проти України, зокрема в інформаційній сфері.

Розвиток відносин з Європейським Союзом в РНП – 2018 передусім фіксує необхідність поглиблення співробітництва в різних сферах, спрямоване на реалізацію стратегічного курсу України щодо інтеграції в європейський політичний, економічний та правовий простір. Серед середньострокових цілей визначені забезпечення імплементації Угоди про асоціацію та продовження співробітництва між Україною та ЄС у рамках ініціативи Європейського Союзу «Східне партнерство». Пріоритетними завданнями на поточний рік вказані забезпечення належного виконання плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між

Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106, продовження виконання заходів з метою дотримання Україною критеріїв, пов'язаних із запровадженням Європейським Союзом безвізового режиму для короткострокових поїздок для громадян України, вживання заходів для продовження політики санкцій Європейського Союзу щодо Російської Федерації у зв'язку з учиненням Російською Федерацією злочину агресії проти України та тимчасовою окупацією Російською Федерацією частини території України, забезпечення імплементації Адміністративної угоди між Міністерством оборони України та Європейським оборонним агентством, вживання заходів для припинення реалізації енергетичного проекту «Північний потік – 2».

З метою залучення України до реалізації Спільної зовнішньої і безпекової політики (СЗБП) та загалом конвергенції позицій ЄС та України з ключових питань міжнародного та регіонального характеру ще з 2005 р. започаткована практика приєднання нашої держави до заяв від імені ЄС з актуальних питань сучасної зовнішньої політики. Україна отримала ексклюзивне право виступати складовою позицій ЄС. Обговорення актуальних питань міжнародної та регіональної безпеки в рамках проблематики СЗБП є постійним пунктом порядку денного заходів вищого та експертного рівнів політичного діалогу Україна – ЄС.

Водночас варто вказати, що Угода про асоціацію не містить чітких зобов'язань сторін у військовій сфері. Вона не визначає в імперативній формі лінію поведінки сторін у процесі співробітництва. Норми УА не встановлюють чітких юридичних зобов'язань із їх виконання. Основну увагу у питаннях співробітництва України із структурами ЄС зосереджено на розвитку військово-політичного діалогу, залученню сил та засобів Збройних Сил України до операцій із врегулювання криз під егідою ЄС та бойових тактичних груп ЄС, а також можливості проведення в Україні курсу Спільної політики безпеки і оборони високого рівня, продовженні діалогу в сфері спільної зовнішньої політики та безпеки, зокрема, досягненні домовленостей щодо надання Євросоюзу послуг у стратегічному перенаправленні військ або перевезенні військових вантажів із застосуванням авіатранспортних можливостей України, залученні українських військових підрозділів до проведення операцій під егідою ЄС, вирішенні проблем утилізації непридатних боеприпасів та ліквідації протипіхотних мін.

Всі Річні національні програми Україна – НАТО змістовно відповідали стандартам Плану дій щодо членства в НАТО. Втім залишається

принципова відмінність, а саме стосовно відповідальності апліката за виконання. Варто нагадати, що політичне рішення щодо членства України в НАТО Альянс ухвалив ще у 2008 р. Надання Плану дій щодо членства (ПДЧ) не є винагородою, а обов'язковим черговим кроком для роботи над відповідністю України стандартам НАТО. Щоб перейти до нього варто не лише внести в РНП відповідні пункти, а й ретельно їх імплементувати. Тобто, Альянс має побачити і оцінити реальну політичну волю з боку української влади і суспільства на повноцінну євроатлантичну інтеграцію. У цьому контексті Річна національна програма мала б називатися не «під егідою Комісії Україна – НАТО», а *підготовки до вступу у НАТО* (як це було у 2009–2010 рр.).

Варто нагадати, що останнім часом, принаймні після Варшавського саміту НАТО (2016 р.), в умовах нових викликів міжнародній безпеці, обумовлених передусім діями Російської Федерації, спостерігається тенденція до поглиблення ефективної співпраці між Європейським Союзом та Організацією Північно-Атлантичного договору. Певні непорозуміння між цими організаціями зникають. Хоча об'єктивно протиріч не мало б бути зовсім через те, що більшість країн-членів ЄС, є одночасно країнами-членами НАТО. Такий розвиток подій безумовно йде на користь Україні.

Таким чином, поглиблення співпраці України та Європейського Союзу в рамках виконання РНП – 2018 сприяє реалізації пріоритетів зовнішньої політики України щодо просування до ЄС та належній імплементації Угоди про асоціацію. Також виконання євроінтеграційних завдань дає змогу підвищити спроможності як сектора безпеки України, так і інших сфер життя держави задля забезпечення ефективної євроатлантичної інтеграції.

УДК 351:332.3

Волошин С. І.,
*здобувач навчально-науково-виробничого центру,
НУЦЗУ, м. Харків, Україна*

АДАПТАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Земля є унікальним ресурсом, територіально-природним базисом історичного розвитку соціуму, проте складним соціально-еколого-економічним об'єктом управління. Сучасний розвиток світової економіки показує, що в нинішніх умовах ринкова економіка вимагає такого

державного регулювання земельними відносинами, яке забезпечує суворе дотримання системи земельного та цивільного законодавства в поєднанні з економічною самостійністю суб'єктів землекористування.

Відповідно, проблема вдосконалення державного регулювання земельних відносин в Україні в нинішніх умовах і відповідної адаптації механізмів державного регулювання земельних відносин до європейських стандартів є дуже актуальною.

Головним питанням земельних відносин є перехід від планової економіки до ринкової. Земельні відносини дають цілісне уявлення про об'єктивні закономірності та суттєві зв'язки в аграрній сфері економіки, які потрібно розглядати в їх динаміці через призму взаємозалежності і взаємодії трьох базових основ суспільного процесу.

Форми власності на землю можуть бути різні, але земельні відносини побудовані на праві приватної власності на землю, історично довели свою спроможність. Одним з головних напрямків розвитку державного регулювання земельних відносин в Україні є перехід до механізму економічного регулювання і стимулювання раціонального використання земельних ресурсів сільськогосподарськими підприємствами та громадянами.

Формування раціональної та збалансованої системи оплати за користування земельними угіддями є однією з головних умов реформування і вдосконалення земельних відносин, оскільки така система орієнтує сільгосппідприємства до ефективного використання земельних ресурсів. Роль держави в розвитку сільського господарства безперечно важлива і актуальна, оскільки держава створює рамкові умови для розвитку сільськогосподарських підприємств.

Розпочаті перетворення у галузі державного регулювання земельних відносин перш за все стосуються земельно-кадастрових інформаційних систем. Світова практика показує, що земельно-кадастрові системи є невід'ємною частиною державного регулювання земельних відносин, одним із ключових його механізмів, без їх створення неможливе формування ринку землі і нерухомості, а також розвиток інвестиційного процесу.

Дієвий інформаційний механізм державного регулювання земельних відносин дозволяє здійснювати низку наступних дій:

- забезпечення державної реєстрації прав на землю;
- формування впевненості власників, користувачів, у тому числі і орендарів у своїх правах на земельні ділянки та іншу нерухомість;
- розмежування прав власності на земельні ділянки;
- здійснення практичної діяльності з розмежування державної, муніципальної та приватної власності на землю;

- забезпечення надходжень земельних платежів до бюджету країни, регіонів і муніципальних утворень, розширення бази оподаткування, проведення масової кадастрової (економічної) оцінки земель;
- інформаційна підтримка ринкового обороту землі, вдосконалення механізму оподаткування землі та іншої нерухомості шляхом встановлення залежності земельних платежів від ринкової вартості і прибутковості використовуваних земельних ділянок і об'єктів нерухомості;
- зменшення числа суб'єктів земельних відносин;
- збільшення вартості основних фондів підприємств, захист їх від інфляції.

Таким чином, фактично вдосконалення інформаційного механізму державного регулювання земельних відносин в Україні до європейських стандартів у нинішніх умовах реалізується через розробку та впровадження автоматизованої інформаційної системи державного кадастру нерухомості.

УДК 351.07:35.01

Антонова Л. В.,
д-р держ. упр., професор кафедри,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВПЛИВ НА РІВЕНЬ ПРОЗОРОСТІ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ЗАБЕЗПЕЧУЮЧОЇ СКЛАДОВОЇ ЗНИЖЕННЯ НЕБЕЗПЕКИ КОРУПЦІЙНИХ ПРОЯВІВ

Світовий досвід протидії та попередження корупції, транснаціональної злочинності характеризується досить тривалим історичним проміжком і передбачає істотні зміни не лише в інституційному забезпеченні міжнародної та наддержавної співпраці, але й подекуди докорінні зміни національних систем державного управління.

Лідерами протидії корупції та тіньовій економіці є такі країни, як Норвегія, Фінляндія, Швеція, Японія, США, Нідерланди, Ізраїль та ін. Кожна з країн йшла власним шляхом, впроваджуючи нововведення власної моделі економізації корупції. Але всі зазначені країни поєднує визнання пріоритету впровадження «культури прозорості».

Відкритість інформації в системі державного адміністрування, свобода преси, участь громадянського суспільства в моніторингу діяльності держави значно перешкоджають поширенню корупції. Застосуван-

ня нових Інтернет-технологій для досягнення прозорості, представлення інформації, залучення громадськості та поширення даних міцно увійшло в практику. Яскравим прикладом «культури прозорості» є м. Сеул. Тут з 1999 р. діє програма «OPEN» – онлайн-система контролю за розглядом заяв громадян чиновниками міської адміністрації, яка здійснила справжню сенсацію серед національних антикорупційних програм. Вона стала показником реалізованої політичної волі на боротьбу з корупцією.

Вільний доступ до інформації про стан справ виключає необхідність особистих контактів з чиновниками або пропозиції їм хабарів з метою прискорити завершення процесу прийняття рішення. Таким чином, «OPEN» шляхом виключення особистого спілкування чиновників і громадян, як необхідної умови існування корупції, виконує головне своє завдання – попередження корупційних дій та відновлення довіри громадян до органів державної влади.

Розглядаючи принцип «прозорість» як один з необхідних атрибутів державно-управлінської діяльності, важливо відзначити його потужний вплив на демократизацію як самого управлінського простору, так і суспільного життя в цілому.

Саму категорію «прозорість» нерідко ототожнюють з поняттям «відкритість». Вважаємо, що це не зовсім коректно.

Так, «відкритість», маючи соціально-комунікативний характер, передбачає наявність у системі правових відносин широких каналів взаємопроникнення для всього спектра соціальних, економічних і політичних сил. Протипологом відкритості є секретність.

Прозорість же характеризується максимально можливою доступністю інформації про діяльність управлінського апарату й формуванням жорсткого механізму громадського впливу на сферу державного управління через представницькі інститути. Протипологом прозорості є дискретність.

Відразу зазначимо, що прозорість служить надійною запорукою нейтралізації корупційних тенденцій у державному управлінні, оскільки передбачає участь добре проінформованих та обізнаних громадян у розробці та прийнятті управлінських рішень.

Пріоритет прозорості спрямований на створення та підтримку стійких механізмів узгодження інтересів влади та громадян. Це вимагає встановлення єдиних універсальних правил гри для всіх суб'єктів творення державної політики і належного забезпечення відкритості та прозорості державно-управлінських рішень.

Ключовими у зазначеному напрямі вважаються наступні забезпечуючі складові:

1. Свобода інформації: доступ до офіційних документів для будь-якого громадянина;
2. Відкриті дані: використання державних даних населенням, некомерційними організаціями, представниками малого бізнесу;
3. Відкритий діалог: можливість громадян впливати на ситуацію і роботу апарату управління;
4. Відкритий бюджет: включаючи гранти, субсидії, витрати на поїздки чиновників, представницькі витрати; можливість громадян обговорювати і оскаржувати їх;
5. Відкритий парламент: залучення громадян до розробки законопроектів, їх обговорення та прийняття.

Підсумовуючи наведене, зауважимо, що Україна інтегруючись у міжнародні глобалізаційні процеси та імплементуючи зарубіжний досвід повинна знешкодити можливі негативні наслідки та максимізувати вигоди. Враховуючи всеохопний вплив глобалізації на правову, політичну, економічну системи держави, соціально-культурну сферу суспільства, одним з основних завдань державного управління, пов'язаних із глобалізаційними процесами у майбутньому, є пошук норм, інститутів та механізмів, які могли б забезпечити більш ефективне управління на місцевому, національному, регіональному і глобальному рівнях для збереження переваг глобальних ринків та конкуренції й забезпечення національної безпеки, збереження інформаційних ресурсів для того щоб глобалізація служила інтересам людини, суспільства та держави в цілому.

УДК 328.185-027.252:339.924

Рудень Д. М.,
*канд. політ. наук, старший викладач,
НУБіП України, м. Київ, Україна*

ЗАПОБІГАННЯ ПОЛІТИЧНІЙ КОРУПЦІЇ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Послідовним кроком до інтеграції України до Європейського Союзу стало надання безвізового режиму для громадян України на в'їзд до країн Єврозони. Умовою його надання серед іншого була необхідність посилення антикорупційної політики. На її виконання у 2016 р. було створено Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), на яке покладені відповідні функції антикорупційного органу

країни. Вперше в історії України запроваджено електронне декларування доходів та майна осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а НАЗК відповідно було наділено великим обсягом повноважень у сфері запобігання корупції. При цьому на законодавчому рівні були запроваджені нові механізми у сфері запобігання і протидії політичній корупції.

Згідно із звітом про діяльність НАЗК за 2017 р. до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, протягом 2017 р. подано 1 448 804 електронні документи, з яких 1 240 605 декларацій, 169 525 виправлених декларацій, 38 674 повідомлень про зміни в майновому стані. Разом з тим, станом на 31 грудня 2017 р. проводиться повна перевірка 634 декларацій щодо 480 суб'єктів декларування. Тобто НАЗК за рік перевіряє лише 0,05 % від загальної кількості декларацій. При збереженні існуючих темпів на перевірку всіх поданих декларацій лише за 2017 р. НАЗК знадобиться близько 2000 р. Відповідно у такому випадку сплинуть строки притягнення до дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності за порушення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Інша ситуація із запобіганням і протидії політичній корупції. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» у період 2016–2018 рр. уповноваженими особами складено 690 протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, за статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення, віднесеними законом до компетенції НАЗК, з них: за статтею 212 (порушення порядку надання або отримання внеску на підтримку політичної партії порушення порядку надання або отримання державного фінансування статутної діяльності політичної партії, порушення порядку надання або отримання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації або агітації з всеукраїнського або місцевого референдуму) 101 протокол, за статтею 212 (порушення порядку подання фінансового звіту про надходження і використання коштів виборчого фонду, звіту партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру) – 214 протоколів.

У Звіті також наведена статистика подачі, перевірки та складення протоколів з їх подачею до суду звітів про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру політичних партій. Від політичних партій за I–III квартали 2017 р. прийнято 271,276 і 275 звітів відповідно. Протягом 2017 р. НАЗК склало 264 протоколи про адміністративні правопорушення, з яких 260 надіслано до суду. Тобто НАЗК перевірили 100 % таких звітів, а майже 30 % з них виявилися з пору-

шеннями. Це може свідчити як про недосконалість законодавства, так і трактуватися політичними партіями як засіб тиску на політичну діяльність.

На підтвердження цієї тези свідчить рішення НАЗК від 24.11.2017 № 1260, яким затверджено Структуру апарату НАЗК, яка введена в дію з 01.03.2018 згідно з наказом Голови Національного агентства від 19.12.2017 № 205/17, із змінами, внесеними наказом Голови НАЗК від 22.03.2018 № 40/18. Так, найбільших змін і розширення штату отримав Департамент з питань запобігання політичній корупції: у чотирьох відділах змінилися назва і чисельність співробітників у трьох з них. Замість відділів з питань роботи з партіями, які брали і не брали участь у виборах, створені відділ роботи із політичними партіями, які не отримують державне фінансування на статутну діяльність та відділ моніторингу діяльності політичних партій та супроводу виявлених порушень.

Разом з тим потрібно відзначити, що значно зменшився контроль за корупцією у самому НАЗК. Сектор запобігання та виявлення корупції у НАЗК, який мав чотири штатні одиниці, ліквідований і замість нього введена посада одного головного спеціаліста із запобігання та виявлення корупції в НАЗК.

Отже, як бачимо за три роки діяльності НАЗК у сфері протидії та запобігання політичній корупції ми маємо результат у кількісних показниках – політичні партії подають відповідні звіти, НАЗК їх перевіряє та складає протоколи про адміністративні правопорушення, які скеровує у подальшому до суду. При чому як свідчить судова практика, більшість таких протоколів скасовуються судом через недотримання формальних вимог їх оформлення. У кінцевому результаті залишається відкритим питання ефективності запобігання корупції шляхом запровадження системи звітності.

УДК 347.122-053.2(477)(043.2)

Палагнюк О. В.,

*магістр з міжнародного та європейського права (Німеччина),
спеціаліст з питань прав людини та гендеру Консультативної
Місії Європейського Союзу в Україні, м. Київ, Україна*

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОВОГО ІНСТИТУТУ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ: ПРИКЛАД ШВЕЙЦАРСЬКОЇ КОНФЕДЕРАЦІЇ

Питання запровадження ювенальної юстиції як відновлювального виду правосуддя для України є дуже актуальним, оскільки стан підліт-

кової злочинності в державі викликає глибоке занепокоєння та зумовлює необхідність пошуку нових засобів та способів її попередження.

Особливо корисним для України у сенсі наслідування можна вважати запроваджену та ефективно функціонуючу у Швейцарії модель ювенальної ресторативної юстиції. Після мого візиту до Федерального Департаменту Юстиції і Поліції Швейцарії під час низки офіційних зустрічей, проведених молодіжною делегацією у рамках реалізації програми «Молодь змінить Україну» Благодійного Фонду Богдана Гаврилишина, мою увагу як правника-міжнародника та спеціаліста з прав людини привернув досвід цієї успішної країни та яскравого прикладу правової держави у сфері функціонування національного пенітенціарного механізму.

Ювенальна юстиція – правова система щодо захисту прав дітей, включає в себе установи і організації, які здійснюють правосуддя у справах про правопорушення, скоєні неповнолітніми. Принципова відмінність ювенального правосуддя від «дорослого» полягає у тому, що ця модель має на меті змінити спосіб реагування правоохоронних та судових органів на правопорушення скоєні неповнолітніми особами від карального до відновлювального, реабілітаційного, виховного та превентивного. Іншими словами, замість звичної каральної вона покликана першочергово виконувати саме ресторативну (англ. *restore* – відновлення) функцію, тобто охоплювати низку різноманітних соціальних послуг по допомозі дитині, яка перебуває у конфлікті із законом з метою посилення рівня її моральної та правової культури та скорегувати її подальшу поведінку у соціумі. Саме тому сучасна ювенальна юстиція західного зразку – це складний механізм тісної взаємодії судових та правоохоронних органів, освітніх і виховних установ, правозахисних громадських організацій, що на основі медико-соціальних і психолого-педагогічних методик здійснюють попередження правопорушень скоєних дітьми та проти дітей, провадять правосуддя щодо неповнолітніх злочинців, а також впроваджують заходи спрямовані на їх подальшу реабілітацію та ресоціалізацію.

Система судів для неповнолітніх з'явилася у Швейцарії досить давно. Більш того, тут існує розгалужена та добре розвинута система соціальних працівників, психологів та інших фахівців по роботі з неповнолітніми. Швейцарські органи правосуддя займають помірковану позицію стосовно неповнолітніх правопорушників: вони не приділяють такої великої уваги чисто процесуальним питанням, як це відбувається, наприклад, у Франції, тут головне – особистість злочинця.

У Швейцарії кожне правопорушення, вчинене підлітком, розглядається в особливому порядку. Для судді вкрай важливо розглянути доводи потерпілих осіб, почути думку співробітників опіки та інших осіб, які можуть дати характеристику дитини, а також пояснення самого винуватця. Якщо суддя вважає, що причина скоєного злочину або правопорушення криється у несприятливій обстановці в сім'ї, він може прийняти рішення виховного характеру. Якщо ж у процесі перевірки фактів виявлено, що протиправну поведінку дитини викликала її наркотична, алкогольна або інша залежність, суддя звертається за допомогою та сприянням до установ, в яких підсудному буде надана як психологічна та психіатрична, так і медична допомога. Після успішного проходження неповнолітнім курсу лікування суддя приймає рішення: повернути дитину в сім'ю або ж застосувати до нього інші заходи впливу. Якщо правопорушення не є серйозним, до неповнолітнього обов'язково прикріплюють соціального працівника, який може здійснювати спостереження або надавати родині допомогу у вихованні дитини. Закріплений за сім'єю працівник соціальної служби періодично приходить і перевіряє, як будуються взаємини членів сім'ї, вказує на помилки і допомагає їх виправити. Суддя, крім регулярних звітів соціальному працівнику, може зобов'язати батьків пройти курс бесід з психологом.

Цей метод впливу на неповнолітніх правопорушників у високо розвинутих західних країнах вважається найбільш прийнятним оскільки дитина залишається в сім'ї і не позбавляється свободи, а крім того, батьки починають більш відповідально ставитися до своїх обов'язків по вихованню. У цьому якраз і полягає суть ресторативного, тобто відновлювального правосуддя.

Варто зазначити, що в Україні на сьогодні вже зроблено позитивні зрушення задля подальшого успішного втілення у життя прогресивного досвіду та міжнародної практики у зазначеній сфері, проте брак політичної волі з боку представників виконавчої влади, відсутність бюджетних коштів для втілення інновацій в життя, а також певний страх перед ними затримують реформування пенітенціарної служби України у цілому та запровадження механізму ювенальної юстиції зокрема. Проте, безперечно, це проблема, вирішення якої повинно постати на повістці дня як законодавчої так і виконавчої влади України уже у найближчому майбутньому.

Севастьянов О. В.,
*канд. іст. наук, доцент кафедри,
НУБіП, м. Київ, Україна*

ПРОЦЕС ВИБОРІВ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ В КОНТЕКСТІ ЗАКІНЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ЦИКЛУ 2014–2019 рр. в УКРАЇНІ

Політичні процеси, що почалися із подій Євромайдану зими 2013–2014 рр., сформували новий вектор у політичному житті України що характеризується прагненням до реалізації стратегічної мети щодо інтеграції держави у європейський політичний та економічний простір, підсумком чого має стати набуття членства у Європейському союзі. Актуальний політичний цикл почався із позачергових виборів Президента України 25 травня 2014 р. та Верховної Ради України 26 жовтня 2014 р. Враховуючи термін повноважень глави держави та парламенту у 5 р., варто вважати всі події та зміни у політичному житті України частиною єдиного політичного циклу 2014–2019 рр.

Однією із найбільш масштабних ініціатив Президента України П. Порошенка та Кабінету міністрів України на чолі із В. Гройсманом стала проголошена стратегія децентралізації влади, що має на меті затвердження принципів «Європейської хартії місцевого самоврядування», перерозподіл бюджетних та управлінських повноважень на користь відповідних органів місцевого самоврядування. Децентралізація влади стала однією із головних реформ, що необхідні для євроінтеграційного курсу України. Одним із її проявів став Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157–VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад», що вводив нову адміністративно-територіальну одиницю – об'єднану територіальну громаду (ОТГ), яка і є основним елементом реалізації європейської практики місцевого самоврядування. Процес створення таких громад триває досі, відповідно із ним проводяться вибори в ОТГ, що формують владу в нових територіальних одиницях. На сьогодні відбулися шість хвиль виборів в ОТГ (11.12. та 18.12.2016 р., 30.04., 29.10., 19.11.2017 р., 29.04.2018 р.). За даними Комітету виборців України, у цих виборах постійну участь беруть тільки 50 з 350 зареєстрованих в Україні партій, зокрема – всі партії, що представлені у Верховній Раді України (БПП «Солідарність», «Народний фронт», Об'єднання «Самопоміч», «Опозиційний блок», «Радикальна партія» О. Ляшка, ВО «Батьківщина», «Відродження», ВО «Свобода», «УКРОП», Народний рух України, «За Життя!») чи мають

реальну можливість потрапити у наступне скликання у 2019 р. «Громадянська позиція».

Проте, результати виборів в ОТГ демонструють, що симпатії виборців на місцевому рівні помітно корегуються із загальнодержавною картиною політичного спектру: за підрахунками голосів по всіх «хвилях» голосувань найбільше було обрано депутатами позапартійних осіб, що балотувалися шляхом самовисування, підтримка таких кандидатів партіями (передусім – БПП «Солідарність», ВО «Батьківщина») мала формальний характер та була важливішою для, власне, партійних кампаній, що підсилювалися авторитетними особистостями місцевого рівня.

Аналіз результатів кандидатів від партій продемонстрував декілька тенденцій:

1. Запекла боротьба на виборах точиться між представниками та штабами БПП «Солідарність», що є правлячою партією та основою парламентської коаліції і місцевої виконавчої влади та ВО «Батьківщина», яка позиціонує себе як ключова та найбільша опозиційна партія. З огляду на це, підсумки кожної хвили виборів викликають протилежну оцінку з боку цих двох політичних сил: обидві оголошують про перемогу на виборах, або долучаючи до партійних висуванців тих позапартійних кандидатів, що були підтримані партією та здобули перемогу. БПП «Солідарність» вважає пріоритетною кількість обраних голів ОТГ від тої чи іншої партії – і за цим показником правляча партія є безперечним лідером перегонів, також помітна перевага «Солідарності» на виборах у міських ОТГ, що свідчить про концентрацію більш лояльних до влади виборців саме в містах. За чисельністю обраних депутатів «Солідарність» лідирує лише при долученні підтриманих партією позапартійних. У свою чергу, ВО «Батьківщина» лідирує за кількістю депутатів, обраних саме від партії та на виборах у сільських ОТГ, що також вказує на особливості концентрації електорату цієї політсили.

2. Вибори в ОТГ продемонстрували високий рівень підтримки політсил, які не мають широкого представництва у Верховній Раді України та на загальнодержавному рівні мають рейтинг на рівні 1–1,5 % підтримки – передусім, це Аграрна партія України та «Наш край», які стабільно отримують не менше 5–10 % голосів кожна на виборах в ОТГ. Феномен таких результатів можна пояснити втомою помітної кількості виборців від протистояння провладних та опозиційних сил та орієнтацією на обрання депутатами місцевого рівня знайомих та не пов'язаних із політичними чварами фахівців або господарників. Ця тенденція відповідає політичному стилю як Аграрної партії, що концен-

трує у своїх лавах саме успішних представників агропромислового комплексу та галузевого бізнесу, та «Нашого краю», що виражає інтереси частини колишньої номенклатури Партії регіонів, передусім, на Півдні України та частково – на Донбасі.

3. Результати виборів в ОТГ використовуються основними політичними силами для проектування результатів президентських та парламентських виборів 2019 р., звісно, на власну користь. Цим створюється необхідна, але штучна ілюзія «лідерства» одних політичних сил та кандидатів, та, нібито, «падіння рейтингів» у інших. Єдиним загальним вектором, який характерний і для виборів в ОТГ, й на загальнодержавному рівні є реальна боротьба між БПП «Солідарність» та ВО «Батьківщина» за політичне лідерство, що триває із перемінним успіхом згідно результатів загальноукраїнських соціологічних опитувань.

Аналіз перебігу виборів в ОТГ протягом перших 6 «хвиль» голосувань дозволяє зробити такі висновки:

1. Система виборів та організація їх проведення потребує коригування задля викоренення явищ підкупу виборців чи адміністративного впливу на голосування.

2. Результати виборів в ОТГ не віддзеркалюють політичних симпатій виборців у загальнодержавному контексті та не можуть бути матеріалом для вимальовування перспективи закінчення політичного циклу 2014–2019 рр. та результатів виборів 2019 р.

3. Вибори в ОТГ створюють необхідні умови для формування нового політичного класу на місцевому рівні, появи політиків нової генерації.

УДК 327(438)

Багмет М. О.,
д-р іст. наук, професор,
Письменна Л. І.,
магістрантка,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА В ХОДІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ ДОРОЖНЬОЇ КАРТИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ВСІХ ВИМІРАХ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

1 вересня 2017 р. проголошено про те, що Угода про асоціацію України з ЄС, тобто як політична, так і економічна частини, набула чинності в повному обсязі.

28 лютого 2018 р. на засіданні Верховної Ради України за присутності членів уряду та посла Європейського Союзу в Україні Х'юча Мінгареллі були презентовані 57 інтеграційних кроків української дорожньої карти, які будуть реалізовувати у 2018 р. з метою послідовного імплементування Угоди про асоціацію України з ЄС. До пакету нових євроінтегруючих заходів відносяться: подальше розроблення і прийняття законів стосовно питань безпеки і оборони нашої країни, енергонезалежності, захисту інтелектуальної власності, зняття митних та технічних перепон у торгівлі, покращення інвестиційного клімату, захисту навколишнього середовища, здійснення децентралізації влади та десятки інших намірів, спрямованих на посилення співпраці України з Європейським Союзом. Бо ж сьогодні проблема запровадження європейського вибору рівнозначна з питанням збереження незалежності України.

Важливе значення в ефективному імплементуванні європейських процесів в Україні має використання досвіду іноземних держав, зокрема інтеграційних досягнень Республіки Польщі.

До речі ці питання вже не один раз обґрунтовували як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники й практики, у тому числі і представники Інституту державного управління та інших підрозділів ЧНУ ім. Петра Могили.

Особливої уваги заслуговує вивчення позитивних результатів Республіки Польщі щодо реформування децентралізації влади з метою надання органам місцевого самоврядування більшої самостійності у вирішенні нагальних справ та питань на користь інтересів не чиновників, а членів територіальних громад. Окреслене реформування, як свідчить польська практика буде сприяти поліпшенню життя членів українських об'єднаних громад, реальній розбудові сучасної правової, ефективної, конкурентоспроможної держави.

Крім того творчі використання зарубіжного, в тому числі і польського досвіду, сприятиме прискоренню створення власної моделі не тільки децентралізації влади, а й результативному євроінтегруванню України, що забезпечить нашій державі більш прозоре публічне управління і менеджмент, а це, в свою чергу, забезпечить згуртування українських громадян на вирішення сьогоденних загроз та викликів, які обумовлені мілітарискими діями та «гібридною» війною, нав'язаною лідерами Російської Федерації.

Козлова Л. В.,
*канд. наук з держ. упр., доцент кафедри,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ОДНА З ВАЖЛИВИХ ТА ПРОБЛЕМНИХ СКЛАДОВИХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

На референдумі в Нідерландах у 2016 році більшість тих, хто прийшов до скриньок для голосування (61 %), сказали Україні «ні». Підґрунтям такого результату є не тільки політичні та внутрішньо-європейські процеси. Отримані наслідки нескладно було передбачити навіть з позицій елементарної відсутності уявлень та знань громадян Нідерландів про Україну, окрім офіційних відомостей та намагання приєднатися до ЄС. І подібна ситуація може скластися у будь-якій іншій країні, окрім можливо тих, які також пережили спільне з нашою країною тоталітарне минуле (Латвія, Литва, Польща). Це є яскравим свідченням, того що Україну й досі не позиціонують у світі як своєрідний бренд зі своєю культурою та традиціями, вона не створює відчуття країни, яка могла б збагатити культурне середовище ЄС, і досі залишається в культурному сенсі «не цікавою» або «невідомою».

Одним із проявів позиціонування держави у міжнародних відносинах виступає політика культурної дипломатії. Вона володіє великим набором методів впливу на питання національної безпеки, формування іміджу країни, стимулювання розвитку культури та економіки, зміцнення національної ідентичності, просування системи демократичних цінностей тощо.

Ця необхідність України щодо використання культурної дипломатії стала дуже актуальною в контексті інформаційної війни та протидії агресивній політиці РФ.

Водночас, як слушно зауважив Г. Грабович, світ не може вічно підтримувати Україну, якщо тут не робляться реформи, і Україна не підсилює увагу до себе якимись позитивними кроками. На жаль, в країні як не було, так і немає адекватної культурної політики, на основі чого будуватиметься культурна дипломатія. Досі не вирішено, як популяризувати свою культуру на світовій арені. Ще у 2016–2017 рр. світова увага була прикута до українських подій. Американські медіа, зокрема The New York Times чи The New York Review of Books, дуже часто писали про Україну. Американці підтримували нашу країну в захисті своєї територіальної цілісності та незалежності. Але поступово ситуація буде змінюватися, якщо не прийняти культурну політику та впроваджувати культурну дипломатію.

Єжи Онух, практикуючий культурний дипломат, екс-директор Польського Інституту в Україні і США вважає, що «культурна дипломатія – це продаж іміджу країни засобами культури».

Важливими тут є якісні зміни підходів до формування такої політики, очевидно, що необхідним є вироблення нових механізмів, відмінних від показових проектів «на експорт» і т. д., актуальним стає просування вартісного мистецького продукту в правильному місці і в потрібний час. Тому актуальним є питання, на яку інституцію покласти ці функції, оскільки діяльності дипломатичних представництв за кордоном виявляється не достатньо, вони мають скоріше декларативний характер.

Тривалий час інформація про Україну в різних країнах світу, в тому числі і ЄС, поширюється здебільшого громадянами-ентузіастами або іноземцями, яким ця країна є симпатичною. Однак сьогодні подібних дій вкрай замало для інформаційної боротьби проти спотворення образу України. Наприклад, фільм «Україна: маски революції», замовлений російськими спецслужбами французькому режисеру Полю Мореїро, спрямований на поширення відверто компрометуючої та брехливої інформації про Україну та її народ. І хоча його показ супроводжувався акціями протесту, водночас, він не був вилучений з прокату.

Взагалі Росія впродовж останнього десятиліття інтенсивно розбудовувала систему інформаційного впливу у світі. Це творення потужних медіа ресурсів: Russia Today, мультимедійна група Sputnik, фонд «Русский мир», проект Russia Beyond the Headlines. Усі вони виявляються інструментами ефективної пропаганди у зовнішній політиці РФ.

В Україні подібних ресурсів поки що не створено. Лише зараз знову активізувалося питання щодо створення Українського інституту. На нього здебільшого будуть покладатися функції культурної дипломатії, а основним змістом діяльності стане сприяння розвитку культури та міжкультурних комунікацій, іміджеві заходи, формування культурного контенту в ЄС та світі. Тому орієнтиром має стати вивчення діяльності подібних інституцій в Україні: Британської Ради, Французького Інституту, Чеського центру, Польського Інституту, Гете-Інституту, які є своєрідними супутниками діяльності дипломатичних установ на території нашої держави.

РИЗИКИ ДЕМОКРАТІЇ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІРИ

Сьогодні спостерігається відсутність у суспільстві згоди відносно базових цілей та цінностей, непередбачуваних подій в економіці, відносної нестабільності соціальної системи, що породжує невизначеність та небезпеку, як праобраз ризиків у сучасних демократизованих суспільствах.

Тлумачення демократії та ставлення до неї сьогодні залишається важливим критерієм, за допомогою якого роблять висновки про зміст і керованість того чи іншого суспільного руху чи політичної партії. Відверто нехтувати демократією сьогодні мало хто наважується, саме тому можна зустріти чимало підробок та імітацій під демократію.

Потрібно зазначити, що демократичні процеси непередбачувані та не завжди гарантують найбільш прийнятні та доцільні політичні рішення, що у свою чергу несе ризик і невизначеність для суспільства.

Ризики – невід’ємна складова частина людського життя, які породжуються невизначеністю, відсутністю повної інформації про події чи явище, та неможливістю прогнозувати розвиток подій. Німецький дослідник У. Бек вважає, що ризики породжуються суспільством, до того ж легітимно. Ризики – продукт тієї машини, яка називається прийняттям рішень, а «суспільство ризиків» – це фактично нова парадигма суспільного розвитку. Однак, варто погодитися з У. Беком, що породження ризиків є демократичним процесом і породжує ефект бумерангу. В кінцевому рахунку отримує поразку той, хто наживається на ризиках.

Сьогодні в Україні ми маємо можливість спостерігати ряд ризиків, породжених процесом демократизації, а саме, на думку М. Михальченка, відокремлення влади від народу, визрівання політичного та економічного конфліктів між ними, а в результаті – послаблення держави в цілому, що є недоцільним в умовах демократизації суспільства. Так, політичні ризики можна охарактеризувати як ситуацію можливої небезпеки чи невдачі політичної діяльності, що досить часто виявляється наслідком державної політики.

Якщо для широкого загалу українського суспільства політичні процеси у країні надзвичайно заплутані та суперечливі, то для міжнарод-

них оглядачів події в Україні чітко окреслені. Так, М. Емерсон, брюсельський оглядач з європейсько-українських питань заявив, що «політична ситуація в Україні надзвичайно складна і характеризується внутрішньополітичною боротьбою між гілками влади.. Це неблагополучний варіант демократії, який розчаровує Європу у післяреволюційних здобутках України».

Якщо внутрішня політика України розчаровує Європу, то українське суспільство на цьому фоні переживає не просто розчарування, а у відкритому контексті – невдачу. Адже, масовий виступ громадян у 2004 р. був не лише протестом щодо результатів голосування після другого туру виборів президента – він був симптомом суспільної кризи, початок якої сягає 1991 р. Саме з цього періоду, як відзначає О. Майборода, «В Україні боролися дві тенденції – з одного боку, до збереження у модифікованому вигляді номенклатурно-корпоративної форми правління, подібної до радянської, а з другого – до демократизації країни».

Одним із провокуючих факторів, який поглиблює ризики сучасної демократії в Україні є релігія, де ідеологічні вподобання, загострюючись, виражаються в прихильності чи зневірі до влади та у визначенні певних геополітичних векторів.

Релігія має можливість об'єднувати великі маси людей, «охоплює організаційні можливості й здатність (через релігійні інститути) забезпечувати безконфліктний зв'язок, певну злагоду, солідарність, згуртованість суспільства, релігійних громад». Об'єднуючи на підставі спільного віровчення великі групи людей, релігія протиставляє їх іншим групам, які не поділяють їхніх переконань. А коли до віросповідних протиріч вступає конфлікт політичних чи фінансово-економічних інтересів, тоді релігійне протистояння набуває особливо гострих форм.

Міжрелігійна напрута є однією із форм боротьби різних політичних сил як усередині України, так і поза її межами за реалізацію власних концептів геополітичної стратегії розвитку України. Одним з вузлів міжправославного протистояння в Україні є різне баченням церквами себе у сучасному світі. Виходячи зі своєї історичної традиції, вони по-різному уявляють своє місце у Вселенському православ'ї та глобалізованому світі, намагаються впливати на зовнішню політику держави, від якої залежить та роль, яку відіграватиме у світі українська спільнота.

Не варто також забувати про такий важливий компонент ризику як зовнішній чинник – процес глобалізації, що породжує «нові правила гри». Саме завдяки глобалізації людство увійшло в режим життя з відкритим зовнішнім середовищем, що породжує ризики невизначеності.

Уряди країн ЄС завжди були стурбовані захистом громадян від ризиків. Однак в останні роки управління ризиками стало займати

центральне місце у діяльності держави. Поняття ризику використовується для опису широкого спектра різних видів прямих загроз – від подій 11 вересня 2001 р. до загрози хімічного чи біологічного теракту, аварії.

Всі ці питання мають ключове значення для уряду ЄС, оскільки у всіх країнах держава є головним гарантом безпеки своїх громадян і покликана управляти тими ризиками, з якими окрема людина чи співтовариство не можуть боротися самостійно.

Одночасно держава завжди змушена мати справу з власними ризиками й небезпеками, непередбаченими подіями, зривами в реалізації програм і проектів.

Це стало причиною зміни характеру ризиків: по-перше, стрімкий розвиток науки й технологій уже привели до побоювань відносно «техногенних ризиків». У цьому випадку уряд і регулювальні органи зобов'язані шукати розумний баланс користі й ризику у зв'язку з величезною кількістю нових технологій широкого спектра – від генетично модифікованих (ГМ) продуктів харчування й лікарських препаратів до промислових процесів і клонування. По-друге, новий фактор – це більш тісні взаємозв'язки в масштабах усього світу за рахунок інтеграції глобальної економіки, єдиних комунікаційних систем і загального навколишнього середовища. У результаті громадяни різних країн стали більш залежні від впливу подій, що відбуваються, починаючи з економічної кризи, хвороб, і закінчуючи непрямими наслідками громадянських війн та голодом. Взаємозалежна глобальна інфраструктура приводить до того, що катастрофа, яка відбувається в будь-якій частині світу, відбивається на всіх жителях планети.

Отже, для розвитку і формування нового демократичного суспільства, необхідна сильна влада за умов демократичного режиму, яка б ґрунтувалася на довірі народу, його активній участі у здійсненні державної політики. Для здобуття такої довіри, вирішальними є дії самої держави та її владних структур, які повинні бути відповідно обґрунтовані та максимально обраховані.

УДК 327.7:314.15ЄС](043.2)

Сорока С. В.,

д-р наук з держ. упр., доцент,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ПОЗИЦІЯ КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ ЩОДО МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

Міграційний криза в Європейському Союзі, викликана дестабілізацією в Африці, на Близькому і Середньому Сході, призвела до того, що

близько 20 млн осіб були залучені до процесу вимушених переміщень. Основну масу прибулих складають жителі Сирії, Афганістану, Нігерії та Іраку, які прямують в найбільш «благополучні» європейські держави. Польща ніколи не належала до територій привабливих для імміграції. Охоплена кризою в меншій мірі, ніж низка інших європейських держав, і не маючи великого досвіду управління в сфері міграції, Польща як і інші учасники Вишеградської групи, зайняла особливу позицію, намагаючись її відстоювати на загальноєвропейському рівні.

Однією з причин негативного ставлення до міграційної політики ЄС є низька привабливість країн-учасниць Вишеградської групи для мігрантів і, як наслідок, незначна їх частка серед населення, що тягне за собою відсутність налагоджених механізмів та інфраструктури для прийняття та інтеграції великого числа мігрантів, особливо біженців. Основну частину мігрантів в Польщі складають вихідці з колишніх радянських республік, включаючи Росію, Україну, Білорусію, які дуже швидко адаптуються в польському суспільстві. Навпаки, вихідців з Африки та Азії не так багато. Наприклад, в Польщі проживає всього близько 20 тис. мусульман, що становить менше 0,1 % всього населення. Тому через відсутність великих мусульманських громад і відносно соціально-економічну непривабливість Польща залишається осторонь від основного потоку біженців з Близького Сходу, при цьому продовжуючи притягувати жителів Східної Європи. Наприклад за останні 4 роки Польща прийняла близько 1,5 млн українців. При цьому вихідці з України не прагнуть отримувати офіційний статус біженця, Польща розглядається ними з точки зору тимчасового працевлаштування або як транзитна територія. У 2003–2018 р. тільки 7339 українців подали заяви на отримання притулку в Польщі.

Політика Європейського Союзу щодо обов'язкового розселення мігрантів в країнах за певними квотами викликала негативну реакцію країн Вишеградської групи. Восени 2016 р. Словаччина озвучила новий принцип «гнучкої солідарності» або «ефективної солідарності» щодо вирішення міграційної кризи, згідно з яким кожна держава повинна мати можливість самостійно визначати свій внесок у вирішення ситуації з припливом біженців, ґрунтуючись на своїх можливостях в управлінні міграціями. Форми участі держав можуть бути самими різними – від фінансової допомоги до участі в операціях з виселення біженців. Участь країн також повинна залежати від ступеня загострення міграційної ситуації. Однак після багаторазових обговорень протягом головування Словаччини в ЄС принцип «ефективної солідарності» так і не вдалося реалізувати.

У результаті за весь час міграційної кризи до березня 2017 р. в Чехію прибуло в рамках системи переселення з Італії та Греції лише

12 чоловік з 2691 за рішенням Ради, до Словаччини – 16 осіб з 902. Угорщина та Польща не прийняли нікого з визначеної квоти в 1294 і 6182 осіб відповідно, відмовляючись разом з Австрією брати участь в квотному механізмі. Тим самим учасники Вишеградської групи потрапили до нечисленної групи країн, які виконали рішення щодо квот на 0–2 %. Для порівняння найкращими з країн ЄС, що реалізували рішення за квотним розподілом, стала Мальта, яка прийняла вже 73 % мігрантів від квоти, а також Ірландія (53 %) та Фінляндія (51 %). Настільки низькі показники «четвірки» стали причиною початку процесу прийняття «санкційних» заходів Єврокомісії щодо Польщі, Угорщини та Чехії.

Однак відсутність повної підтримки дій ЄС в міграційному питанні з боку Польщі не означає її відстороненості від існуючої ситуації. У рамках Вишеградської групи вона надає своїх фахівців, силові підрозділи, обладнання та фінансову допомогу територіям ЄС, що найбільше стикнулися з напливом біженців. Влада Польщі є противником квотної системи, що обґрунтовується міркуваннями безпеки, і бачить вирішення проблеми в наданні допомоги країнам походження біженців. Серед причин, які обумовлюють антиіммігрантські настрої в Польщі, виділяють такі основні категорії: культурні та соціальні страхи, викликані швидкими змінами після припливу мігрантів; економічні побоювання з приводу розподілу державних ресурсів; політичні побоювання (втрата довіри до уряду, вплив наднаціональних органів на національний суверенітет) і страх безпеки через збільшення злочинності й тероризму.

УДК 327(73)«2017»

Шевчук О. В.,

*д-р політ. наук, професор, декан факультету,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ВІДНОСИНИ США З ЄС ЗА ПРЕЗИДЕНСТВА Д. ТРАМПА: ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ?

Наразі зовнішньополітична доктрина нової республіканської адміністрації знаходиться у стані розробки. Зважаючи на практичний вимір дій адміністрації президента США Д. Трампа на міжнародній арені можна простежити формування основних вимірів та меж втілення зовнішньополітичної стратегії: 1. Протиборство з ісламським тероризмом, зокрема Ісламською державою й міжнародним тероризмом в

різноманітних формах і виявах. 2. Відносини з КНР. Дії офіційного Пекіна у економічній сфері зазнали жорсткої критики з боку новообраного президента ще під час виборчої кампанії. Однією з детермінант американсько-китайських відносин є позиція США щодо ролі КНР у врегулюванні північнокорейської проблеми. 3. Змістовне наповнення відносин з європейськими союзниками. У своєму виступі на Брюсельському саміті НАТО, який відбувся 25–26 травня 2017 р. президент США Д. Трамп заявив лідерам країн НАТО, що вони обов'язані збільшити свої оборонні витрати як мінімум до 2 % ВВП, тоді як зараз лише п'ять з 28 членів альянсу виконують це зобов'язання. Крім того, лідер США неодноразово висловлювався проти планованого укладення угоди про вільну торгівлю між США і ЄС – Трансатлантичного торговельного та інвестиційного партнерства. 4. Характер еволюції відносин між Вашингтоном і Москвою. Точками «накалу» у американсько-російських відносинах є проблема Сирії, українське питання, позиція Росії щодо санкцій відносно КНДР тощо.

Важливою складовою зовнішньополітичного курсу адміністрації Д. Трампа є змістовне наповнення відносин з європейськими союзниками. У своєму виступі на Брюсельському саміті НАТО, який відбувся 25–26 травня 2017 р. президент США Д. Трамп заявив лідерам країн НАТО, що вони повинні збільшити свої оборонні витрати як мінімум до 2 % ВВП, тоді як зараз лише п'ять з 28 членів альянсу виконують це зобов'язання.

Крім того, лідер США неодноразово висловлювався проти планованого укладення угоди про вільну торгівлю між США і ЄС – Трансатлантичного торговельного та інвестиційного партнерства.

Переформатування цілком можливе і щодо відносин США – ЄС. Зокрема в інтерв'ю британському журналу «The Times» напередодні інавгураційної церемонії на посаду президента США Д. Трамп фактично підтримав референдум у Великій Британії щодо виходу зі складу ЄС, поставивши таким чином під сумнів майбутнє ЄС.

Президент США Д. Трамп запровадив мита на імпорт сталі та алюмінію. Цим він викликав бурхливу реакцію в усьому світі, насамперед у Китаї та Європі. І якщо для Китаю цей крок американської адміністрації став логічною частинкою загального протистояння зі США, то для Євросоюзу це був тяжкий удар від свого союзника. У відповідь на запровадження мита, Брюссель теж анонсував торгові обмеження. Все це підвело Вашингтон на межу торгової війни з Європою. А це загрожує поглибленням кризи в системі трансатлантичних стосунків, яка вже вирує протягом кількох останніх років.

З самого початку свого президентства Д. Трамп анонсував низку протекціоністських заходів, які він має намір втілити у життя у межах

свої передвиборчої концепції «Америка передусім». Основні рішення у зовнішній торгівлі мали, за задумом Трампа, підтримати внутрішнього виробника. Одним з перших рішень президента на цьому напрямку стало запровадження мита на імпорт сонячних панелей і пральних машин до США ще у січні 2018 р. Цим Трамп зіграв на руку місцевому виробнику – компанії «Whirlpool Corp». Але разом із тим, це рішення вдарило по індустрії розвитку альтернативних джерел енергії. Вашингтон запровадив мито у 20 % на перші партії пральних машин і сонячних панелей та у 50 % на партії, які перевищують 1,2 мільйони одиниць. Цим США вдарили по позиціях корейських компаній «LG Electronics» та «Samsung». Південна Корея негативно відреагувала на такий крок свого «стратегічного союзника», натакаючи на можливе подання скарги до СОТ, якщо така політика Трампа триватиме. Мито вдарило й по американських робітниках, які працюють у місцевих відділеннях корейських і китайських компаній.

Нарешті президент США Д. Трамп визначився зі своєю позицією щодо торгових обмежень. Він оголосив про запровадження 25 % мита на імпорт сталі та 10 % на імпорт алюмінію. Сполучені штати є найбільшим у світі імпортером сталі. Лише у 2017 р. вони купили 36, 7 мільйонів тонн сталі. Водночас Китай є одним з найбільших у світі експортерів сталі. Пекін забезпечує сталлю понад половину країн світу. Тому рішення Д. Трампа є певним чином епохальним, адже знаменує розворот політики США у зовнішній торгівлі та зміни на ринку. До речі, серед основних експортерів сталі до США не лише горезвісний Китай, а й багато інших країн, по яким вдарять ці мита. Серед них і союзники США: Канада (16 %), Бразилія (13,2 %), Мексика (10 %), Південна Корея (9,2 %), Росія (8,1 %), Туреччина (5,6 %), Японія (4,9 %), Німеччина (3,7 %), Тайвань (3,2 %), Китай (2,9 %) та Індія (2,4 %).

Серед основних експортерів алюмінію до США є: Канада, Росія, ОАЕ, Китай, Норвегія, Австралія та Нідерланди. Оскільки Канада стала виключенням у рішенні Трампа, то найбільше нові мита вдарять по РФ, ОАЕ та Європі.

Абсолютно всі країни, яких торкнуться мита на імпорт сталі та алюмінію, вже заявили про те, що запровадять власні торгові обмеження у відповідь на рішення Дональда Трампа. Найбільш гостро цей крок американської адміністрації сприйняли Німеччина, Канада, Мексика, Китай, Південна Корея і Росія. І це не дивно, адже сумарно ці країни забезпечують понад 40 % імпортованих до США сталі та алюмінію, а це надзвичайно великі гроші та величезний ринок. Офіційний Брюссель вже заявив у відповідь на сьогоднішню заяву Білого Дому, що склав власний список американських товарів, які мають намір обкласти митом. У списку понад 50 позицій, серед них: бурбон, апельси-

новий сік, футболки, білизна, ягоди і тютюн. При цьому у списку товарів заховали й політичний меседж Трампу. До прикладу, американський бурбон, який пропонують обкласти митом, виробляється у штаті Кентуккі. Це один з оплотів електорату Дональда Трампа та його партії, а також рідний штат для лідера республіканців у Сенаті Мітча МакКоннела. Іншим прикладом є мотоцикли «Harley-Davidson», проти імпорту яких ЄС також пропонує запровадити мита. Штаб-квартира компанії з виробництва мотоциклів розташована у штаті Вісконсін, який є домівкою іншого впливового республіканця – голови Палати представників США Пола Раяна. Цим Євросоюз намагається натиснути на республіканців у партії Трампа, щоб ті вплинули на рішення президента.

Але, звісно, ці товари не є головними у товарообороті США та ЄС, а сумарна їхня частка – це приблизно 3, 5 млрд. доларів. Вочевидь, це лише сигнал, який ЄС подає Вашингтону як демонстрацію контрзаходів. Крім цього списку, єврокомісар з питань торгівлі Сесілія Мальмстрьом, виступаючи на прес-конференції у Брюсселі, заявила, що ЄС може також подати скаргу до СОТ. Європейських чиновників підтримали й лобісти з Європейської асоціації сталі. Але у відповідь на погрози з Брюсселя, Дональд Трамп лише заявив, що може запровадити мито ще й на автомобілі, які виробляються у ЄС.

УДК 353.1:32

Плеханов Д. О.,

*д-р наук з держ. упр., доцент, завідувач кафедри,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ТЕНДЕНЦІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Вплив глобалізації не випадково став предметом гострих теоретичних дискусій: неоднозначність процесів, що розгорнулися в сучасному світі, невизначеність *тенденцій* розвитку *світової* економіки, виникнення феномену «розколотої цивілізації» як результат технологічних та інформаційних перегонів; бурхливий розвиток міжнародних економічних відносин, що змушують країни і регіони конкурувати за інвестиції, ринки збуту, відвідувачів, іншими словами «продавати» свою територію. Це обумовлює необхідність впровадження в системі нового

державного управління технологій, які спрямовані на підвищення конкурентоспроможності держави, територій, державних організацій. Тому маркетинг територій за останнє десятиліття набуває значущої популярності і стає невід'ємним елементом державного та регіонального управління. Територіальний маркетинг не лише розширює інструментарій державного управління, а й змінює підходи, постановку стратегічних цілей, адже метою будь-якого маркетингу є задоволення потреб споживачів. У випадку територіального маркетингу – це орієнтація на населення території, інвесторів, відвідувачів та інших економічних суб'єктів, які діють або можуть діяти на цій території.

Зростання ролі територіального маркетингу та зміни у стратегіях управління територіями пов'язані з рядом чинників: зміна філософії, принципів, мети розвитку території ідентифікація населення як реального учасника системи планування розвитку території, а також зміна «місії» територіальних органів влади, які стають головними розпорядниками ресурсів і відповідальними суб'єктами за соціально-економічний розвиток території, включаючи її благоустрій, безпеку й соціальний захист населення.

Територіальний маркетинг має багато особливостей, головна з яких полягає у виокремленні певного геопростору, в межах якого реалізуються маркетингові функції. Діяльність суб'єктів у рамках певного геопростору формує геомаркетингове середовище їх функціонування, для якого важливі такі ознаки, як територіальна спільність, територіальна цілісність і специфіка. Ці геочинники важливі з точки зору маркетингового управління територіальним розвитком.

З позиції простоти і доцільності, маркетинг в межах прийнятого або офіційного адміністративно-територіального поділу представляється більш привабливим, тому що чітко зрозуміло предмет дослідження і об'єкт управління. За таким принципом з'явилися маркетингові карти регіону, (області).

Територіальний маркетинг – це маркетинг в інтересах території, її внутрішніх суб'єктів, а також тих зовнішніх суб'єктів, в увазі яких зацікавлена країна або регіон. Саме рівень їх задоволення у споживанні регіональних ресурсів, продуктів, послуг і можливостей дозволяє регіону підвищити рівень добробуту населення.

В умовах конкуренції за залучення зовнішніх ресурсів одним з найбільш дієвих інструментів територіального маркетингу стає брендінг регіону.

Брендінг (від англ. Branding) – комплекс візуальних, смислових і ціннісних характеристик, що дозволяють відрізнити державу, регіон, певну територію і надають такій територіальній одиниці соціальну і

комерційну цінність. Брендінг – це окремий напрям маркетингової діяльності по створенню особливого споживчого враження, яке є частиною іміджу і формує ставлення цільового сегмента ринку до бренду території. Імідж території визначається якісною інформаційною роботою з цільовими групами споживачів.

Маркетинговий підхід у державному управлінні регіональним розвитком сприяє формуванню регіональної соціально-економічної системи відповідно до потреб суспільства, для більш раціонального використання наявних ресурсів. Таким чином, територіальний маркетинг повинен бути спрямований на формування позитивного іміджу регіону, його престижу, ділової та соціальної конкурентоспроможності; сприяти залученню в конкретний регіон економічно активних суб'єктів; підвищувати рівень інвестиційної привабливості регіону; стимулювати збільшення ефективності використання власних ресурсів.

УДК 321:316.346.2

Іовчева А. М.,

*канд. політ. наук, старший викладач кафедри,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ ЯК ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА

Сучасні тенденції розвитку європейського політикуму та інтеграційні прагнення України все більше актуалізують питання місця і ролі жінок у політичному процесі. Представлення жінок у парламентах та інших інституціях владних структур дає змогу говорити про представництво інтересів жіночої частини населення, яка слугує основним принципом будови демократичної форми правління. Тож, рівномірна участь жінок і чоловіків у політичних процесах є доведеною ознакою ефективного демократичного функціонування та належного врядування у більшості розвинених країн світу, зокрема в країнах ЄС. Окрім посилення демократичної системи правління, участь жінок у прийнятті політичних рішень сприяє розвитку громадянського суспільства, становленню інклюзивного управління, підвищенню стандартів життя, позитивному розвитку освіти, охорони здоров'я, інфраструктури та зменшенню корупції у політичному середовищі. В умовах євроінтеграційних процесів та пропагування демократичних цінностей в євро-

пейському регіоні, гендерний аспект в політичному контексті набуває важливого значення.

У практичному аспекті актуалізація гендерних основ в політичних процесах визначається:

- необхідністю удосконалення функціональної діяльності всіх інститутів політичної системи на демократичних засадах з врахуванням тенденцій розвитку світових процесів;
- важливістю запровадження антидискримінаційної політики в усіх сферах суспільно-політичного життя, зокрема що стосується жіночої частини населення;
- участь жінок в політичному середовищі постає як якісна альтернатива циркуляції політичної еліти та модернізації політичного процесу загалом. Дослідження доводять, що у сфері менеджменту, управління й лідерства жінки проявляють більшу здатність до командної роботи, самовдосконалення, сприйняття інновацій та орієнтації на результат.

Потрібно зазначити, що за останні десять років, відсоток жінок на керівних посадах у політичних установах ЄС визначається тенденцією зростання. Однак, існування гендерних стереотипів та корпоративна культура багатьох політичних партій, яка характеризується здебільшого «чоловічим» стилем керівництва, й досі перешкоджає гендерно-збалансованому представництву в політичному середовищі ЄС. Основною причиною є те, що, історично європейське співтовариство розбудовувалося на укріпленні пріоритетних позицій чоловіків. Стиль управління, який характеризувався конструктивізмом та раціональністю – за визначенням співвідносився з чоловічими характеристиками, а отже й найавторитетнішими лідерами вважалися саме вони].

Проте, сучасні тенденції розвитку європейської політики поступово переходять від гендерно-стереотипного мислення до усвідомлення ролі й важливості участі жінок у процесі прийняття політичних рішень. Так, Європейський інститут гендерної рівності у 2017 р. започаткував відповідний індекс GEI. Цей важливий статистичний компонент оцінює прогрес щодо досягнення гендерної рівності в країнах ЄС та визначає механізм, який допомагає виявляти гендерні прогалини, що потребують більш дієвих заходів.

На сьогодні, найбільш гендерно-збалансовані політичні системи можна ідентифікувати у Швеції, Данії та Фінляндії, де жінки фактично перевищили 40 % в системі управління та прийняття політичних рішень. Однак, потрібно зауважити, що загальні показники становлення гендерного паритету в ЄС є досить не стабільними. Так, сучасний Європейський парламент на 63 % складається з чоловіків (на 200 чолові-

ків більше, ніж жінок). У 10 країнах-членах ЄС – Болгарії, Чехії, Естонії, Кіпрі, Ірландії, Латвії, Угорщині, Мальті, Румунії та Словаччині – чоловіки становлять щонайменше 80 % національних парламентів. У Чеській Республіці, Франції, Греції, Італії та Португалії – всі основні політичні партії очолюються чоловіками.

Оскільки недостатнє представництво жінок становить серйозний дефіцит демократії, який підриває легітимність сучасного демократичного ідеалу європейського співтовариства, в основу офіційної політики ЄС до 2020 р. закладено:

- розробку рекомендацій для інституцій ЄС та національних урядів країн-членів щодо реалізації ефективної політики становлення гендерного паритету, стратегій досягнення рівності в процесі прийняття політичних рішень на всіх рівнях, а також запровадження гендерних квот під час виборчого процесу;

- стратегічну зацікавленість Європейської комісії щодо вдосконалення гендерної рівності в процесі прийняття політичних рішень та заохочення й підтримку діяльності національних урядів, спрямованої на досягнення гендерної рівноваги на політичних та громадських посадах.

УДК 352:340.134

Соловйова А. С.,

*канд. політ. наук, доцент (б. в. з.) кафедри,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В РАМКАХ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Реформи децентралізації та місцевого самоврядування в Україні викликають значну кількість протилежних думок щодо концептуальної моделі впровадження реформ та механізмів їх здійснення. Саме тому питання децентралізації та реформи місцевого самоврядування все активніше обговорюється в науковому середовищі.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», територіальна громада – це «жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, які є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр». При чому, об'єднання у територіальні громади має відбуватися на низовому рівні, на добровільних засадах без участі держави.

Головними проблемами територіальних громад дореформного періоду було їхнє недостатнє фінансування, враховуючи централізований характер організації бюджетної сфери.

Динаміка формування об'єднаних територіальних громад (ОТГ) в Україні станом на 10 квітня 2018 р. показує, що від старту реформ з 2015 р. 3378 територіальних громад об'єдналися в 728 ОТГ. Проте, кількість необ'єднаних територіальних громад залишається ще значною. Станом на 2018 р. – 7837. Можна виділити ряд проблемних моментів, через які більшість ОТГ залишаються необ'єднаними:

1. Недостатня інформованість: територіальні громади не переформатовуються в ОТГ за відсутності достатньої інформації про позитиви та негативи такого об'єднання, в зв'язку з чим відбувається викривлене сприйняття інформації на зразок «зникнення села». Як результат «створення об'єднаних територіальних громад переважно не має підтримки з боку широких верств населення, адже люди не розуміють сам процес децентралізації, а також стикається зі спротивом з боку районних адміністрацій та місцевих рад. Вони перешкоджають утворенню ОТГ через страх втратити робочі місця та повноваження, бо процес їх створення супроводжується переформатуванням органів влади та змінами в управлінні на користь громад».

2. Надмірна впевненість у фінансовій самодостатності: такі територіальні громади вважають, що зможуть функціонувати самостійно ні з ким не об'єднуючись, або ж об'єднатися з одним селом для вирішення своїх фінансових потреб. Але у такому разі в результаті стратегічного планування виявиться, що така територіальна громада буде не конкурентоздатною. Найбільш ефективними є ОТГ до яких входять декілька сіл і бажано місто. Відповідно виникає проблема: як бути з територіальними громадами, які не захочуть добровільно об'єднуватися. Іноземний досвід пропонує такі варіанти: наприклад, у «Латвії у разі добровільного об'єднання волостей держава надавала разову дотацію на розвиток інфраструктури та дотацію у розмірі 5 % до загального бюджету об'єднаних волостей до певного строку 2009 р., після якого об'єднання самоуправління здійснювалось без дотацій примусово. У Данії, якщо муніципалітети не погоджувались на об'єднання, втручався Міністр внутрішніх справ. У свою чергу, у Франції примусове укрупнення взагалі не здійснювалося, і нині в країні гостро стоїть проблема фінансової спроможності дрібних громад».

3. Недостатня кваліфікація посадових осіб органів місцевого самоврядування: в процесі об'єднання має бути кваліфікована експертна оцінка стосовно можливих варіантів об'єднання для ефективного функціонування спроможних територіальних громад. Відповідно до «Методики формування спроможних територіальних громад», спроможною територіальною громадою потрібно називати «територіальні

громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з врахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці». Проблема полягає у тому, що деякі територіальні громади не можуть об'єктивно оцінити свої можливості щодо ефективної організації та забезпечення надання належного рівня послуг. Виходом із такої ситуації є запрошення експерта для стратегічного планування розвитку ОТГ з подальшим навчанням посадових осіб місцевого самоврядування. Тобто має бути професійна служба в органах місцевого самоврядування, а для цього потрібно прийняти законопроект щодо реформи публічної служби.

4. Проблема механізмів контролю за бюджетними коштами. Як зазначає В. Кузуб: «в умовах бюджетної децентралізації є потреба здійснення належного контролю за роботою органів влади різних рівнів при плануванні та виконанні ними бюджетів, управлінні і використанні фінансових ресурсів. Для розв'язання цієї проблеми потрібно: 1) забезпечити ефективний попередній та поточний держфінконтроль за їх діяльністю; 2) налагодити максимально прозору діяльність місцевих органів влади та її контроль з боку громадськості». Тобто, необхідно на законодавчому рівні чітко прописати механізми контролю територіальною громадою бюджетних витрат, які мають супроводжуватися реальною здатністю територіальної громади відкликати депутата місцевої ради чи то голову в результаті недоцільного використання коштів ОТГ.

5. Складна система взаємодії між державними адміністраціями, радами ОТГ та районними (обласними) радами. У стані перехідного періоду за відсутності відповідної нормативної бази, виникають труднощі із передачею повноважень радам ОТГ, а також відповідних фінансових надходжень. Зокрема, доречно розглянути ефективність утримання розгалуженого штату адміністрацій з врахуванням фінансової децентралізації.

6. Надмірна етнізація процесу децентралізації: «використання етнонаціонального чинника для мобілізації електорату шляхом спекуляції на об'єднанні громад у такому форматі, за якого представники національних меншин втрачають більшість. У свою чергу, в процесі децентралізації важливо проводити політику запобігання формуванню ізолюваних анклавів».

Таким чином, можна констатувати, що утворення спроможних об'єднаних територіальних громад є лише першим етапом децентралізації. Проте не викликає сумнівів, що без успішного та добровільного об'єднання неможливе подальше ефективне впровадження цієї реформи.

Лушагіна Т. В.,
*канд. політ. наук, старший викладач,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ДІЯЛЬНІСТЬ СПРОМОЖНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС

Євроінтеграційний шлях України визначив пріоритетним вектором державотворення проведення низки важливих реформ, серед яких – децентралізація та реформа місцевого самоврядування. Процес децентралізації передбачає передачу управлінських повноважень від центру на місця, відповідно, для ефективного впровадження реформи децентралізації необхідно реформувати і систему місцевого самоврядування. Для цього розпочато процес створення спроможних територіальних громад шляхом об'єднання. Як зазначає Л. Білуха, переважна більшість територіальних громад України, маючи право вирішувати питання місцевого значення, неспроможна їх виконувати через брак власних коштів, занепад або відсутність інфраструктури (необхідних будівель, споруд, доріг тощо), а також нестача кадрів відповідної кваліфікації.

Відповідно до методики формування спроможних територіальних громад, спроможною територіальною громадою є такі територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з врахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

В країнах Європейського Союзу синонімічними до поняття «територіальна громада» є поняття «комуна», «гміна», «муніципалітет» та ін. Основними принципами взаємодії державної влади та органів місцевого самоврядування в країнах ЄС є децентралізація та демократія. Наприклад, для Польщі важливим етапом становлення спроможних територіальних громад став процес децентралізації податкових надходжень, що стимулювало формування сприятливого інвестиційного клімату територіальних громад і надало можливість розвивати підприємництво. Для Німеччини особливістю організації роботи територіальної громади є те, що зазвичай вони повинні бути достатньо заселені і не надто малі в територіальному плані. Автономія німецьких громад

ґрунтується на можливості здійснювати владу на визначеній території, займатися організацією громади, ухвалювати норми місцевого права, зокрема статuti громад, ухвалювати місцеві бюджети та локальні податки, планувати власний господарський розвиток тощо. Прикладом, в сфері надання послуг громадянам шляхом електронної демократії є Естонія, «де електронна демократія впроваджена практично в усі сфери життєдіяльності громад: від участі громадян у виборах – до вирішення питань місцевого значення».

В українському варіанті формування спроможних територіальних громад, крім самої передачі повноважень має бути сформована і нормативно-правова база діяльності таких громад, з чітко визначеними повноваженнями та механізмами здійснення управління у територіальних громадах. Зокрема, остаточне прийняття низки законопроектів, які зараз знаходяться у стані розгляду, головні з яких:

- про внесення змін до Конституції України – у якому визначаються конституційні основи розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та виконавчою владою, їх ресурсні можливості та відповідальність за свою діяльність перед виборцями та державою;

- проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) № 2217а від 01.07.15 р. До теперішнього часу Проект Закону знаходиться у стані розгляду;

- Проект Закону про засади адміністративно-територіального устрою України № 8051 від 22.02.18 р. Цей проект знаходиться на етапі опрацювання в комітеті. Має закріпити трирівневу систему адміністративно-територіального устрою: громада – район – регіон;

- Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо утворення, реорганізації і ліквідації, найменування і перейменування місцевих державних адміністрацій № 6641 від 23.06.2017 р. На цьому етапі законопроект очікує розгляду;

- Прийняття змін до Закону України «Про місцеве самоврядування» має окреслити особливості становлення меж територіальних громад та поширення на них повноважень органів місцевого самоврядування. Законопроект знаходиться на стадії опрацювання в комітеті;

- Проект Закону про публічні консультації № 7453 від 27.12.2017 – має визначати основні стандарти здійснення публічних консультацій органами місцевого самоврядування та державними органами влади, з метою залучення громадськості та інших зацікавлених осіб до вироблення регіональної політики розвитку, вирішення питань місцевого значення. Законопроект опрацьовується в комітеті.

Отже, реформа децентралізації та реформування системи місцевого самоврядування в Україні передбачає створення дієвих об'єднаних

територіальних громад – спроможних територіальних громад. Як показує європейський досвід, для ефективної діяльності спроможної громади необхідний сприятливий інвестиційний клімат, який може бути створений шляхом фінансової та адміністративної децентралізації, що, в свою чергу, має забезпечуватися відповідною нормативно-правовою базою.

УДК 355.425.4

Шкірчак С. І.,
викладач,

Шкірчак К. П.,
викладач,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ВІДОБРАЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ІНСУРГЕНТІВ У АМЕРИКАНСЬКІЙ ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ

Суб'єктів, які ведуть війни за допомогою нерегулярних та нелегальних збройних сил, учасників партизанських війн та рухів опору у термінології американської політичної науки часто іменують інсургентами (*від лат. *insurgentes* – «повстанці»*).

В останні роки Україна зіштовхнулася з феноменом інсургентів у власній державі. Точніше, має місце використання феномену інсургентів країною-агресором як політичної технології.

Як наслідок, необхідним є якнайширше дослідження цього феномену. У конкретному випадку спробуємо розглянути відображення проблеми інсургентів у американській політичній науці.

Перші згадки про партизанів містяться у документах, створених кілька тисячоліть тому: тоді армії хеттів зіткнулися з подібним супротивником. Про це стверджує автор книги «Повстання та тероризм: Середині сучасної революційної війни» Б. О'Нілл.

Д. Блауфарб, автор книги «Ера боротьби з інсургентами» вважає, що подібні війни є, ймовірно, одним з найбільш складних видів бойових дій. Він стверджує, що подібні конфлікти менш криваві, ніж «традиційні» війни (до них зазвичай відносять бойові дії, у результаті яких гине більше 1 тис. осіб на рік), але, на відміну від звичайних збройних конфліктів між двома державами, які, як правило, закінчуються протягом короткого часу, ці конфлікти можуть тягнутися роками, десятиліттями і навіть століттями. У результаті, число жертв і руйнувань часто перевищує кількість «традиційних» війн. Крім того, подібні конфлікти

фатально відбиваються на економіці, викликають швидкий розвиток криміналу, торгівлі зброєю, наркотиками, людьми і часто загрожують перетворитися на великомасштабний конфлікт.

Д. Гамільтон, автор книги «Мистецтво Партизанської війни», вважає «батьком» сучасної партизанської стратегії Мао Цзедун, що дав, ймовірно, найбільш поширене визначення причин успіху китайських партизан: «риба живе у воді, партизан – у народі».

Е. Джоус, автор масштабного дослідження «Протистояння повстанням: Історія і політика боротьби з інсургентами», вважає, що за останні тисячоліття партизани і сили, що їм протидіють, у принципі нічого нового не придумали. Наприклад, під час галльської війни, галли нападали на тили і фланги римської армії. Юлій Цезар, який командував римськими легіонами, застосував контртактику: він використовував мобільні групи легіонерів, які влаштовували засідки на загони галлів, і спробував залучити симпатії місцевого населення. Абсолютно таку ж тактику використовують нині інсургенти й їх противники у всьому світі. Також Е. Джоус стверджує, що чим довше продовжується подібний конфлікт, тим більше шансів у інсургентів домогтися перемоги. Армія вирішує тактичні завдання, інсургенти – стратегічні. Завдання останніх – програти битву, але виграти війну. Наприклад, військові теоретики Північного В'єтнаму стверджували, що партизанська війна – це «стратегія, проти якої не існує контрстратегії».

Е. Еванс, автор книги «Війна без слави», наводить показовий приклад. У 1975 р. зустрілися два високопоставлених офіцера з США і В'єтнаму, які ще недавно воювали один проти одного. Американець заявив: «Вам не вдалося перемогти нас у жодному бою!», на що в'єтнамець відреагував: «Все це так, але зараз це не має жодного значення».

Підполковник Р. Кассиді опублікував у військовому журналі «Parameters» статтю, в якій проаналізував американський досвід боротьби з інсургентами. На його думку, у багатьох епізодах дії військових були блискучими. Р. Кассиді вважає, що не дивлячись на це, «малі війни» сприймалися, як якась «аномалія» – вони вважалися досить незначними епізодами американської військової історії. Однак, навіть в'єтнамський досвід не був повноцінно осмислений і використаний, тому що військові були під тиском громадської думки, яка засудила цю війну і вимагала, щоб у подібні війни США більше ніколи не вступали. Саме тому американські стратеги концентрувалися, в першу чергу, на підготовці до ведення «правильних» війн.

М. Кларе і П. Корнблук, які проаналізували подібні конфлікти 1980-х років, у книзі «Війни низької інтенсивності» прийшли до ви-

сновку, що єдиний спосіб, за допомогою якого держава може перемогти в конфлікті низької інтенсивності – це «вирвати революцію з рук революціонерів». Тобто, задовольнити вимоги інсургентів, які знаходять підтримку у більшості місцевого населення. У цьому випадку є шанс, що подальше збройне протистояння виявиться безглуздом і конфлікт припиниться.

З іншого боку Дж. Лайалл і І. Вілсон опублікували статтю, в якій доводять, що шанси держави виграти війну з інсургентами за останні 200 років помітно зменшилися. У статті, що називається «Американський шлях війни і миру у порівняльній перспективі», проаналізовані результати понад 250-ти конфліктів, починаючи з партизанської війни іспанців проти Наполеона 1808–1814 рр. Якщо у період з 1800 по 1850 р. шанси держави перемогти партизан становили 85 %, то в наступні десятиліття вони стали знижуватися. У 1850–1900 рр. вони становили 74 %, у 1900–1950 рр. – 55 %, в 1950–2003 рр. – лише 21 %. Дослідники роблять висновок, чим могутнішою і багатшою стає держава, чим краще оснащені її збройні сили, тим менш ефективно вона діє в умовах «асиметричної» війни.

Автори пропонують ряд теорій, що пояснюють причини цього парадоксу. Перша говорить, що «лев не здатний успішно ловити мишей», тобто сучасні збройні сили надмірно сильні для боротьби з інсургентами. Друга, що кардинально змінилися правила гри: раніше держави могли використовувати негуманні і відверто жорстокі методи боротьби з інсургентами (наприклад, нацьковувати одні племена на інші), що дозволяло їм досягти успіху.

Актуальність проблеми інсургентів зросла ще більше після подій «Арабської весни» 2010–2011 рр., військових конфліктів у Сирії та Україні. В останні роки в американській політичній науці почали з'являтися роботи, які прагнуть до комплексного аналізу проблеми інсургентів із врахуванням нових даних і фактів. Наприклад, це книги С. Джонса «Ведення партизанської війни: Уроки від В'єтконгу до Ісламської держави» та Дж. Блека «Інсургенти та боротьба з ними: Глобальна історія».

Підсумовуючи, варто відмітити – вищезазначене підтверджує, що для політичної науки США проблема інсургентів є не новою. Американські дослідники накопичили чималий досвід та рекомендації, на які доцільно спиратися вітчизняним вченим, аналізуючи збройний конфлікт на Сході України.

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ САНКЦІЇ ЯК СПОСІБ ВПЛИВУ НА ПОЛІТИЧНИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН КРАЇН

Актуальність теми полягає у широкому застосуванні економічних санкцій у сучасному глобалізованому світі. В умовах сучасної глобальної взаємозалежності країн порушення окремими із них існуючих правил взаємодії, співпраці та співіснування супроводжується застосуванням міжнародних економічних санкцій. Санкції виступають так званим компромісом між дипломатичними методами та більш інтенсивними діями та таємними операціями. Вони являються доволі привабливим інструментом зовнішньої політики, адже покликані вирішувати міжнародні розбіжності з найменшими втратами та людськими жертвами. Економічні санкції проти інших країн існують вже сотні років. Держави завжди намагалися впливати на своїх сусідів, використовуючи непрямі методи впливу. Економічні санкції можуть похитнути національну економіку країни, наслідком чого може бути фінансова криза.

У економічній літературі термін «санкція» (лат. *sanctio* – непорушна постанова) засіб визначається як: 1) засіб примусового впливу, що застосовується до порушників порядку здійснення господарсько-фінансової діяльності та є для них результатом певних негативних наслідків; 2) санкції поділяються на договірні, банківські, фінансові та ін.

Міжнародні санкції – це особлива форма міжнародно-правової відповідальності за порушення державою міжнародних угод. Вони являють собою економічні та політичні заходи примусу, які застосовуються державами та міжнародними організаціями проти держав, які ухиляються від відповідальності за скоєні ними міжнародні правопорушення.

Головними акторами на міжнародній арені, які вводять санкції є ЄС, Рада Безпеки ООН і особливо США як наддержава, яка намагається контролювати ситуацію у країнах світу, накладаючи на них санкції для стабілізації політичної ситуації та врегулюванні внутрішніх та зовнішніх конфліктів у світі. Санкції загалом несуть негативний, руйнівний вплив на економіку країни, промисловість та життя в країні загалом і лише дотримання вимог вище названих важелів впливу можуть привести країну в більш-менш стабільну і підтримувати економіку на задовільному рівні. Проте, політична мета досягається лише у поодиноких випадках.

Такі країни як Іран, Судан, Лівія, Афганістан, Пакистан, санкції щодо них вводились на обмеження, заборону в'їзду високо поставлених осіб, обмеження у торговельній, нафтовій, газовій сферах та заморожування активів. Санкції мали нести руйнівний, негативний характер, впливати на економіку, промисловість та цілком на життя в країні, але дуже часто присутній той фактор, що країни можуть адаптуватись до таких складних умов і санкції вже не несуть руйнівний характер, як планувалось. Таким чином, політичний вплив не завжди може бути наявним.

Міжнародні санкції не оминули ряд країн пострадянського світу, у цьому контексті висвітлюємо причини, наслідки санкцій, які вже діють, або які можуть бути накладені на країни у майбутньому.

Потрапляли під вплив санкцій, такі пострадянські країни як: Азербайджан, Білорусь, Узбекистан.

Країна, яка отримала найбільше всього санкцій це – Російська Федерація. Санкції вводяться не на всю країну, а точково, по основним галузям, в яких Росія є лідером чи займає перші позиції у світі. Спрямовані санкції на обмеження присутності російських державних компаній в різних сегментах світового і, в першу чергу, європейського ринку, на частку якого припадає половина зовнішньоторговельного обороту РФ. Світова економіка може постраждати від економічної конфронтації між РФ і ЄС та США. Росія в числі світових лідерів з виробництва нафти і газу тому ескалація конфлікту з нею може привести до глобального зростання цін на нафту і газ, а це істотно погіршить і без того важке посткризове економічне становище розвинених капіталістичних економік.

Якщо розглядати азійські країни Тихоокеанського регіону, зокрема Китай. Серйозні санкції проти Китаю не прийняті, але ситуація, яка складається останнім часом у відносинах США і Китаю, демонструє, що США настроєні дуже рішуче.

Питання санкцій щодо китайської фінансової системи вже обговорювалося влітку 2017 р., коли в ЗМІ потрапила інформація про можливе введення санкцій проти китайських державних банків, які співпрацюють з північнокорейськими компаніями. Китай як сильний політичний гравець на міжнародній арені, може запровадити санкції у відповідь. Китай також може запровадити ряд впливових економічних мір проти США.

Підсумовуючи, можна доцільно погодитися з думкою В. Панченко, що на сучасному етапі розвитку міжнародних економічних відносин в арсеналі розвинених країн переважають інструменти прихованого протекціонізму, які реалізуються переважно методами внутрішньої

економічної політики. Санкції це відносно мирне вирішення конфліктів між країнами чи рядом країн задля врегулювання політичного, економічного стану країни-порушниці, яка вийшла за межі міжнародних домовленостей, правил та законів.

УДК 327.8

Портнов О. О.,
магістрант,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ДО ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЇ ЩОДО УКРАЇНИ

«Вижити щоб перемогти» – пише в своїй книзі про гібридну війну Росії з Україною Євген Магда.

Росія прагне за допомогою інформаційно-маніпулятивних технологій розширити компонент своє присутності на території України. Для цього вона використовує абсолютно різні методи і серед них не тільки військові але й медійні.

Після початку буремних суспільно-політичних подій «Революції Гідності» 2014 року, та військової експансії Російської федерації проти України, постало питання, як запобігти впливу російських інформаційних та маніпулятивних технологій на масову свідомість українського народу?

Тут напрошуються ключові слова: пропаганда, інформаційно-психологічні впливи, інформаційна безпека, маніпуляції, державна політика в сфері інформаційної безпеки, медіа власність тощо.

Стало очевидним фактом, поява такого терміну, який свого часу був поширений в тоталітарних державах, як скажімо «пропаганда». Але сьогодні ми живемо в більш сучасному форматі і тому називаємо цей термін вже зовсім по-іншому – маніпуляція свідомістю за допомогою ЗМІ.

Військо-політичний конфлікт з Росією, це відголоски впливу інформаційних медіа технологій, на свідомість жителів як самої України, так і Російської федерації. Але мета впливу на одних, переконати їх воювати з Україною, на інших, переконати в капітуляції або зраді.

В більшій мірі інформаційна політика Росії проти України направлена з єдиною метою: налаштувати населення України, проти української політичної системи, правлячих еліт, виявити і збільшити відсоток

латентних проросійських сил в суспільстві, змінити пануючий лад в державі, а потім просвіропейську зовнішню політику України, повернути в бік Росії.

Зокрема в своїй статті «Стратегія та можливості інформаційно-психологічного впливу Росії на територіях, підконтрольних урядові України», Роман Шутів зауважує що «безумовно Росія використовує ряд каналів та засобів на території, підконтрольній українському урядові, а також в інтернет-просторі, доступному українським громадянам». Це ще раз доводить тезу, що інформаційна стратегія Росії по відношенню до України, є експансивна і використовується з метою розширення сфер впливу за допомогою, як технологій медіа маніпуляцій, так і згодом військовою силою.

Слабкість інформаційної стратегії щодо подібних дій Росії, змусила Україну на деякий час, втратити ініціативу, що призвело до внутрішньої дестабілізації ситуації в державі, та створило сприятливі умови для розростання сепаратизму.

В умовах військового, та інформаційного протистояння з Росією, Україна має зосередитись на створенні державної стратегії безпеки, щодо внутрішніх і зовнішніх загроз.

Зокрема, Україні варто зосередитись на створенні сучасних інформаційних медіа ресурсів, які б в новому в модерному форматі, доносили інформацію до суспільства не тільки в Україні, але і в зовнішньому світі.

Підсумовуючи варто сказати, що без програми захисту власного інформаційного простору, Україна завжди буде в програвші перед інформаційною машиною Росії, якщо не почне діяти в цьому плані більш радикально.

Варто зауважити, що стратегічно для Росії важливо розширення інформаційного маніпулятивного впливу на територію України, з метою досягнення геополітичних завдань у питанні розвитку економічних, культурних, та територіальних преференцій.

СЕКЦІЯ:

Соціальна політика в умовах сучасних економічних викликів

УДК 351.84

Скальски Д.,

*канд. наук с физ. воспитания и спорта, адъюнкт, преподаватель,
Академия физического воспитания и спорта им. Енджея Шнядецкого,
г. Гданск, Республика Польша*

ПРОБЛЕМЫ СЕМЕЙ, ИМЕЮЩИХ ДЕТЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ, В КОНТЕКСТЕ СОЦИАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ ПОЛЬША

Важной и значимой является политика социальной безопасности тогда, когда постоянно или временно изменяется наша возможность получения дохода собственными силами или в случае потери источника дохода. Причиной такой ситуации может быть болезнь, смерть кормильца семьи, инвалидность и т. д. Семья, в которой проживает ребенок с ограниченными возможностями пребывает в состоянии, в котором многие сферы жизни, семейные функции требуют дополнительной верификации из-за специфики их жизнедеятельности. Следует предположить, что социальные и экономические условия такой семьи будут хуже в отношении семей, где нет проблем с психофизическим состоянием детей. Это предположение основано на необходимости увеличения усилий по уходу за ребенком и, следовательно, частый отказ от профессиональных обязанностей (работы) родителей. В странах Европейского Союза, например, в Республике Польша (далее – РП), такая ситуация вызывает не только ухудшение материального положения семьи, но и чувство «социального ухода» безработного родителя в результате невозможности реализаций профессиональных амбиций и чувства чрезмерного бремени для работающих членов, которые боятся, что не смогут содержать свою семью. Материальный недостаток отражается в других сферах жизни, таких как: способ проведения свободного времени, в том числе использование различных видов развлечений, ослабление социальных связей, даже с родственниками, которые проживают далеко.

В Республике Польша еще одной проблемой есть нехватка помощи, которую должны предоставлять таким категориям семей специали-

рованные учреждения; они предлагают недостаточную материальную поддержку, а уровень реабилитации по-прежнему часто является низким, особенно в случаях, требующих специализированного оборудования, а также, практически не существует качественной психосоциальной помощи. В РП проблемами людей с ограниченными возможностями занимаются органы на уровне гмины, повета и воеводства. Например, в повате осуществляют такую помощь: поватовый центр помощи семьям, комиссия определения группы инвалидности в повате. Также важна деятельность такого органа как Государственный фонд реабилитации людей с ограниченными возможностями

В Республике Польша дети с ограниченными возможностями являются, как известно, одной из наиболее уязвленных групп в обществе, и по-прежнему сталкиваются с серьезными барьерами, которые препятствуют их деятельности во всех сферах общественной жизни. Поэтому в рамках социальной модели безопасности необходимо развивать эффективные действия, направленные на улучшение положения и интеграцию людей с ограниченными возможностями в разных социальных группах и в обществе, являются важным компонентом продуктивной социальной политики, снижая неблагоприятные факторы до минимума и тем самым способствуя стабилизации и развития общества. Люди с ограниченными возможностями хотят интеграции и признания со стороны всего общества. Вот почему так важно, чтобы они не оставались вне общества, и находили свое место в нем.

Каждый день люди с ограниченными возможностями сталкиваются с чрезвычайно трудной задачей «присоединения» к потоку нормальной жизни. Обычные действия, совершаемые здоровыми людьми, воспринимаются ими как нечто очевидное и банальное. Те же самые действия, с которыми сталкиваются люди с ограниченными возможностями, превращаются в серьезную проблему.

Концепция социальной безопасности определяет такой путь людей с ограниченными возможностями, который возвращает их к «нормальной» жизни, предполагает полную интеграцию с обществом. Трудности, с которыми они сталкиваются в виде различных архитектурных, информационных, коммуникационных или психологических, экономических, правовых и социальных препятствий, дезорганизуют достижение их самостоятельности и нормальной жизни, которая могла их бы удовлетворить.

Переход от осознания инвалидности к адаптации жизни с ней – это долгий и очень трудный путь. На этом пути ребенок и его родители сталкиваются с трудностями, существование которых никогда не понималось, и этот факт часто их превосходит. Ограниченные возможности требуют от человека преодоление своих слабостей, барьеров, с

якими стикається така категорія людей і їх оточуюче середовище, в якій вони живуть.

Адаптація до життя з обмеженими можливостями, відновлення і підтримання власного балансу – складна, але виконувана задача. Сім'я і все суспільство грають дуже важливу роль у поверненні дитини до здорової життя. Саме завдяки їм і їх визнанню той, хто втратив свою активність, може знову відновитися в суспільстві. Сімейна система була і є дуже важливою, так як стала основним регулятором соціального життя людей. В науковій літературі визначають наступні аспекти, особливо важливі для правильного функціонування сім'ї:

- сім'я є регулятором статевих і шлюбних поведінок, запобігаючи тим самим потенційні конфлікти і напруженість, які можуть виникати навколо цієї однієї з основних форм людської діяльності;

- сім'я надає і гарантує своїм членам, особливо дітям, біологічну виживаність;

- сім'я створює стійку модель соціалізації, завдяки якій діти навчаються культурним установкам і ролевим навичкам, необхідним у дорослому житті;

- сім'я забезпечує атмосферу соціальної підтримки як для дітей, так і для дорослих.

Суб'єкти соціальної безпеки (інституції, органи влади) в країнах Європейського Союзу, в тому числі в Республіці Польща, звертають увагу на те, що обмежені можливості дитини впливають на соціально-економічне становище сім'ї, ступінь освідомленості батьків про необхідність адекватно адаптувати своє поведінку до вимог, пов'язаних з інвалідністю дітей, і в даній ситуації важливо консолідація сил родичів, спеціалізуючих установ і суспільства в цілому.

УДК 351.862.4:332.12(043.3)

Антонов А. В.,
д-р наук з держ. упр., професор,
ЖДТУ, м. Житомир, Україна

РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР

Сучасна теорія і практика управління діяльністю суб'єктів сфери підприємництва вимагає прогресивних змін у взаємовідносинах між державою, громадськими інституціями та приватними компаніями, що

зумовлено глобалізацією світової економіки; підвищенням динамічності ринкового середовища та значення інновацій, знань, втілених в інтелектуальному продукті; посиленню конкуренції, необхідністю задоволення зростаючих матеріальних і духовних потреб населення та забезпечення сприятливих для здоров'я людини природно-екологічних умов життєдіяльності; загостренням екологічних проблем у світі. Поряд з економічними чинниками все більшу роль у забезпеченні конкурентоспроможності, досягненні високої продуктивності та прибутковості виробництва починають відігравати соціальні показники роботи підприємства: комфортність праці, соціальна захищеність персоналу, екологічність виробничої діяльності, позитивний вплив результатів діяльності на суспільну свідомість (з точки зору охорони навколишнього середовища, споживання енергетичних ресурсів, позитивної оцінки діяльності підприємства суспільством).

Стимулювання участі суб'єктів сфери підприємництва у соціальному розвитку населення є надзвичайно важливим, оскільки головним джерелом одержання благодійної допомоги громадяни більшості країн світу вважають комерційний сектор. Досвід показує, що соціальна відповідальність корисна всім – компанії, державі, суспільству, тому реалізація цільових соціальних проектів є не менш важливою, ніж відрядження до бюджету на соціальні потреби держави.

Практичний досвід європейських країн щодо впровадження моделей корпоративної соціальної відповідальності показав, що участь суб'єктів сфери підприємництва в житті суспільства може або жорстко регулюватися чинним комерційним, податковим, трудовим та екологічним законодавством, або здійснюватися самостійно під впливом спеціально створених стимулів і пільг. У першому випадку держава встановлює «коридор взаємодії» бізнесу та суспільства, в якому державні механізми створюють необхідні умови для участі бізнесу в житті суспільства. У другому випадку держава під тиском громадських ініціатив розробляє ефективні механізми стимулювання бізнесу для здійснення внеску в суспільний розвиток. Таким чином, досягається працездатна конструкція управління суспільством, у якій чітко закріплені ролі окремих сторін, заходи їхньої участі та взаємодії. Але в кожній моделі соціальна відповідальність – це контракт між підприємцями і суспільством, у якому вони функціонують.

На сьогодні корпоративна соціальна відповідальність в Україні перебуває на стадії свого становлення. Найактивнішими у цій сфері є представництва іноземних компаній, які переносять на українське підґрунтя сучасні світові практики, принципи і стандарти, а також національні товаровиробники з прогресивно інноваційно орієнтованою стратегією розвитку.

Найбільш ефективними заходами, які б поширювали принципи соціальної відповідальності бізнесу та стимулювали суб'єктів сфери підприємництва до вирішення соціальних проблем, слід виокремити такі:

- створення сприятливих організаційно-правових умов для діяльності суб'єктів сфери підприємництва, що беруть участь у вирішенні соціальних проблем;
- надання пільг по податках, зборах, орендній платі та інших платежах підприємствам і організаціям, які займаються шефською, спонсорською, благодійною діяльністю;
- цільова фінансова підтримка недержавних суб'єктів соціальної політики за рахунок бюджетних коштів;
- застосування економічних та інших санкцій до тих, хто діє протилежно соціальним інтересам;
- налагодження співпраці з податковими органами та проведення консультаційної та ознайомлювальної роботи тощо;
- акумулювання наявної інформації у сфері соціального підприємництва та адаптація закордонного досвіду соціального підприємництва;
- впровадження заходів, спрямованих на налагодження взаємодії органів державної влади, суб'єктів сфери підприємництва та громадськості та популяризацію заходів соціального спрямування;
- комплексна інформаційна підтримка з боку держави всіх учасників взаємодії (інтернет-сайт);
- запровадження рейтингу показників соціальних звітів суб'єктів сфери підприємництва;
- розробка Кодексу (Стандартів) корпоративної соціальної відповідальності суб'єктів сфери підприємництва.

Окреслені заходи мають синергетичну дію, вони не лише сприяють розвитку корпоративної соціальної відповідальності суб'єктів сфери підприємництва, а й мають велике значення для підвищення конкурентоспроможності країни на світовій арені.

Основні риси «досконалої в етичному відношенні» компанії сформулював відомий ідеолог «концепції ділової етики», автор книги «Культура корпорації» Крістофер Стоун.

Він визначив перелік концептів, які «еталонна компанія» закладає у стратегію розвитку діяльності:

- дотримуватись законів (навіть якщо є можливість їх обійти при високій прибутковості);
- дотримуватися фундаментальних норми суспільної моралі, сприяти законотворчості, не вдаватися до обману та хабарництва;
- виробляти безпечні надійні товари і встановлювати на них справедливі ціни;

- піклуватися про безпеку праці, матеріальне становище і моральний стан працівників;
- ефективно використовувати всі наявні ресурси;
- захищати інтереси інвесторів, надаючи повну і правдиву інформацію про своє становище;
- за кордоном діяти з повагою до законів тієї чи іншої країни і не суперечити політиці своєї держави;
- не застосовувати методи недобросовісної конкуренції;
- стимулювати і підтримувати інновації;
- усвідомлювати свою відповідальність за вплив на якість життя населення.

Такі критерії соціально відповідальної поведінки корпорації відповідають найвищому ступеню соціальної відповідальності, завдяки ним максимально узгоджуються приватні та суспільні інтереси, що створює умови для соціальної злагоди в суспільстві.

УДК 354.32

Грень Л. М.,
*канд. пед. наук, доцент кафедри,
НТУ «ХПІ», м. Харків, Україна*

НАЦІОНАЛЬНА РАМКА КЛАСИФІКАЦІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЮ ОСВІТОЮ В УКРАЇНІ

На одному з останніх розширених засідань колегії МОН, Міністр освіти та науки України Л. Гриневич презентувала науковій громадськості доповідь «Пріоритетні напрямки змін у вищій освіті на 2018–2019 рр.». Серед пріоритетних напрямів державної політики у сфері вищої освіти, Л. Гриневич, поряд з необхідністю підвищення якості вищої освіти та реалізацією принципу освіти впродовж життя, звернула увагу водночас і на неабияку значущість проблематики інтеграції вітчизняної системи вищої освіти до європейського освітнього та наукового простору. Отже, саме цей напрям, з огляду на тематичну спрямованість обраного нами для презентації авторського погляду науково-комунікативного заходу, є найбільш цікавим та таким, який заслуговує на окрему увагу. Традиційно, проблематика інтеграції вітчизняної системи вищої освіти до європейського простору вищої освіти і наукових досліджень розглядається через призму таких напрямів: Україна у

Болонському процесі; вдосконалення Національної рамки кваліфікацій і розроблення Національної системи кваліфікацій; академічна мобільність студентів та викладачів; визнання сертифікатів про акредитацію освітніх програм, виданих іноземними акредитаційними агентствами; нова модель аспірантури або так званий III-й цикл; нова рамка вимог до захисту дисертацій докторів філософії; участь у міжнародних проєктах тощо. Кожен з вище наведених векторів, з огляду на свою практичну значущість та відкритість до теоретико-методологічного обґрунтування відповідних питань, цілком обґрунтовано може бути обраним у якості предмету наукової уваги. Приймаючи до уваги попередні авторські напрацювання, а також коло інтересів нашої наукової уваги, у межах саме цієї наукової публікації ми звернемо увагу на можливості вдосконалення Національної рамки кваліфікацій (НРК) з прийняттям до уваги особливостей розвитку системи професійної освіти. На значущість обраного нами у якості предмету наукового пошуку питання, свідчить і той факт, що питання змісту та впровадження НРК були визначені Проектом Twinning, Україна (UA11/ENP-PCA/SO33) на рівні пріоритетних до вирішення. На думку Г. Ганфа, «НРК може/повинна використовуватися для збільшення привабливості ПТО, а для цього вона повинна надавати значимі/цінні кваліфікації на всіх рівнях і створювати горизонтальні, вертикальні та діагональні траєкторії навчання». Чинні стандарти ПТО в Україні не відповідають вимогам роботодавців і міжнародним практикам стандартизації, про що свідчать такі проблеми, як: їхня орієнтація на вимоги застарілих кваліфікаційних характеристик професій; брак професійних стандартів і суміжних модульних навчальних програм; відсутність залучення роботодавців та їхніх організацій до процесів розробки та формування навчальних планів. Вирішити ці проблеми можна у процесі впровадження НРК. Національна рамка кваліфікацій (НРК) – класифікація, структурований за рівнями опис кваліфікацій, визнаних на національному та міжнародному рівнях. НРК служить для вимірювання і зіставлення результатів навчання і встановлює співвідношення дипломів, свідоцтв та інших документів, що підтверджують завершення освіти і навчання. НРК – багатовимірна конструкція, що складається з кваліфікацій різного рівня за видами і галузями професійної/трудової діяльності, яка знаходиться в постійному розвитку залежно від змін попиту з боку сфери праці. Формуючи ринок кваліфікацій, потрібно реально оцінювати як потреби ринку праці в кваліфікаціях різних рівнів (так, як це потрібно ринку праці), так і потреби різних категорій громадян в освіті та навчанні. Процес впровадження НРК в Україні ініціювала Конфедерація роботодавців, намагаючись налагодити взаємодію з іншими зацікавле-

ними сторонами для підготовки відповідних норм законодавств. Проект Стратегії розвитку національної системи кваліфікацій (24.05.2013) чітко формулює, що всі зацікавлені сторони повинні брати участь у визнанні результатів навчання, розробці та присвоєнні кваліфікацій, а також забезпеченні якості у сфері освіти. У процесі розробки НРК задіяні роботодавці, які висувають пропозиції щодо нових кваліфікацій, і спеціалісти відповідних підприємств, які схвалюють нові кваліфікації. Професійні стандарти, розроблені за ініціативою роботодавців, мають стати основою для подальшої розробки Державних стандартів ПТО.

Приймаючи до уваги вищенаведене, можемо сформулювати такий основний висновок. Професійні стандарти є вхідними даними для визначення кваліфікацій кваліфікованих робітників і спеціалістів. Упровадження НРК в Україні вирішить актуальні питання підготовки фахівців для потреб ринку праці, зокрема: забезпечить якість вищої та професійно-технічної освіти; сприятиме впровадженню стандартів вищої освіти; запровадженню дуальної освіти у сферах вищої та професійної (професійно-технічної) освіти.

УДК 364-322:004.738.1(043.2)

Сай Д. В.,

*канд. пед. наук, декан факультету соціології,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ОНЛАЙН-ВОЛОНТЕРСТВО У ЄС

Світ стрімко переходить у систему електронної взаємодії між людьми. Виникнення Інтернету і соціальних мереж створює нові можливості для комунікації та реалізації проектів. Мережа Інтернет не вимагає фізичної присутності особи безпосередньо на місці реалізації певного проекту, тому збільшується кількість можливостей, до яких можуть доєднатись особи, які прагнуть допомогти іншим людям або організаціям.

Зазначений феномен отримав назву «онлайн-волонтерство». Онлайн волонтерство – це волонтерство у мережі Інтернет, яке полягає у добровільному виконанні особами суспільно важливих завдань без фінансової винагороди.

Серед науковців немає усталеної думки щодо єдиного визначення цього феномену, проте вживаються такі терміни: онлайн-волонтерство,

електронне волонтерство (е-волонтерство), віртуальне волонтерство, кіберволонтерство, цифрове волонтерство, Інтернет-опосередковане волонтерство, мікроволонтерство (це волонтерство за допомогою мобільних телефонів або соціальних медіа-додатків, під час якого волонтер виконує невелике за обсягом завдання в будь-який зручний для себе час) та краудсорсинг.

Онлайн-волонтерство широко використовується як міжнародними, так і локальними організаціями для вирішення нагальних проблем. Наприклад, у системі Організації Об'єднаних Націй кожного року задіяно близько 12000 онлайн-волонтерів з 187 країн світу. ООН зазначає, що такий вид волонтерства перетворюється на «силу для глобального розвитку». Одним з перших онлайн волонтерських проєктів вважається проєкт «Гутенберг 16», який був реалізований у 1971 році. Під час проєкту волонтери оцифровували, архівували та поширювали письмові твори діячів культури та мистецтв. Зараз кількість проєктів та завдань для волонтерів суттєво зросла. Найвідоміші сучасні проєкти онлайн волонтерів – це Вікіпедія, Zooniverse (аналіз зоряних об'єктів), комп'ютерна система Linux, програми з відкритим кодом (open source) та багато інших проєктів.

Організації у країнах-членах Європейського Союзу також використовують онлайн-волонтерів для реалізації проєктів. Слід зазначити, що рівень проникнення Інтернет мережі у країнах-членах ЄС досить високий. Так, у 2016 році 85 % домогосподарств Європейського Союзу мали доступ до мережі Інтернет. 96 % користувачів віком 16–24 були регулярними користувачами мережі. Серед вікової групи 55–74 років користувачі складали 57 %.

Фактори, які спонукають ставати волонтерами не відрізняються від факторів для онлайн-волонтерів. Однією з основних причин участі людей в онлайн-волонтерстві є їхня просоціальна мотивація, яка є наслідком просоціальної поведінки – «добровільних дій, які мають на меті допомогти або бути корисним для інших осіб або груп».

Серед основних типів онлайн-волонтерства, поширених у Європейському Союзі, Д. Кравес виокремлює: пошук та набір волонтерів для різних програм та проєктів, створення волонтерами умов для полегшення доступу до певної інформації та безпосереднє виконання завдань волонтерами. Наприклад, консультування через Інтернет або координація діяльності інших волонтерів під час проведення певних заходів, створення інформаційного сайту для організації – це все приклади онлайн-волонтерства.

Також поширеним типом онлайн-волонтерства є адвокація через Інтернет, тобто створення кампаній в Інтернеті, спрямованих на захист

прав людини або політичні зміни. Серед основних протестних форм виділяють бойкоти, кампаній з написання електронних листів, електронні петиції.

У країнах ЄС онлайн волонтери беруть участь як у довготривалій волонтерській діяльності та мають сталу роль у діяльності організації (наприклад, перебувають на посаді веб-менеджера організації, так і виконують короткі, одноразові завдання, які не потребують постійних зобов'язань (наприклад, надання зворотного зв'язку щодо дизайну сайту або брошури, додавання інформації на карту, тощо). Проте, як визначає Д. Кравенс, організації здебільшого розглядають всіх волонтерів (онлайн- і оффлайн-) як безоплатну робочу силу.

Серед проблем, пов'язаних з онлайн-волонтерством, з якими зустрічаються неурядові організації в ЄС, Д. Кравенс виокремлює такі:

- суперечки щодо «справжності» онлайн волонтерства у порівнянні з волонтерством;
- негативна поведінка онлайн волонтерів, яку не можуть контролювати організації;
- нерозуміння керівниками загальних процедур управління волонтерською діяльністю онлайн;
- намагання замінити оплачуваних професійних робітників онлайн волонтерами для заощадження коштів організаціями, що також може вплинути на якість виконання роботи або надання послуг.

Таким чином, онлайн-волонтерство є однією з провідних тенденцій у сучасному світі та ЄС зокрема. Із поширенням доступу до мережі Інтернет, а також із все більшим переведенням суспільством завдань у мережу, онлайн волонтерство займатиме все важливішу роль, а онлайн волонтери – виконуватимуть все більше різноманітних функцій. Залишається також багато запитань (наприклад, морально-етичні особливості роботи в мережі), пов'язаних із зазначеним процесом, які потребують вирішення.

УДК 336.145

Коваль Г. В.,

*д-р наук з держ. упр., професор, завідувач кафедри,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

РОЛЬ НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВИРІШЕННІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Інституціональна система надання соціальних послуг, частиною якої є недержавні організації перебуває в Україні на початковому етапі

свого розвитку і потребує подальшої адаптації до потреб населення. Оптимізувати її можна за рахунок впровадження нових механізмів взаємодії державного та недержавного секторів, використання наявних ресурсів і потенціалу НДО, які надають соціальні послуги у громаді. Недержавні організації – це неприбуткові громадські чи благодійні організації, які працюють для громади та для забезпечення громадських інтересів, а тому вся діяльність НДО спрямована на вирішення різноманітних соціальних проблем та наданні соціальних послуг громадянам.

Недержавний сектор цілком спроможний взяти на себе значну частину функцій із надання соціальних послуг на місцевому рівні, адже він швидше реагує на зміни в соціальній політиці та в потребах громадян і здатний забезпечити ефективнішу роботу з клієнтами. Діяльність НДО має бути гнучкою та стабільною, що допомагатиме громаді досягати мети в розвитку.

У демократичних країнах громадянське суспільство виступає в ролі рівноправного партнера держави й бізнесу у вирішенні соціальних і суспільних проблем. При цьому держава бере на себе зобов'язання створити сприятливі правові умови для діяльності організацій громадянського суспільства, забезпечує значну частину фінансування їхньої діяльності та залучає до надання соціальних послуг.

Розвинуті країни, такі як Нідерланди, Польща, США віддають перевагу механізму закупівлі соціальних послуг у недержавних організацій.

Найбільш ефективним для підтримки НДО соціальної сфери у країнах Європи та СНД визнане соціальне замовлення. Соціальне замовлення – це комплекс заходів організаційно-правового характеру, спрямованих на реалізацію загальнодержавних та місцевих цільових соціальних програм і соціальних проектів за рахунок бюджетних та інших коштів шляхом укладання соціальних контрактів на конкурсній основі.

В Україні лише починають впроваджуватися елементи соціального контракту, які діють у багатьох країнах, де робота в громаді давно стала складовою діяльності соціальних служб і соціальних працівників. Через слабку методичну базу та відсутність законодавства, недостатній рівень знань і навичок стосовно організації та проведення конкурсів представників органів влади та недержавних надавачів соціальних послуг у нашій країні соціальне замовлення не є достатньо поширеним явищем.

Ліцензування діяльності постачальників соціальних послуг є важливим фактором сучасних НДО. Основною метою запровадження ліцензування професійної діяльності у сфері надання соціальних послуг є підвищення якості їх надання.

Фактично механізм ліцензування покликаний забезпечити прозорість у сфері надання соціальних послуг та захист прав користувачів

соціальних послуг. Через ліцензування захист прав користувачів здійснюється таким чином: спочатку організацію, яка прагне надавати соціальні послуги, перевіряють на відповідність стандартним вимогам уповноважені державні органи, а потім здійснюється регулярний моніторинг (бажано незалежними органами) діяльності організації. Організації, котрі змогли отримати ліцензії, зможуть мати і доступ до державного фінансування соціальних послуг шляхом участі в тендерах, або, як користувачі, нормативно обумовленої або іншої матеріальної підтримки своєї діяльності з боку держави. Ці позитивні зміни для вітчизняної сфери надання соціальних послуг стануть можливими лише за умови повноцінного функціонування механізму ліцензування, проте на сьогодні зміни відбуваються досить повільно і часто залежать від політичної ситуації в країні.

Ліцензування складає значну частину державного регулювання і ефективно застосовується в таких країнах, як Англія, Іспанія, Люксембург, США, Франція, Угорщина, Болгарія. Суб'єкти зобов'язані забезпечити відповідність мінімальним умовам, які необхідні для отримання ліцензії. Коло вимог включає дотримання санітарних стандартів, протипожежної безпеки, кваліфікації кадрів та керівництва, ведення реєстраційних записів, правил і процедур взаємодії з клієнтом та інших стандартів. Якщо в ході перевірок виявиться, що надавач не дотримується мінімальних ліцензійних вимог, на нього накладаються штрафні санкції. Його можуть позбавити ліцензії або навіть ліквідувати установу, якщо є загроза безпеці чи здоров'ю користувачів.

Держава визначає обов'язковий перелік послуг або суб'єктів, які повинні отримати ліцензію. Перелік може формуватися залежно від цільової групи, або типу закладу, або виду послуг і може визначатися як одним нормативним актом, так і міститися в різних документах. Наприклад, у Великій Британії діє закон про соціальні стандарти. Усі надавачі послуг зобов'язані реєструватися у Національній комісії із соціальних стандартів, а в Уельсі – у Національній асамблеї. Реєструються навіть органи місцевої влади, які надають такі послуги.

Встановлені відповідні правила й у Франції. Там підлягають ліцензуванню медичні та соціально-медичні установи, які дбають про немічних старих, інвалідів, допомагають дітям чи молодим матерям, які опинились у складних життєвих умовах, надають послуги з догляду вдома особам з фізичними чи психологічними вадами.

Аналогічна ситуація в Угорщині, де набути статусу надавача соціальних послуг з денного та базового догляду можна лише після отримання ліцензії. У Болгарії всі надавачі соціальних послуг повинні реєструватися в Агенції соціальної допомоги при Міністерстві праці та соціальної політики. До того ж, надавачі соціальних послуг для дітей,

окрім реєстрації, повинні отримати ліцензію від Державної агенції у справах захисту дітей. Ліцензія, як правило, надається на певний період, після завершення якого слід знову пройти кваліфікаційну перевірку.

На Заході особливого значення надають контролю за діяльністю ліцензованих служб, більше знаного як супервізія. Супервізію проводять спеціально уповноважені інспектори. Наприклад, у Великій Британії Комісія у справах соціальної інспекції проводить перевірку, оцінку та перегляд всіх послуг, що надаються, включаючи приватні та добровільні служби і спеціальні департаменти в місцевих радах. Така Комісія також розглядає й скарги на постачальників соціальних послуг.

У Франції урядові органи, які надають ліцензії, призначають інспекторів для контролю за постачальниками соціальних послуг. Інспектори мають вільний доступ до всіх приміщень, які вони вважатимуть за потрібне перевірити, право опитувати обслуговуючий персонал та їхніх підопічних. В Угорщині використовується особлива процедура перевірки соціальних установ: усі вони підлягають контролю незалежно від форми власності та джерела фінансування. Контроль включає моніторинг діяльності певної установи на відповідність ліцензії, професійним та законним вимогам. Національне управління аудиту контролює витрати бюджетних коштів.

Українській державі поки що складно прийняти НДО як повноцінних партнерів у сфері надання соціальних послуг та передати їм частину своїх повноважень разом з державними коштами. Водночас такий підхід поступово вичерпується, оскільки окремі недержавні організації вже встигли заслужити довіру та визнання як з боку влади, так і з боку громадян-користувачів, а отже, можна говорити про формування нової тенденції до розширення впливу громадянського суспільства (інституціями якого є НДО) у сфері соціального обслуговування.

Найбільш прийнятною в сьогоденних українських соціальних реаліях є комплексна схема, тобто поєднання надання державою соціальних послуг і делегування цього права (щодо окремих видів послуг) НДО на контрактній основі. У перспективі заклади, що перебувають у державній власності, зможуть перейти до комунальної власності, і соціальне замовлення зможе переважати.

Отже, перед Україною постала необхідність широкого залучення НДО до надання соціальних послуг і для реалізації цього завдання українська держава має здійснити певні кроки, які наблизили б Україну до європейського соціального простору.

Сургова С. Ю.,
канд. пед. наук, доцент кафедри,
Степаненко С. І.,
студент,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ОРТОБІОЗ ЯК БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Ортобіоз – це, перш за все, наука яка вивчає технологію самозбереження власного здоров'я, що включає турботу про фізичний розвиток, оптимальний ритм роботи і відпочинок, іншими словами – це здоровий та розумний спосіб життя, вперше розроблений І. Мечниковим у своїх працях «Етюди про природу людини» і «Етюди оптимізму».

У сучасних наукових доповідях аспекти безпеки здоров'я розглядаються як проблеми збереження повноцінної життєдіяльності організму і одночасно забезпечення людині необхідної якості життя та максимального збільшення в таких умовах її тривалості для підтримки стану здоров'я. У цьому контексті діяльність держави повинна бути спрямована на захист факторів, що забезпечують збереження і розвиток культури здоров'я української нації, з урахуванням зарубіжного досвіду для створення методології діяльності системи охорони здоров'я.

Специфіка діяльності соціальних працівників, у зв'язку з постійною комунікацією з клієнтами, включає в себе емоційне перевантаження і професійне вигорання. Саме ці фахівці найбільше схильні до різних психосоматичних розладів і переживанню стресових ситуацій через невміння рефлексувати та оптимально регулювати свою діяльність при зіткненні з життєвими та професійними труднощами.

Протягом тривалого часу головною причиною професійного вигорання вважалася робота фахівця в умовах стресу. Тепер до чинників вигорання умовно відносять дві групи: внутрішні (що відносяться до особистісних властивостей фахівця) і зовнішні (стресові ситуації деяких професій).

У 2005 році в Європі проводилося дослідження, що визначило глобальну проблему стресу на роботі для третьої частини трудового населення Європейського союзу. З 870 мільйонів чоловік, згідно з оцінками, близько 100 мільйонів відчувають стан тривоги і депресії.

Тепер психічні захворювання є основною проблемою поганого здоров'я в Європі. За даними дослідження, опублікованого в 2011 році, майже 40 % населення Європи (близько 165 мільйонів чоловік), щорічно страждають психічними розладами, такими як депресія або тривога, і вони є найважливішою причиною втрати здорових років життя.

Лише в 2016 році, однією з перших країн, яка визнала вигорання на роботі справжньою психологічною проблемою, що несе загрозу здоров'ю і життю людини, стала Бельгія. Дані свідчать – з 2010 по 2015 роки кількість людей з таким недугом подвоїлася. Тільки в 2015 році 8208 осіб оформили відпустку з цієї причини; один працівник з 10 (9,2 %) страждає від вигорання на роботі.

Всесвітня організація охорони здоров'я зробила висновок, що депресія до 2020 року буде міцно займати позицію лідера серед хвороб, які мають негативні наслідки для суспільства.

Досліджуючи проблему вигорання, К. Кондо пише, що емоційне виснаження відчувають фахівці системи професій «людина – людина», які надають альтруїстичну допомогу. З часом це призводить до невтішних результатів, таких як психосоматична втома, депресія, стрес, роздратування, гнів, втрата мотивації, головний біль, порушення сну тощо.

Так, в документі «Міжнародна статистична класифікація хвороб і проблем, пов'язаних зі здоров'ям» синдром емоційного вигорання класифікується як «стрес, пов'язаний з труднощами підтримки нормального способу життя».

В Україні, за даними опитування, проведеного у квітні 2017 року Дослідницьким центром Міжнародного кадрового порталу hh.ua, більше половини громадян перебувають у стані емоційного вигорання, а саме 64 %. З них 22 % стверджують, що основна причина такої ситуації – незадоволеність роботою. При цьому кожен п'ятий респондент вважає, що через велику завантаженість роботою, а також відповідальності, він постійно нервує. І тільки 5 % українців повідомили, що у них не було такого досвіду та не знають, що таке емоційне вигорання.

Постійна взаємодія з несприятливими факторами, складності надання конкретної допомоги, понаднормові години роботи, значна кількість непростих клієнтів, велика відповідальність, низька оплата праці – це все створює стрес-фактор для соціальних працівників.

У зв'язку з тим, що наслідки професійного стресу у працівників соціальної сфери значно впливають як на їхній фізичний і психологічний стан, так і на ефективність їхньої діяльності в цілому, стає актуальним навчання фахівців соціальної роботи здоров'язберігаючої технології – ортобіоу.

Важливим завданням ортобіозу є попередження хворобливих психічних реакцій соціального працівника в процесі професійного спілкування. Спеціаліст соціальної сфери повинен володіти емоційною стійкістю, самовладанням, бути готовим до психічних перевантажень і володіти внутрішньою гармонією.

Ми вважаємо доцільним використання для фахівців соціальної роботи здоров'язберігаючих технологій, а саме оздоровчі технології спрямовані на зміцнення фізичного здоров'я та підвищення потенціалу людського організму; технології навчання та виховання культури здоров'я як чинник формування життєвих навичок, які найбільшою мірою визначають формування мотиваційно-ціннісного ставлення до здоров'я; теоретичної і практичної готовності працівників до розвитку професійно важливих особистісних якостей, що сприяють збереженню і відновленню фізичного, психічного і соціального здоров'я, та визначають особистісну готовність фахівця до успішної реалізації діяльності.

Таким чином, розглядаючи ортобіоз як умову успішної діяльності працівника соціальної сфери, можна відзначити, що такий підхід допомагає переживати різні психоемоційні стани та стреси, впливає на рівень продуктивності, і знижує ймовірність розвитку вигорання в подальшій професійній роботі. Розуміння, уявлення та застосування здоров'язберігаючих технологій є необхідним елементом професійної компетентності сучасного соціального працівника.

УДК 37.015.31:33-053.6

Файчук О. Л.,

*канд. пед. наук, доцент (б. в. з.) кафедри,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ УМОВАХ

Європейська інтеграція України передбачає суттєві зміни в багатьох сферах життєдіяльності, в тому числі освітній. Одним із головних завдань вітчизняної системи освіти є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості, яка здатна вирішувати життєві проблеми через використання вже набутих знань умінь і навичок, реагувати відповідно до викликів, які ставить та чи інша життєва ситуація. Адже сучасна соціально-політична ситуація України характеризується нестабільністю та появою все нових соціальних умов, норм та

стандартів поведінки. У зв'язку з цим виникає необхідність вирішення питань розвитку особистості студента, як суб'єкта ринкових відносин, який здатен бути активним учасником соціально-економічної діяльності, формування його економічної культури.

Ситуація ускладнюється наявною економічною кризою та застарілими орієнтирами економічного виховання молоді. Більшість молодих людей не можуть самостійно вирішити складні економічні питання (оплата за навчання, купівля житла чи авто, працевлаштування, адекватне витрачання коштів тощо). За даними інституту соціології НАН України, 51,3 % населенню не вистачає сучасних економічних знань, наслідки чого спостерігаються у мотивації трудового вибору молоді, яка все частіше віддає перевагу видам праці, які не вимагають високого рівня кваліфікації та освіти, але швидко приносять суттєвий прибуток. Статистика свідчить, що лише четверта частина випускників ЗВО працюють за отриманою спеціальністю. Тому сформованість саме економічної культури дасть змогу уникнути подібних життєвих негараздів.

Під економічною культурою ми розуміємо таку сукупність психолого-економічних властивостей особистості, які дозволяють їй адекватно реагувати на виклики економічної реальності у взаємодії з іншими людьми. Економічна культура передбачає оволодіння необхідними економічними знаннями, вміннями, цінностями, нормами поведінки.

За даними чисельних досліджень основними особливостями економічної культури студентської молоді у сучасних соціально-політичних умовах є:

- «розмитість» або невизначеність життєвих цілей, відсутність планування майбутнього та способів його досягнення;
- перевага індивідуалістичних економічних цінностей (власне матеріальне благополуччя, особистий успіх, впевненість у собі, орієнтація на швидкий зарібок тощо);
- відсутність віри у можливість розвитку та реалізації власних життєвих здібностей у сучасних соціально-політичних умовах;
- оцінка економічного успіху особи суто матеріальними показниками, а не моральними або психологічними;
- покладання відповідальності за власний економічний неуспіх на зовнішні чинники (сімейні негаразди, економічна ситуація в країні, збіг обставин), а не внутрішні (наполегливість, освіченість тощо);
- незадоволеність власним економічним становищем та відчуття тривоги за власне економічне майбутнє;
- віддається перевага витрачання коштів, а не їхньому накопиченню чи заощадженню;

— значна частина молодих людей не готові працювати за мінімальну заробітну плату, навіть за умови можливості професійного росту, престижності посади тощо. Переважає націленість на виїзд закордон у пошуках кращого прибутку.

Зазначені особливості економічної культури сучасної молоді засвідчують її низький рівень, невіру молодих людей у власне стабільне економічне майбутнє за сучасних соціально-політичних умов, відсутність вміння заробляти кошти та правильно ними розпоряджатися. Відповідно постає необхідність у розробці ефективних способів формування економічної культури молоді, що в майбутньому забезпечить їх від безробіття, неблагополуччя та інших соціальних негараздів.

УДК 37.013.42(075.8):34:037

Попова Т. С.,
*канд. пед. наук, доцент кафедри,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ВПРОВАДЖЕННЯ УКРАЇНОЮ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПІДХОДІВ ТА ПРАКТИК ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЙКРАЩИХ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ

Одним з головних векторів євроінтеграції України у сфері охорони дитинства є впровадження успішних європейських підходів та практик щодо забезпечення прав та найкращих інтересів дитини.

В основу реалізації в Україні політики прийняття рішень в найкращих інтересах дитини покладено ключові положення Стратегії Ради Європи з прав людини, пріоритетними напрямками якої до 2021 року по відношенню до дітей визнані:

- рівні можливості для всіх дітей
- участь всіх дітей
- життя вільне від насильства для всіх дітей
- правосуддя доброзичливе до всіх дітей
- права дитини в цифровому середовищі.

Базовими в діяльності Ради Європи у сфері забезпечення прав дитини є ключові положення Конвенції ООН про права дитини, що сформульовані з урахуванням чотирьох загальних принципів – недискримінації, найкращих інтересів дитини, права на життя, виживання й розвиток, права бути вислуханим.

Ці принципи покладено в основу документа Європейської комісії «На шляху до реалізації стратегії ЄС про права дитини», що є орієнти-

ром у виконанні ЄС Лісабонської угоди та Статуту основоположних прав дитини.

Українськими науковцями та фахівцями в сфері захисту прав дітей принцип урахування найкращих інтересів дитини трактується як – «задоволення індивідуальних потреб дитини відповідно до її віку, статі, стану здоров'я, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної та етнічної належності з урахуванням думки дитини». Він застосовується в різних форматах взаємодії з дитиною, починаючи, наприклад, з судових рішень в разі розлучення батьків, та закінчуючи залученням дітей до процесу формування соціальної політики та управління державою.

Реалізація принципу забезпечення найкращих інтересів дитини, як стверджує український вчений, експерт з захисту прав дитини – Петрович Ж. В. передбачає, насамперед, конкретні дії у двох напрямках: збереження для дитини цілісності сім'ї, запобігання вилучення дитини з біологічної сім'ї, використовуючи механізм гейткіпінгу, та забезпечення альтернативної опіки над дитиною в разі, якщо не вдається забезпечити її гармонійний розвиток у рідній сім'ї.

Проте, вилученню дитини з родини має передувати процес комплексної виваженої оцінки потреб дитини та її сім'ї. Саме оцінка потреб дитини має бути тим технологічним інструментом, результат використання якого забезпечить дорослим можливість прийняття оптимального рішення по відношенню до дитини. На сьогодні в Україні в межах реалізації проекту ЮНІСЕФ «Розвиток єдиного національного інструментарію та алгоритму оцінки потреб дитини та її сім'ї» розроблено та офіційно затверджено Міністерством соціальної політики України сутність оцінки потреб, форми документування її процедури та результатів, а також порядку здійснення соціальними службами.

Охорона дитинства та забезпечення прав дітей завжди були для нашої країни стратегічним загальнонаціональним пріоритетом, проте найбільшого динамізму та конкретизації вони набули із запровадженням в нашої країні посади Уповноваженого Президента України з прав дитини. Насамперед, свідченням цього є наближення українського законодавства у сфері захисту прав дітей до європейських стандартів та норм.

Останніми роками у цьому напрямі ухвалено низку нормативно-правових актів, що забезпечують створення та регулювання надійної системи захисту прав та найкращих інтересів дитини. Зокрема, відповідно до Закону України № 936–19 від 26.01.2016 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми» в нашої країні запровадже-

но інститут патронатної сім'ї, який усуває суттєвий недолік у чинній до останнього часу системі сімейного влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. Затверджено також низку підзаконних нормативних актів, а саме – «Порядок створення та діяльності сім'ї патронатного вихователя, влаштування, перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя», «Програму підготовки патронатних вихователів» тощо.

Досвід переважної більшості європейських країн у цьому напрямі переконливо довів необхідність існування патронатної сім'ї як невід'ємної складової системи альтернативного сімейного виховання.

Послідовні зусилля України щодо реалізації європейського підходу до виховання дітей, позбавлених батьківської опіки та піклування, забезпечили також можливість прийняття Україною Національної стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки та плану заходів з реалізації її першого етапу.

Основна мета стратегії – реформування чинної системи інституційного догляду та виховання дітей, що не забезпечує дійсних потреб дітей та сімей з дітьми, та впровадження в практику навчання та виховання таких дітей основоположних принципів Конвенції ООН та Стратегії Ради Європи щодо безпеки і благополуччя дитини як пріоритету державної політики, визначення сім'ї найкращим середовищем для виховання та розвитку дитини, урахування потреб, думки та інтересів кожної дитини, а також залучення дітей до прийняття рішень стосовно свого майбутнього.

На захист інтересів дітей, що потрапляють у складні життєві обставини та виховуються одним з батьків спрямований Закон України № 2037–19 від 17.05.2017 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів», яким запроваджуються ефективні правові механізми стягнення з батьків, що не виконують свого обов'язку щодо утримання дитини, аліментів.

Запроваджуючи успішні європейські практики у процес соціалізації дітей, що виховуються в інтернатних закладах, в Україні введено в дію інститут наставництва над дитиною – вихованцем державного закладу опіки. Мета наставництва – підготовка дитини, яка мешкає у закладі опіки, до самостійного життя у соціумі, формування її культурних і моральних цінностей, розвиток фізичного та інтелектуального потенціалу.

Ще одним важливим кроком на шляху України до європейської спільноти слід вважати ухвалення у 2017 року закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення гарантій

безпеки дітей». Відповідним законом вносяться зміни до майже десяти законів України. У першу чергу йдеться про удосконалення механізмів соціально-правового захисту дітей, що постраждали внаслідок воєнних дій на сході України, розширення повноважень органів опіки та піклування щодо захисту внутрішньо переміщених дітей, а також розвитку системи соціальних послуг для сімей з дітьми, що потрапили у складні життєві обставини. Регулюються питання удосконалення інклюзивної освіти, запобігання та захисту дітей від насильницьких дій та залучення до найгірших форм дитячої праці на тимчасово-окупованих територіях України. Відповідно до норм закону постановою Кабінету міністрів № 301 від 11 квітня 2018 року затверджено також порядок надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

Кроком вперед у сфері реалізації Україною основних напрямів Стратегії Ради Європи щодо запровадження правосуддя, доброзичливого до дітей, можна вважати початок розвитку ювенальної юстиції. Робота в цьому напрямі є доволі непростю, адже, поки ще українське суспільство не має консолідованої однозначної думки щодо необхідності введення цього правового інституту для неповнолітніх. Разом з тим, в країні на сьогодні відкрито 12 центрів ювенальної юстиції.

Реалізуючи принцип участі дітей та забезпечення права бути почутим та вислуханим, а також права дитини на активну участь у житті суспільства та прийняття рішень, що стосуються життя дітей в Україні з ініціативи Уповноваженого Президента України з прав дитини створено Національну дитячу раду, основним призначенням якої є залучення дітей до ухвалення рішень на найвищому рівні та формування дитячої політики всієї країни. До того ж, у березні 2018 року відбулося підписання Меморандуму, який передбачає реалізацію програми «Громада, дружня до дітей та молоді», що являє собою приклад масштабного об'єднання зусиль Уряду, Президентської гілки влади та громадських організацій заради забезпечення найкращих інтересів дітей.

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що євроінтеграційні прагнення України у сфері охорони дитинства не лише дедалі успішно втілюються в реальне життя, а й стають індикаторами на шляху досягнення нею світу, сприятливого для дітей, світу, в якому вони захочуть жити і творити майбутнє.

Чубук Р. В.,
*канд. пед. наук, доцент кафедри,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

СУЧАСНІ ЗАГРОЗИ СОЦІАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ЛЮДИНИ

У ст. 1 Конституції України стверджується, що Україна є «...соціальною державою», а в ст. 3 зазначено, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека – визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю».

Водночас, наявність в Україні фінансової кризи, наслідком якої є економічний занепад, сприяє поглибленню соціально-економічної диференціації, збільшенню бюджетного дефіциту та іншим негативним явищам, які суттєво впливають на всі підсистеми соціальної сфери. Отож, фінансування всіх установ соціальної сфери відбувається за залишковим принципом, тому соціальні виплати одержують тільки найбільш незабезпечені верстви населення. Це означає, що задекларовані в Конституції України принципи соціальної держави не дотримуються.

Як свідчать результати наукових досліджень за останні двадцять років, загрози у соціальній сфері та соціальній безпеці людини вивчали О. Білоус, О. Давидюк, Е. Лібанова, Б. Мінін, О. Новікова, П. Шевчук, В. Паламарчук, Т. Русанова, В. Серебряніков та ін. Зокрема, Б. Мінін, О. Новікова, Т. Русанова та ін. наголошували, що соціальна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки. Натомість, Е. Лібанова, В. Паламарчук, В. Серебряніков та ін. зазначають, що соціальна безпека є наслідком ефективної соціальної політики.

Аналізуючи підходи, на підставі яких вчені визначають поняття «соціальна безпека», ми дійшли висновку, що соціальна безпека характеризує стан захищеності життєво-важливих сфер людської діяльності, такими методами, які гарантують: підвищення якості та гідний рівень життя громадян; задоволення потреб людей; адекватну і своєчасну реакцію держави на кризові явища; своєчасне виявлення і нейтралізацію загроз національним інтересам у соціальній сфері; збереження і розвиток людського потенціалу; досягнення у суспільстві соціальної злагоди, потенційної цілісності та прогресу.

Доцільно навести законодавчо закріплене у Законі України «Про основи національної безпеки України» визначення поняття «загроза», яке тлумачиться як наявні та потенційно-можливі явища і чинники, що створюють безпеку життєво-важливим національним інтересам Украї-

ни. Водночас, на думку Є. Олейнікова, загроза – це найконкретніша і безпосередня форма небезпеки або сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку інтересам громадян, суспільству і державі, а також національним цінностям і національному способу життя. Натомість, О. Власюк, трактує загрози як негативні зміни у зовнішньому політичному, економічному або природному середовищі, а також негативні зміни в аналогічних процесах і сферах всередині України.

Перелік найбільш значущих типових загроз у соціальній сфері законодавчо визначено Законом України «Про основи національної безпеки України» та у «Стратегіях національної безпеки України», серед яких такі:

- 1) невідповідність програм реформування економіки країни та результатів їх здійснення щодо визначених соціальних пріоритетів;
- 2) низька ефективність державної політики щодо підвищення трудових доходів громадян, збалансованість продуктивної зайнятості працездатного населення;
- 3) кризові явища у системі охорони здоров'я і соціального захисту населення;
- 4) поширення наркоманії, алкоголізму і соціальних хвороб;
- 5) скорочення чисельності населення через: погіршення стану здоров'я і високу смертність, низьку якість життя, недостатній рівень народжуваності, міграцію за кордон; загострення демографічної кризи;
- 6) невинне зростання дефіциту трудових ресурсів;
- 7) занижена оцінка реальної вартості робочої сили;
- 8) зменшення економічної активності населення через його старіння;
- 9) зменшення можливостей здобуття вищої освіти дітьми з бідних сімей;
- 10) прояви моральної та духовної деградації населення, особливо молоді;
- 11) зростання рівня дитячої та підліткової безпритульності тощо.

Поділяючи точку зору науковців, які досліджували загрози соціальній безпеці, їх можна класифікувати за певними ознаками, а саме:

- за тривалістю дії – на короточасні та тривалі (постійні);
- за наслідками дії – на прийнятні, критичні та катастрофічні;
- за джерелом виникнення – внутрішні та зовнішні;
- за частотою виникнення – стохастичні (випадкові), періодичні (регулярні) та перманентні (постійні);
- за масштабами прояву – глобальні та локальні;
- за спрямованістю – загрози здоров'ю, загрози освіті, загрози умовам праці, загрози споживанню, загрози забезпеченню продовольством, загрози порушенню відпочинку, загрози пересуванню, загрози забезпеченню житлом, загрози свободі особистості, загрози поширен-

ню соціально-небезпечних хвороб, демографічні загрози, загрози моральним і духовним цінностям тощо.

Важливо зацентувати увагу на тому, що серед визначальних пріоритетів соціальних інтересів України на законодавчому рівні закріплено такі, як:

- гарантія конституційних прав і свобод людини і громадянина;
- розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів;
- зміцнення соціальної стабільності у суспільстві;
- відповідність національного ринку освітніх послуг перспективним потребам суспільства і держави у трудових ресурсах потрібної кваліфікації;
- створення конкурентоспроможної, соціально-орієнтованої ринкової економіки; забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення;
- забезпечення екологічних і техногенно-безпечних умов для життєдіяльності громадян і суспільства; підвищення рівня екологічної та радіаційної безпеки;
- сталий розвиток і підвищення рівня духовності, моральних засад, інтелектуального потенціалу українського народу;
- кардинальне відновлення і зміцнення фізичного і духовного здоров'я нації; створення соціально-економічних умов для розширеного відтворення населення; здійснення протиепідемічних заходів; боротьба з алкоголізмом, наркоманією та іншими негативними явищами;
- подолання кризових демографічних процесів; створення соціальних умов для підвищення рівня народжуваності та зниження рівня смертності;
- збереження працездатного потенціалу України; зменшення відтоку населення за кордон і повернення трудових мігрантів в Україну;
- суттєве посилення соціальної складової економічної політики держави;
- реальне підвищення життєвого рівня населення завдяки: підвищенню зарплати та її своєчасної виплати; посиленню цільової спрямованості матеріальної підтримки населення; зниженню рівня безробіття; своєчасних соціальних виплат;
- створення економічних умов для подолання бідності та зниження рівня соціального і надмірного майнового розшарування в суспільстві;
- наближення системи соціально-гарантованих виплат, компенсацій, гарантій до принципів і норм держав-членів Європейського Союзу;
- створення ефективної системи соціального захисту населення;
- принципове реформування пенсійної системи, підвищення рівня соціальних гарантій для верств населення, доходи яких нижчі за прожитковий мінімум;

- подолання безпритульності, незахищеності, бездоглядності, бродяжництва серед дітей та підлітків;
- запобігання поширенню пропаганди екстремізму, насильству, моральній розбещеності, релігійній нетерпимості, ксенофобіям тощо;
- поліпшення екологічного стану водних ресурсів, якості питної води, запобігання забрудненню підземних вод, басейнів річок і морів;
- реальне реформування житлово-комунального господарства, підвищення якості його послуг через модернізацію основних фондів шляхом залучення як державного фінансування, так і приватних інвестицій.

Резюмуючи вищезазначене, дійдемо такого висновку: національні інтереси у соціальній сфері, загрози разом із суб'єктами забезпечення соціальної безпеки, якраз і формують систему соціальної безпеки. Отож, систему національної безпеки складають суб'єкти, об'єкти, національні інтереси, сучасні загрози соціальній безпеці та наявність дієвих нормативно-правових актів України.

УДК 37.014

Малиновська Н. Л.,

*канд. іст. наук, доцент кафедри,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ЗМІЦНЕННЯ ГУМАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ОСВІТНІМ ШЛЯХОМ

Глобалізація та її наслідки у світі розширили спектр тенденцій, які ускладнюють існування суверенної держави без цілісної гуманітарної безпеки. Глобалізація економічних, політичних, військових, культурних, ідеологічних зв'язків дається взнаки втратою людського капіталу, тимчасовою втратою територій, зневірою, розмиванням уявлень різних прошарків населення про власну ідентичність чи то до етносу, нації чи культурно-цивілізаційної належності. Отже, формування української ідентичності, і, врешті, створення на демократичних засадах української політичної нації, розглядається як гарантія збереження незалежності України та її територіальної цілісності, хоч і недостатня, але необхідна умова для підтримки національної безпеки на відповідному рівні.

У Стратегії національної безпеки України, затвердженій 6 травня 2015 року, визначено загрози національної безпеки та напрями державної політики щодо їх подолання та попередження. Зрозуміло, що потребує зміцнення і гуманітарна складова національної безпеки Укра-

їни на сучасному етапі та на перспективу, оскільки світ стрімко змінюється і не на краще.

Поняття гуманітарної безпеки має кілька вимірів: безпека фізичного та психічного здоров'я людини; безпека можливості вільної самоідентифікації громадян, суспільних груп і країн; безпека громадян і країн щодо можливостей розвитку та загалом можливостей обирати майбутнє. Поняття гуманітарної безпеки має особливе значення у рамках концепцій «нових війн» третього тисячоліття – війн ідей, зіткнень цивілізацій, тобто війн, спрямованих на знищення ментальної або культурної ідентичності націй і народів.

Досвід свідчить, що особливо у часи історичних випробувань і змін, відбувається перевірка держави на єдність і міцність, на здатність захистити свій народ від зовнішнього втручання, а народу – гідно захистити себе і свою державу. Як зазначено в аналітичній доповіді «Безпекові виміри освітньої політики: світовий досвід і українські реалії», 2017 р. «Для багатьох європейських демократичних держав питання національної безпеки до останнього часу не мали першочергового значення, а підпорядкування військово-політичним інтересам усіх сфер життя включно з освітою у недемократичних державах (як от колишній СРСР, сучасні РФ та КНР, деякі ісламські держави), не може слугувати прийнятним зразком для України навіть в умовах протистояння зовнішній агресії».

На нашу думку, зміцнення гуманітарної безпеки України освітнім шляхом є найбільш прийнятним та перспективним, як з точки зору демократії, так і доступних заходів і методів, природної потреби людини в отриманні різнопланових знань. Особливо це стосується студентської молоді як носія інтелектуального потенціалу суспільства, як людей, що здатні розвиватися та самовдосконалюватися.

Освіта у прагматичному розумінні виступає однією з основних складових світогляду, тому варто розглядати освітній процес як інструментарій розвитку людського капіталу, як запобіжний захід сучасним викликам, як підготовку молоді до реалій сьогодення та на перспективу (згадаймо слова Джона Дьюї «Освіта – не підготовка до життя. Освіта – це саме життя»).

Студентам спеціальності «Соціальна робота» легше орієнтуватися у багатьох питаннях гуманітарної безпеки, тому що за навчальним планом комплекс дисциплін передбачає вивчення питань фізичного та психічного здоров'я людини, розвитку і саморозвитку особи, соціального захисту, історичної пам'яті та вільної самоідентифікації громадян, суспільних груп і країн тощо. Ці питання є близькими для них, і вони адекватно сприймають гуманітарну безпеку як стан захищеності людини, сім'ї, народу, їхніх цілей. Ідеалів, цінностей і традицій, укла-

ду життя і культури; стійке необхідне та достатнє заохочення та розвиток прав та обов'язків людини та основних свобод для всіх, незалежно від раси, статі, мови та релігії. Студенти негативно ставляться до слова «пропаганда», вони сприймають це як «нав'язування думок», тому більш продуктивними є дискусійні форми роботи, презентації з обговоренням тощо. Особлива увага звертається на інформаційне забезпечення – пошук матеріалів, використання джерел, порівняння, наведення протилежних думок, аналіз, узагальнення і висновки. Самостійна робота є найкориснішою складовою навчального процесу, тому що сприяє освоєнню потрібних знань і пробудженню нового інтересу.

Гуманітарна агресія, спрямована на руйнацію української ідентичності та державності, відбувається «мирними засобами» через телепрограми, кіно, концерти, художню літературу тощо. Процес відбувається непомітно і майже невідчутно для самої людини, але має стратегічне значення для держави, тому що без духовної незалежності держава не може бути суверенною. Державна гуманітарна політика має набути нової якості, яка зможе гарантувати гуманітарну безпеку особистості і громадянина, а освітній процес стати в цьому дієвим інструментом.

Слушною є пропозиція запровадження на всіх рівнях освітньої системи елементів сучасної медіа-освіти з метою розвитку вміння та викладачів протистояти маніпулятивним інформаційним технологіям, впровадження програм популяризації України у світі тощо. Студенти охоче цим займаються, але поки що це ініціативи, а не система.

Упровадження програм стажування, програм саморозвитку та онлайн-освіти, співробітництво вищих закладів освіти з бізнесом, з органами влади; використання елементів громадянської та неформальної освіти також сприятиме розширенню світосприйняття і вибору на користь кращого. Не можна вчити тільки правилами, треба використовувати приклади.

УДК 316.346.32-053.6+323.2](477)

Орленко М. В.,
*канд. політ. наук, старший викладач кафедри,
вчений секретар вченої ради,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

РОЗВИТОК МОЛОДІ В ПЕРІОД ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

З моменту підписання політичної та економічної частин Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі ЄС) наша

країна вступила на шлях трансформаційних процесів у всіх сферах розвитку суспільства. Адже, щоб стати повноправним членом ЄС, Україна має виконати відповідні умови перед ЄС, проводити значну кількість переговорів для внесення відповідних пропозицій щодо зміни зовнішньополітичного курсу країни.

Українська молодь сьогодні є тією частиною суспільства, яка має свободу вибору, свободу висловлювання власної думки в межах своєї креативності, свободу вільного пересування країнами Європейського Союзу для обміну досвідом та набуття нових знань, вмінь та навичок. Адже, отримавши скасування візового режиму, молодь, студенти, члени громадських організацій мають змогу вільно пересуватися по території ЄС, вчитися і всебічно розвиватися. Та варто зазначити, що отримання Україною безвізового режиму має як позитивні, так і негативні риси. З одного боку, європейський вектор розвитку нашої держави надає молоді можливість підвищити свій рівень знань і вмінь європейськими цінностями й стандартами та імплементувати їх на українську практику. Значний відсоток молодих активних громадян разом з членами європейських молодіжних організацій проводять різноманітні тренінги, реалізують різного роду проекти, обговорюють актуальні питання становлення та розвитку європейської політики та міжнародних відносин. Таке активне залучення молоді до європейської співпраці дозволяє їм краще оволодіти новими знаннями та закріпити власні вміння та навички.

З іншого боку, отримання безвізового режиму призвело до значного відтоку українських людських ресурсів (студентів, молодих громадян, активістів, науковців і т. д.) на навчання та на роботу до країн ЄС в силу різних обставин. До того ж, враховуючи, що сьогодні багато країн Європи стикаються з проблемою пошуку кваліфікованих кадрів, зокрема йдеться про ІТ-сферу, то щороку відсоток українських мігрантів зростає. Так, за результатами соціологічного дослідження «Молодь України – 2017», виявлено, що головною причиною еміграції молоді з України є бажання підвищити матеріальний добробут або заробити грошей (54,1 % від тих, хто хотів би емігрувати з України). Такий відсоток є наслідком складної соціально-економічної ситуації в нашій країні. Окрім того, серед інших причин можливої еміграції респонденти називають відсутність можливостей роботи в Україні, порівняно з іншими країнами, відсутність в Україні реальної демократії та законності, бажання працювати за кордоном.

Вищевказані дані підтверджують і результати соціологічного опитування Міжнародної організації з міграції, де визначено ряд основних причин можливої еміграції українців в грудні 2016 року. Це, насамперед, пропозиція прибуткової роботи (28 %), ведення збройного конф-

лікту (27 %). Далі йдуть економічні проблеми в країні (19 %) і сімейні обставини (18 %). Замикають список згадуваних причин можливої еміграції відсутність умов для самореалізації (9 %) і політична нестабільність (7 %). Але, третина опитуваних українців (29 %) заявила, що ніякі обставини не змусять назавжди покинути країну.

Отже, упродовж останніх років в Україні активізується діяльність молоді у напрямі інтеграції в європейський та світовий простір. Залучення молодих людей до міжнародних проектів та заходів відбувається через різного роду організації, які здійснюють міжнародне співробітництво шляхом тимчасових проектів, партнерських відносин з іноземними організаціями й установами.

УДК 364-43:378.016](410)(043.2)

Співак А. В.,
студентка,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Аналізуючи професійну підготовленість соціальних працівників у Великобританії, яка розпочалась із 90-х років XIX століття з лекційної і практичної роботи, пов'язаною з діяльністю Товариства благодійності в Лондоні. Заснування першого учбового закладу, професійно-орієнтованого на соціальну роботу, відбулося в Амстердамі, де в 1899 році був відкритий перший у світі Інститут підготовки соціальних працівників.

До соціальних працівників у Великій Британії відносять людей, які мають спеціальну освіту й відповідну кваліфікацію (бакалавра чи магістра соціальної роботи) і здійснюють свою діяльність у державному, волонтерському та приватному секторі.

Професія соціального працівника, на думку британських вчених, потребує значно ширшої підготовки, ніж більшість інших професій, беручи до уваги різноманітність вирішуваних проблем, умов, у яких доводиться працювати, рівнів практичної діяльності, користувачів послуг. З огляду на це, характерною рисою професійної освіти у соціальній сфері у Великій Британії на сучасному етапі є підготовка соціальних працівників широкого профілю.

У Великобританії структура підготовки фахівців соціальної роботи подана різнорівневою багатоступеневою системою. Перші чотири

ступені – не дипломовані соціальні працівники, які безпосередньо забезпечують обслуговування клієнтів у різних соціальних закладах. П'ятий-шостий ступені – дипломовані спеціалісти соціальної роботи, які пройшли відповідну підготовку в університетах чи коледжах.

Структура підготовки дипломованих фахівців соціальної сфери у Великобританії, на відміну від України, визначається Центральною радою з питань навчання і підготовки у соціальній роботі. Створення Ради надало можливість впорядкувати освітні стандарти, видачу ліцензій на створення факультетів соціальної роботи, розподіл державних замовлень та грантів на науково-дослідну діяльність у галузі соціальної роботи, централізувати видачу дипломів про присудження кваліфікації випускникам.

У традиційних освітніх закладах абітурієнтам пропонують денні програми з дворічним або, іноді, три річним терміном навчання. Також існує можливість пройти дистанційний курс підготовки, модульний курс, навчатися через систему отримання кредитів-балів.

Значним здобутком британської системи підготовки соціальних працівників є професійна практична підготовка, ефективність якої забезпечується чіткою координацією діяльності університетів і соціальних закладів, інтеграцією теорії та практики, різноманітністю моделей практичної підготовки, методичними розробками.

Професійна підготовка орієнтована як на професійний, так і на особистісний розвиток спеціаліста, який повинен мати значний обсяг знань, умінь та навичок у поєднанні з відповідними особистісними якостями і здатністю до творчого, нестандартного вирішення проблем клієнта.

Професійна теоретична підготовка соціальних працівників здійснюється за допомогою різних методів та технологій. У більшості вищих навчальних закладів поширеною є модульна технологія. Характерними для британських вищих навчальних закладів є такі форми організації навчального процесу: лекції, диспути, семінари, практичні заняття, самостійна робота. Індивідуальні форми навчання переважають над груповими.

Програма підготовки будується відповідно до вимог Центральної ради з питань навчання і підготовки у соціальній роботі, зміст яких зводиться до шести блоків: 1) спілкування та наймання, сприяння і підтримка; 2) допомога клієнту; 3) аналіз та планування; 4) втручання у життя клієнта і надання йому необхідних соціальних послуг; 5) робота в організації; 6) розвиток професійної компетентності.

Більшість навчальних закладів Великобританії не готує фахівців соціальної роботи широкого профілю, але незалежно від спеціалізації

обов'язковим є вивчення таких дисциплін, як: психологія (загальна, вікова, соціальна), фізіологія, соціологія, соціальні структури, соціальна політика, управління, право, соціальне законодавство, теорія та практика соціальної роботи, філософія соціальної роботи, етика, інформатика. Спеціалізація відбувається за рахунок спецкурсів навчальних дисциплін відповідно до майбутньої роботи соціального працівника: 1) з дітьми і підлітками; 2) з правопорушниками й ув'язненими; 3) з хворими (у системі охорони здоров'я); 4) з інвалідами; 5) з людьми похилого віку; 6) з громадою; 7) у системі соціального захисту.

Порівнюючи програми підготовки соціальних працівників у вищих навчальних закладах Великобританії та України, ми можемо побачити, що за великої кількості спільних дисциплін у британських навчальних закладах значно більше часу (у півтора–два рази) приділяють практиці студентів.

Важлива роль у процесі практичної підготовки майбутніх соціальних працівників у Великій Британії, на відміну від України, належить педагогу-наставнику. Від його професійної компетентності залежать як успіх практики в цілому, так і ступінь задоволеності практикою студентів. Тому підбір, навчання й утримання у штаті кваліфікованих педагогів-наставників – важливе завдання, яке перебуває в центрі уваги всіх закладів соціальної роботи Великобританії, що орієнтуються на високі стандарти професійної підготовки.

Основою навчального процесу при дистанційному навчанні є цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота учня, який може вчитися у зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання та узгоджену можливість контакту з викладачем по телефону, електронній чи звичайній пошті, а також очно. У системі освіти дистанційне навчання відповідає принципу гуманності, згідно з яким ніхто не повинен бути позбавлений можливості вчитися з причин бідності, географічної або тимчасової ізоляції, соціальної незахищеності і неможливості відвідувати освітні заклади в силу фізичних вад, зайнятості виробничими або особистими справами.

Найчастіше дистанційне навчання використовується з метою опанування елементарних знань у певній галузі науки, умінь та навичок у конкретній сфері діяльності або для здобуття додаткової кваліфікації, іноді – для отримання повноцінної вищої освіти.

Отже, під час підготовки соціальні працівники у Великобританії набувають конкретні вміння надання допомоги людям з життєвими труднощами: застосування теоретичних знань на практиці; слухати і спостерігати; спілкуватися і налагоджувати стосунки; записувати

інформацію з різною метою, включаючи підготовку і представлення її; готувати звіти для суду; формувати вирок і приймати рішення; отримувати і використовувати ресурси; представляти інших і допомагати їм відстоювати свої права; і мати справу з людьми, які можуть перебувати у стресі, бути неспроможними виразити чітко свої потреби.

УДК 378.147-021.311:364-785.4:7

Столярчук Н. В.,

магістрантка,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ З ДЦП ЯК ОДИН ІЗ АСПЕКТІВ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

На сучасному етапі розвитку громадянського суспільства особливої актуальності набуває проблема адаптації людей з обмеженими фізичними можливостями. Важливе місце в цьому процесі посідає освіта, адже її належний рівень сприяє самоствердженню особистості, а для цієї категорії людей забезпечує успішну соціальну адаптацію у громадянському суспільстві. Актуальною стає проблема розширення спектру соціальної, медичної та педагогічної допомоги та безпеки молоді з особливими потребами, а саме з діагнозом ДЦП.

Термін ДЦП існує вже понад століття. Разом із узагальненим терміном ДЦП, у клінічній практиці іноді використовують термін «хвороба Літтла». Таку назву було запропоновано на честь британського хірурга-ортопеда В. Літтла, який у середині XIX століття першим встановив причинний зв'язок між ускладненнями під час пологів та порушеннями розумового і фізичного розвитку дітей після народження.

Рухові порушення мали назву хвороби Літтла, доки канадський лікар В. Ослер 1889 року не запропонував використовувати термін «церебральні паралічі». Захворювання на церебральний параліч – це завжди велика драма не тільки для того, хто є хворим, але й для його батьків та родичів, які є здоровими: вони самі дійсно є або вважають себе (безпосередньо або опосередковано) винними в цій ситуації. Дитячий церебральний параліч – це захворювання, що викликає порушення рухової активності і неприродне становище тіла. Воно виникає в результаті поразки мозку до народження дитини, під час пологів або в дитячому віці. Вражається не весь мозок, а, головним чином, відділи, що керують прямованнями. Порушені функції мозку не поновлюються, але і не погіршуються.

У зв'язку з цим виникають й серйозні проблеми внутрішньосімейних відносин, коли батьки звинувачують один одного в захворюванні дитини, що призводить до розлучення, а інколи й до суїцидальних спроб. Молодь ДЦП захворювання може призводити до неврозів та зниження рівня навчальної успішності.

Разом з тим, при роботі з хворою молоддю використовують метод арт-терапії для розвитку дрібної моторики, залученні багатьох частин тіла до роботи, тим самим виконуючи гімнастику. Проведення арт-терапій разом із молодими людьми – це один із способів їхнього розвитку та саморозкриття.

Іноді для звичайної молоді процес соціалізації проходить досить важко, а відповідно до цього молоді особи з вадами ДЦП зазнають великих труднощів у процесі входження у соціум.

Арт-терапія – це особлива форма психотерапії, психокорекції та розвитку особистості, заснована на творчому самовираженні допомогою різних видів мистецтва (живопис і малюнок, ліплення, музика, танець, театр). Арт-терапевтичні технології широко використовуються при роботі з дітьми і дорослими, що пережили травму. Це обумовлено рядом особливостей арт-підходу. Арт-терапія – це один із дієвих методів впливу різноманітних методик на особистість. За допомогою арт-терапії молоді люди з ДЦП можуть знаходити собі друзів у процесі виконання творчого завдання або гри.

Проаналізувавши досвід європейських країн, можемо за приклад узяти Німеччину. У Німеччині реформування освітньої галузі відбулося на початку 1970-х років, завдяки діяльності громадської батьківської організації «Життєва допомога», Міністерством у справах освіти, релігії і культури було ухвалено нормативно-правові акти, які засвідчили, що кожна дитина з обмеженими можливостями має право на вибір навчального закладу, має бути забезпечена психолого-педагогічним супроводом, залучена до педагогічного процесу, незалежно від ступеня складності захворювання. Основоположним освітнім документом з організації спільного навчання дітей з порушеннями розвитку та їхніх здорових однолітків для всіх регіонів країни (Земель) стали ухвалені у 1972 р. «Рекомендації з організації спеціального навчання». У європейських країнах спеціальні заклади функціонують і надають допомогу молоді з обмеженими можливостями здоров'я, однак, вони не є сегрегативними осередками. «Кордони» між спеціальною та загальною освітою прозорі, оскільки країни з демократичним устроєм пропагують цінності громадянського суспільства, яке базується на ідеях рівноправності, толерантності та інклюзії.

Виходячи з вище зазначеного, ми можемо стверджувати, що в Україні існує комплекс проблем пов'язаних з інтеграцією дітей-інвалідів та молоді з особливими потребами в суспільство.

Ставлення суспільства до аномальної людини є певним мірилом його цивілізованості. Донедавна питання аномалії, інвалідності у нас замовчувалося. Інвалідів намагалися ізолювати від суспільства в спеціальних закладах. Дитина-інвалід та її близьке оточення опинялися сам на сам зі своєю бідой. Наша країна знаходиться в процесі реорганізації спеціальної системи освіти та охорони здоров'я відповідно до європейських стандартів для того, щоб забезпечити соціальну безпеку кожному громадянину своєї держави незалежно від його фізичних та розумових показників.

УДК 316.346.32-053.6:379,8](4)(043,2)

Мартиненко О. О.,

магістр,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ АКТИВНОГО ВІДПОЧИНКУ МОЛОДІ

На сьогоднішній день є надзвичайно актуальною тема організація дозвілля студентської молоді. Адже, хоча студенти і проводять багато часу в навчальному закладі, все ж основна частина дня в них вільна. Дозвілля є одним із основних чинників соціалізації молоді людини та розвитку гармонійної особистості. Дозвілля дає можливість сучасній молодій людині розвивати багато сторін своєї особистості, навіть власний таланти.

Проведення вільного часу студентською молоддю значно відрізняється від дозвілля дорослих людей. Перш за все, через їхні специфічні духовні й фізичні потреби і властиві їм соціально-психологічні особливості, такі як: підвищена емоційність, фізична рухливість, динамічна зміна настроїв, глядацька та інтелектуальна сприйнятливості.

Сфера дозвілля у вищих навчальних закладах України виконувати функції розвитку та становлення особистості молоді людини лише за умови відповідності організації діяльності на дозвіллі їхнім інтересам та потребам. Це можливо в результаті співпраці цих об'єднань з державними структурами та установами, які не тільки покликані вирішувати певні проблеми молоді, але й надавати відповідну фінансово-матеріальну підтримку. Студентство має стати суб'єктом організації дозвілля, активним учасником, а не пасивним споживачем, а це дасть можливість розвитку нових інноваційних форм дозвіллевої діяльності,

де будуть враховані усі, як колективні, так й індивідуальні інтереси та потреби студентської молоді.

Можна визначити основні тенденції розвитку дозвілля на сучасному етапі:

1) співвідношення обсягів вільного часу та часу трудової активності людини;

2) зменшення вільного часу зі збільшенням віку;

3) домінування в останні роки неорганізованої форми дозвілля;

4) зменшення витрат часу на фізичну культуру та спорт, що дає змогу деяким дослідникам вважати, що у деяких країнах цей вид дозвілля знаходиться у передкризовому стані.

Серед загальних тенденцій, характерних для студентської молоді, у сфері вільного часу можна виокремити наступні:

– підвищення самоцінності культурно-дозвільної діяльності як сфери самовираження та самореалізації юнаків та дівчат;

– посилення поведінкової та нормативної автономізації молоді у вільний час, наростання конфліктного характеру культурно-історичного взаємозв'язку між старшим і молодшим поколіннями;

– домінування культурно-споживацьких видів і форм використання вільного часу;

– розширення інноваційних процесів у культурно-дозвільній діяльності, зростання критичного відношення до традиційних форм і змісту вільного часу;

– розширення діапазону культурно-дозвільної діяльності та її інтенсифікація;

– стихійно-груповий характер використання вільного часу;

– зростання гедоністичних та статусно-престижних мотивів проведення часу;

перетворення вільного часу в «зону підвищеного ризику», зростання алкоголізації і наркотизації молоді, деструктивних форм поведінки.

Цікавим є досвід європейських країн у напрямку організації дозвілля студентської молоді. Так, у Німеччині створюється низка програм для професійної орієнтації молоді, у формуванні й реалізації яких беруть участь державні організації, заклади клубного типу, представники ділових культурно-мистецьких і наукових кіл. У місті Оберхаузен з ініціативи місцевих органів влади створено мережу центрів для підготовки й працевлаштування молоді, метою яких є: надання послуг для поглиблення професійної підготовки, набуття професійних необхідних знань, умінь, навичок для пошуку роботи. Проблему зайнятості учнівської молоді у вільний час у Франції вирішують шляхом створення центрів канікул і дозвілля, що забезпечує повноцінний відпочинок і

виховання учнів у їхній вільний час. Центрами організовуються турпоходи з ночівлями та відвідинами історичних місць. Основна мета центрів – фізичний, етичний і культурний розвиток дитини. У Великобританії працюють клуби, в яких знаходить ідея втілення в практичній діяльності популярних серед молоді кібер-клубів системи віртуальної реальності «Cyberseed» (м. Лондон), які анонсують програму «катання на хвилях людської душі». Вона передбачає живе виконання японської музики стилю «нового століття», низку атракціонів (зокрема, машини «Віртуальна реальність»), комп'ютерні ігри, зустрічі з ученими, акторами. Основною метою засновників таких клубів є демонстрація комерційних цінностей систем віртуальної реальності.

В Австрії для проведення вільного часу, канікул на природі, у горах діють соціальні молодіжні об'єднання, які організовують відпочинок своїх однолітків, організовуючи цікаві екскурсії, захопливі турпоходи й різні заходи розважального характеру. Також в цій країні створено незвичайний Загальнонаціональний музичний союз для молоді (з акціями в різних містах). За незначну платню організовується до 300 концертів за участю молодих дарувань (музикантів, композиторів). Студентське самоврядування Австрії вирішує соціальні питання студентства та проблему працевлаштування, також існує Соціальний фонд, який займається проблемами житла студентів, а саме зниження орендної плати, пропонує інформацію про вартість навчання, гранти, стипендії, допомоги, страхові, боргові консультації та ін.

Сьогодні, зважаючи на піднесення духовних потреб молодих людей, зростання рівня їхньої освіти, культури, найбільш характерною особливістю молодіжного дозвілля є зростання в нім частки духовних форм і способів проведення вільного часу, що сполучають розважальну складову, насиченість інформацією, можливість займатися творчістю і пізнавати нове.

Отже, існує багато видів проведення дозвілля студентською молоддю, як пасивного, так і активного. Саме останнє сприяє не тільки зміцнює фізичну форму молоді людини, а й ефективність навчання, скорочення пропусків занять внаслідок втоми. Тому потрібно стимулювати молодь до активного проведення вільного часу. Одним з головних завдань процесу стимулювання є активізація фізкультурного інтересу, оскільки без цього психологічного механізму не може здійснюватися розвиток мотиваційної та емоційної сфер людини у фізкультурній діяльності.

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КОМПОНЕНТІВ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я НА ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сучасні умови життєдіяльності людини пов'язані з особливостями, які ставлять високі вимоги до індивідуально-психологічних властивостей і психічних функцій організму. Результати досліджень останніх років свідчать про зростання навантаження на нервову систему, психіку людини. Інформаційний бум, прискорення ритму життя, негативна динаміка міжособистісних взаємозв'язків та інші патогенні особливості сучасного життя призводять до формування емоційної напруги, яка виступає одним з основних факторів розвитку різноманітних хвороб. Ситуація, пов'язана з переходом від одного рівня суспільства до іншого, як ніколи, актуалізує проблеми психологічного здоров'я як найважливішого фактору розвитку та реалізації потенціалу особистості.

Ментальне здоров'я визначають як психічне здоров'я. Згідно з визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, це стан благополуччя, за якого людина може реалізувати свій власний потенціал, справлятися зі звичайними життєвими стресами, продуктивно і плідно працювати, а також вносити вклад у життя своєї спільноти.

Щоб краще усвідомити значення ментального здоров'я для українського народу, розглянемо ментальність як окремий аспект мислення людини. Ментальність – спосіб мислення, загальна духовна налаштованість, установка індивіда або соціальної групи до навколишнього світу.

Якщо вести мову про особливості ментального здоров'я українського народу, то варто зазначити, що його компоненти є спільними з компонентами європейського ментального здоров'я.

Вивчаючи наукові дослідження, можна побачити основні спільні компоненти ментального здоров'я українців та європейців, які допомагають їм реалізувати свій власний потенціал, справлятися зі звичайними життєвими стресами:

1. Здатність любити, залучатися до відносин, відкриватися іншій людині.
2. Працелюбність (в першу чергу – про здатність створювати і творити).

3. Здатність грати – можливість використовувати метафори, гумор, символізувати свій досвід і отримувати від цього задоволення.

4. Безпечні відносини. На жаль, часто люди перебувають у насильницьких, загрозливих, залежних – нездорових стосунках.

5. Автономія. Люди часто роблять не те, чого насправді хочуть. Вони навіть не встигають «вибрати» (прислухатися до себе), чого ж їм хотіти.

6. Сталість себе і об'єкта, або концепція інтегрованості. Це здатність залишатися в контакті з усіма сторонами власного Я: як хороши-ми, так і поганими, як приємними, так і не викликають бурхливої радості.

Психологічно здорова людина – це насамперед людина спонтанна і творча, життєрадісна й весела, відкрита, і така, що пізнає себе і навколишній світ не лише розумом, але і відчуттями, інтуїцією. Вона повністю приймає саму себе і при цьому визнає цінність і унікальність людей, що оточують її. Така людина покладає відповідальність за своє життя перш за все на себе саму і отримує уроки з несприятливих ситуацій. Її життя наповнене сенсом, хоча вона не завжди формулює його для себе. Вона знаходиться в постійному розвитку і, звичайно, сприяє розвитку інших людей. Її життєва дорога може бути не зовсім легкою, а інколи досить важкою, але вона адаптується до умов життя, що швидко змінюються. І що важливо – вміє знаходитися в ситуації невизначеності, довіряючи тому, що буде з нею завтра. Таким чином, можна сказати, що «ключовим» словом для опису психологічного здоров'я є слово «гармонія», або «баланс». І, перш за все, це гармонія між різними складовими самої людини: емоційними й інтелектуальними, тілесними і психічними тощо.

Ми поділяємо думку дослідників, які стверджують, що психічне здоров'я людини значною мірою залежить від здорового способу життя, від дотримання певних правил, що стосуються режиму рухової активності, харчування, нормальних взаємин у побуті, усунення шкідливих звичок тощо. Фізична активність важлива для всіх аспектів людського здоров'я, включаючи емоційне здоров'я, що є ключовим аспектом ментальності.

Автоматично вимальовуються наступні риси європейця: він веде здоровий спосіб життя і дбає про навколишнє середовище.

Ментальне здоров'я сьогодні в європейських країнах прирівнюють до фізичного здоров'я особистості. Це стан благополуччя, за якого індивідум реалізує свої здібності, може долати стреси в повсякденному житті, може продуктивно працювати і здатний зробити внесок в розвиток свого суспільства на шляху до євроінтеграції.

Таким чином, розвиток інформаційного суспільства, зростання інформації та необхідність навантажувати свій мозок, психіку та фізичний стан щороку все більше – вимагає від сучасності детального дослідження ментального здоров'я для його цілісного збереження та розвитку.

УДК 316.46:316.346.32-053.6](043.2)

Юрченко Н. С.,
студентка,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ УСПІШНОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На сучасному етапі розвитку України існує проблема потенціалу молоді, а саме відсутності ініціативності та активної життєвої позиції. Більшість молодих українців не беруть участі у вирішенні важливих питань, що стосуються держави. Тому країна повинна створити гідні умови для розвитку лідерського потенціалу молоді.

Першочерговим завданням є необхідність залучення молодих людей до громадського життя та політичної діяльності. Це є основним фактором, який впливає на розвиток усіх сфер діяльності держави та безпосередньо залежить від лідерського потенціалу молоді. Саме він відіграє важливу роль у самовизначенні та формуванні стійкої життєвої позиції людини.

Існує велика кількість суджень науковців стосовно теми лідерства. Наприклад, вчені-політологи (С. Кузнєцова, А. Пахарев, М. Школяр) розглядають лідерство не тільки як набір неординарних якостей і здібностей лідера, а й особливий вид міжособистісних взаємин. Його вплив є цілеспрямованим і передбачуваним, характеризується тривалістю часу та динамічністю.

Лідерство є результатом дії як об'єктивних факторів (мети і завдань групи в конкретній ситуації), так і суб'єктивних (інтереси, потреби, індивідуально-типологічні особливості членів групи), а також дій лідера як ініціатора й організатора групової діяльності.

Для стабільного розвитку держави необхідно впроваджувати інноваційні технології, які б виховували лідерські якості та ініціативність громадян. У будь-якій організації працівники повинні відчувати, що від них залежить той чи інший аспект та вони можуть впливати на вирішення проблем.

Переможцями виходять лише ті організації, які здатні зорганізувати діяльність, використовуючи елементи лідерства, націливши всіх працівників на ефективну роботу.

За таким вченим як Тейлор, констатується те, що звичайні співробітники володіють багатьма спеціальностями або вміннями і в рамках свого колективу, самі контролюють та несуть відповідальність за виконання поставленого завдання.

Результати світових досліджень участі працівників в управлінні свідчать, що воно має різні форми, зокрема вирізняють два його полюси: систему участі в Німеччині, з одного боку, і сумісні консультації і колективні договори у Великобританії та США – з другого. Між ними розташовуються італійські «внутрішні комісії», французькі «комітети на підприємствах», шведська система «сумісних рішень» тощо. Значне поширення систем участі має місце в Японії. Ці системи функціонують на всіх національних рівнях:

1) на рівні робочого місця – у вигляді автономних бригад і «клубів якості»;

2) на рівні організацій – у вигляді робітничих комітетів, включаючи представників персоналу і адміністрації, а також передбачають інститут «робочих директорів»;

3) на рівні національної економіки, у масштабах якої функціонує низка урядових консультаційних центрів праці і бізнесу за участю представників уряду, національних професійно-орієнтаційних центрів і федерацій підприємств.

Отже, на сьогодні, постало питання розвитку лідерського потенціалу молоді для успішної євроінтеграції держави. Головним завданням багатьох організацій є надання можливості молоді активно саморозвиватися, проявляти лідерські якості та брати участь у розв'язанні важливих проблем країни в цілому. Реалізувати це можна за допомогою впровадження нових технологій та інноваційних методик у діяльність всіх ланок держави.

УДК 364.4-053.9:005.336.4(4)(043.2)

Коваль Г. В.,
д-р наук з держ. упр.,
Левченко Є. М.,
магістр,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

В основу соціальної роботи з людьми похилого віку у більшості європейських країн покладено принцип забезпечення старій людині

можливості проживати в себе дома якнайдовше і самій утримувати себе. Система соціального обслуговування розвивається у такому напрямку, щоб підтримувати здатність людей похилого віку до самообслуговування. Труднощі ведення домашнього господарства полегшуються візитами співробітників «допомоги вдома».

Служби соціальної допомоги у західноєвропейських країнах пропонують значну кількість безпосередніх послуг населенню похилого віку:

- Індивідуальне та сімейне консультування. Ця послуга передбачає: вивчення потреб людей похилого віку та членів їхніх сімей у допомозі; пошук джерел задоволення цих потреб; надання можливості підвищення автономії людини цієї вікової категорії.

- Робота з негативними емоціями. Люди похилого віку та члени їхніх сімей стикаються з втратою соціальних ролей, близьких людей та друзів, фізичного та розумового здоров'я та іншими негативними проявами старості. Як правило, такі події супроводжуються гнівом та озлобленням (розлюченням, злістю). Робота з гнівом, агресією проводиться у багатьох закладах, в тому числі у центрах психологічного здоров'я, хоспісах, будинках пристарілих, службах сімейного консультування та за місцем роботи.

- Патронаж людей похилого віку. Структуровані служби, створені спеціально для надання допомоги людям з обмеженими фізичними можливостями на суспільних засадах. Люди, які користуються послугами цих служб, живуть у ком'юніті, і працівники служб надають їм відповідні послуги. Вони проводять індивідуальне та групове консультування, надають індивідуальну допомогу та послуги посередника.

- Допомога у кризових ситуаціях. Старі люди звертаються до таких служб в загрозливих та небезпечних ситуаціях. Служби з надання допомоги у кризових ситуаціях працюють цілодобово. Їхнє основне завдання – стабілізація кризових ситуацій та об'єднання старих людей з їхніми сім'ями. Для старих людей, які почувають себе найбільш беззахисними, працівники служби надають телефон з постійним підключенням до сигнально-чергової системи;

- Система догляду за дуже старими людьми. Старі люди, які беруть участь у таких програмах, потребують допомоги у щоденній домашній діяльності, але не у 24-годинному медичному догляді. Ці служби ведуть також статистичне спостереження за рівнем життя старих людей. Служба надомного обслуговування оформлює договір з клієнтом щодо забезпечення необхідними соціальними послугами. За цим договором державою виплачується грошова допомога по догляду, що полегшує можливість отримання допомоги.

– Правоохоронні служби для людей похилого віку. Соціальні працівники визначають ступінь ризику, під який підпадає той чи інший клієнт (фізичне, психологічне або незадовільне матеріальне становище, відсутність турботи з боку опікунів). У такому випадку соціальні працівники повинні запобігти жорсткому ставленню до клієнтів похилого віку і провести консультування клієнта та членів його сім'ї.

– Тимчасові служби. Це такі служби, які надають свої послуги, якщо офіційним опікунам (членам сім'ї клієнта) необхідно відлучитися на нетривалий (недовгочасний) термін. У західних країнах поширені будинки тимчасового перебування, де старим людям пропонується тимчасовий притулок, щоб полегшити навантаження тим, хто доглядає за пристарілими родичами. Обслуговуючий персонал цих будинків надає широке коло послуг на додаток до задоволення фізичних потреб мешканців.

– Терапевтичні групи, як правило, це інформаційна допомога тим людям, які виходять на пенсію, страждають хронічними, психічними або смертельними захворюваннями та іншими залежностями.

Для людей похилого віку, які віддають перевагу проживанню у звичному для себе оточенні, існує розгалужена мережа нестационарних закладів соціального обслуговування. Соціально-побутове обслуговування на дому передбачає такі види послуг: доставка обідів додому; гігієнічні процедури; транспортні послуги; послуги супровідника; організація розваг; заняття фізкультурою під наглядом інструктора; спостереження за станом здоров'я тощо. Також людям похилого віку надається різноманітна необхідна інформація переважно орієнтовного характеру, у деяких випадках послуги містять ремонт та благоустрій їхніх квартир. Особлива увага приділяється обладнанню житла з обслуговуванням. Такі будинки для людей похилого віку забезпечуються посиленим обслуговуванням удома, а також сигнально-черговою системою, яка дозволяє у будь-який час викликати лікаря, швидко допомогу та зменшує випадки крадіжок, пожеж, неухважного ставлення родичів до старої людини. Телефон із постійним підключенням до сигнально-чергової системи – це новий вид послуги, який набуває швидкої популярності, пристрій для тих старих людей, хто мав би через беззахисність та самотність знаходитись у стаціонарі.

Цікавим є досвід Швеції, зокрема, комітет з соціальних справ стежить за тим, щоб особи похилого віку могли вести активне життя, були забезпечені відповідними житловими умовами відповідно до яких житло має бути зручним, перебувати недалеко від соціальних служб. Цій категорії надається дотація для облаштування житла; звичайне або спеціально облаштоване житло; будинки-пансіонати для

осіб з особливо важким станом здоров'я. Літнім людям забезпечена допомога у веденні господарства (приготування їжі, прибирання, прання).

У Німеччині традиційно важливу роль у соціальному обслуговуванні людей похилого віку відіграють добровільні об'єднання, в першу чергу, церковні благодійні союзи і Німецький Червоний Хрест. Великого поширення в країні отримали центри денного перебування, різні клуби дозвілля, соціальні відділення для надання соціальної та медичної допомоги в домашніх умовах, що включають в себе служби допомоги у господарських справах, догляду за хворими.

Отже, ми можемо констатувати, що в Європі існує безліч різноманітних соціальних служб і закладів, які працюють та допомагають людям похилого віку. Взявши курс на євроінтеграцію, Україні слід запозичити досвід європейських країн щодо соціальної роботи з людьми похилого віку, адаптуючи його до сучасних реалій, що, в свою чергу, приносить позитивні результати в соціальній сфері нашої держави.

УДК 351.862.4:332.12(043.3)

Валенков В. Є.,

здобувач,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Соціальна політика держави як один з напрямків діяльності з регулювання *рівня* життя членів суспільства базується на відповідному рівні економічного розвитку і має бути адекватною стану економіки. Задоволення матеріальних, культурних і духовних потреб, формування всебічно й гармонійно розвинених членів суспільства здійснюється через реалізацію державою соціальних програм та різноманітних заходів соціально-економічного розвитку.

Моделі соціальної політики для різних країн відрізняються ступенем втручання держави в соціально-економічну сферу суспільства та ступенем соціальної захищеності громадян, забезпеченості свободи соціального вибору в різних верств населення та впливу соціальних процесів на економічний розвиток країни. Для України, в сучасних трансформаційних умовах соціально-економічного життя, одним із

головних напрямків соціальної політики є забезпечення рівня життя населення відповідно до стандартів Європейського Союзу.

Модель соціальної політики конкретної держави повинна враховувати звичаї цієї держави, її історію, економічний і політичний *устрій, сформовану систему господарювання, культурні традиції тощо*.

У кожній країні існують свої пріоритетні напрямки, державні інститути і певні інструменти та механізми, що дозволяють реагувати на потреби соціально-економічного розвитку суспільства. У сукупності це визначає національну модель розвитку держави. Однак, можна вказати на загальну тенденцію, характерну для всіх промислово-розвинених країн – розширення функцій держави в економічному і соціальному розвитку суспільства. Посилення ролі держави спостерігається і в країнах Західної Європи ще з 1930-х років. І саме країни Західної Європи досягли помітних результатів у створенні «держави добробуту», головною метою якого є підвищення добробуту громадян і проведення заходів, спрямованих на згладжування негативних ефектів, які неминуче виникають у ринковому середовищі.

Соціальна політика не може бути первинною по відношенню до економіки і, хоча визначення соціальної політики носить абстрактний або загальний характер, модель соціальної політики носить конкретний характер.

Під моделлю соціальної політики у вузькому сенсі розуміють загальну схему опису найважливіших елементів соціальної політики, її цілей, завдань, інструментарію, форм реалізації, що обумовлені суспільно-політичними та економічними чинниками.

У більш широкому сенсі – це комплекс соціальних і економічних інституцій, діяльність яких спрямована на забезпечення дієздатності господарської та соціальної систем, а також рівноважного функціонування суспільства шляхом досягнення рівноваги, стабільності і цілісності в системі суспільних відносин, подолання соціальної напруги, забезпечення самодостатнього рівня життєдіяльності людей, надання кожному членові суспільства можливості вільно розвиватися, реалізовувати свої здібності, одержувати дохід, поліпшувати добробут населення.

На сьогодні вітчизняна модель соціальної політики є малоефективною особливо в умовах економічної нестабільності та суспільно-політичної напруги, що відображається на добробуті громадян. Проблема полягає в затратній та необґрунтованій соціально-економічній політиці, яка характеризується значним навантаженням на державний бюджет за рахунок вітчизняної системи соціальних трансфертів, дефіцитності фінансових ресурсів фондів соціального страхування, в результаті чого виникає значний податковий тиск на платників податків та тінізація ринку праці.

За таких умов досить складним завданням є пошук найбільш адекватної форми задоволення суспільних потреб та забезпечення соціального прогресу.

Модель соціальної політики України має виступати синтезом чинних ефективних моделей.

Дієвість, збалансованість, послідовність і логічність нової прогресивної моделі дозволить забезпечити високі стандарти рівня життя людей, які максимально повно враховують соціальні потреби та надають гарантії споживачам соціальних послуг. Ефективність моделі можна зафіксувати за такими ознаками: зміна соціальних потреб; зміна системи ціннісних орієнтацій, ідеології; зміна системи очікувань, життєвих пріоритетів, цілей; зміна оцінки якості життя.

Пошук найбільш ефективної моделі соціальної роботи аналіз слід проводити за такими критеріями: джерело фінансування, наявність соціальних гарантій, спосіб задоволення потреб, доступність, спосіб охоплення клієнтів, домінуюча форма надання допомоги.

Основними характеристиками прогресивної української моделі соціальної політики України мають стати:

- підвищення добробуту населення;
- скорочення рівня безробіття, забезпечення ефективної зайнятості населення та запобігання втраті кваліфікованих кадрів;
- зміцнення позицій та ролі середнього класу;
- удосконалення системи пенсійного забезпечення та соціального захисту;
- створення цілісної системи надання пільг, компенсацій і державної допомоги малозабезпеченим верствам населення;
- здійснення вартісної оцінки наявних соціальних пільг, скорочення їхньої фінансово незабезпеченої частини;
- забезпечення адресності надання пільг унаслідок різкого спрощення механізмів отримання таких пільг категоріям населення, які їх потребують;
- удосконалення системи надання пільг за професійною ознакою, їхня персоніфікація, установлення зв'язку з фінансовим і майновим станом пільговиків;
- підвищення рівня конкурентоспроможної національної економіки на засадах інноваційної моделі розвитку та реалізація ефективної державної антикорупційної політики;
- забезпечення зростання рівня доходів громадян випереджальними темпами порівняно з інфляцією, яке дало б змогу підвищити платоспроможний попит населення;
- підвищення соціальної мобільності населення; сприяння поширенню волонтерського руху;
- залучення волонтерів до реалізації соціальних програм.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД НАСТАВНИЦТВА ДІТЕЙ-СИРІТ: ОРІЄНТИР ДЛЯ УКРАЇНИ

Процес наставництва дітей-сиріт є відносно «молодим» напрямом роботи для соціальних служб України, проте в багатьох країнах Європи ідея наставництва давно набула стадії своєї успішної реалізації.

Наставник – це людина, яка стає для дитини значущою, присвячує їй свій час, знання, уміння, досвід та життєві сили. Це людина, яка буде віддавати достатньо енергії для допомоги дитині задля того, щоб бути прикладом для наслідування та просто старшим товаришем, другом, порадником

Осмислення, усвідомлення щодо необхідності підтримки дітей та молоді, які з різних причин відчувають нестачу піклування з боку дорослих, а саме: дітей-сиріт, дітей ув'язнених батьків, дітей з бідних, неповних родин, дітей, які перебувають на тривалому стаціонарному лікуванні далеко від своїх близьких та інших категорій дітей, призвели до виникнення в європейських країнах інституту наставництва над такими дітьми.

Наставництво над дітьми, що позбавлені опіки та піклування з боку батьків, стало предметом численних наукових досліджень. Значної уваги серед багатьох дослідників цього явища заслуговують розробки Бозмана Б., Одіорн Дж. С., Фархан М., Фінні М. К. та ін.

У соціальній практиці європейських країн широко використовуються програми із залученням наставників. Більшість з таких програм мають за мету індивідуальний добір наставників, які більшою мірою виявляють себе як сурогатні батьки, задають успішну рольову модель дитині, стежать за досягненнями свого підопічного, забезпечують соціальну підтримку й заохочення. Характерною рисою такої діяльності у європейських країнах є відсутність чіткого правового регулювання відносин між підопічним та наставником. Вони будуються лише на довірі й дружбі, на відміну від нашої країни, де вони набули офіційного законодавчого закріплення.

Для України прикладом для наслідування окремих важливих складових процесу наставництва може стати діяльність з наставництва у Великій Британії.

Відповідно до Акту із захисту прав дитини, ухваленого у 2000 році, британські органи місцевої влади зобов'язані визначити персонального помічника для кожної дитини, яка виходить з під опіки. Основна роль

такого помічника – координація виконання індивідуального плану переходу дитини до самостійного життя. Означений план детально описує всі кроки та ресурси для забезпечення житлом, а також реалістичні плани щодо навчання та працевлаштування. Персональний помічник не лише контролює виконання плану, він допомагає молодій людині повірити у власні сили й намагатися досягнути більшого.

Органи місцевої влади також зобов'язані підтримувати регулярні контакти з молододо людиною до 21 року (за потреби термін надання підтримки може бути подовжено).

У більшості країн Західної Європи державні механізми надання підтримки молодим людям є чітко визначеними і жодна дитина не залишається наодинці зі своїми проблемами, досягнувши 18 років. Завжди є людина, яка відповідає за її майбутнє.

У країнах Східної Європи ця система, її механізми та надання послуг на рівні громади лише розвиваються, тому головна роль у соціалізації молоді все ще відводиться закладам опіки.

Благодійна організація «Надія і житло для дітей», представництво якої працює в Україні з 1998 року, впроваджує проекти у 8 країнах регіону Центральної та Південної Європи, Східної Європи та Центральної Азії, Латинської Америки та Карибських країн, Східної і Південної Африки. Головний офіс знаходиться у Великобританії. «Надія і житло для дітей» є провідним міжнародним експертом з деінституціалізації (ДІ) та вбачає свою місію у тому, щоб бути каталізатором викорінювання інтернатного догляду дітей, аби жодна дитина не відчувала його шкідливого впливу та мала можливість жити в безпечному, люблячому сімейному оточенні, завдяки якому вона зможе повністю розкрити та реалізувати свій потенціал. Фокус дії цієї організації направлений на:

- створення сімейно-орієнтованих послуг для дітей і сімей в громадах, розвиток сімейних форм виховання дітей, закриття інтернатних закладів;
- розробка і впровадження технологій соціальної роботи з різними цільовими групами, стандартів соціальних послуг для дітей та сімей;
- проведення тренінгів і семінарів для фахівців із соціальної роботи, персоналу соціальних закладів, інтернатних установ, представників місцевих рад, адміністрацій, недержавних організацій;
- адвокація і об'єднання зусиль з партнерами заради вдосконалення політики у сфері захисту дітей.

В Україні питання наставництва дітей з інтернатних закладів обговорюють дедалі активніше, свідченням чого є перші проекти громад-

ських та благодійних організацій, спрямовані на підтримку вихованців інтернатних закладів.

Важливим кроком в роботі над проектом «Наставництво» є правове врегулювання цього процесу. У 2016 року Президент України підписав закон, відповідно до якого вносяться зміни до Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» щодо наставництва.

Таким чином, реалізація ухваленого закону забезпечить нормативно-правове врегулювання діяльності з наставництва, очолюваного державною соціальною службою, посилять гарантії дотримання прав та інтересів дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживають до сьогодні в інтернатних закладах, а значить, врегулює питання підготовки їх до самостійного життя.

Узагальнюючи викладене вище, необхідно зазначити, що для розвитку процесу наставництва над дітьми, що виховуються в закладах державної опіки, досвід європейських країн, зокрема, Великої Британії, слугує тим орієнтиром, що забезпечує можливість для нашої країни діяти у найкращих інтересах дітей.

УДК 364-43-057.875:005.336,5](4)(043,2)

Рубаненко Г. С.,
магістр,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У контексті інтеграційних процесів розвитку сучасного суспільства соціальні працівники повинні бути готові виконувати складні професійні завдання, взаємодіючи з різними групами людей. З огляду на це, важливим завданням сучасної освіти в Україні є комплексна підготовка майбутніх професіоналів до різних професійних ситуацій, що полягає в основному у формуванні їхньої професійної та комунікативної компетентності, оскільки здатність побудувати ефективну комунікативну взаємодію з клієнтами є запорукою успішної професійної діяльності соціального працівника взагалі.

Значна увага приділяється формуванню професійної та комунікативної компетенції соціальних працівників під час навчання в цій галузі

в освітніх системах країн Західної Європи, зокрема, Франції, Німеччини та Швейцарії. Незважаючи на певні відмінності в традиціях етнічних груп, соціальній політиці та реаліях суспільства, основні якості, які повинні мати соціальні працівники для ефективної професійної та комунікативної діяльності, є загальними для всіх країн: прагнення до спілкування, здатність встановлювати ефективну комунікативну взаємодію з різними членами суспільства, знання професійного мовного етикету, вміння переконувати і знаходити компроміс у людських відносинах тощо.

Дослідженням проблем формування професійної та комунікативної компетенції соціальних працівників у освітніх системах Франції, Німеччини та Швейцарії займалися такі вчені, як Г. Лещук, В. Поліщук, О. Пришляк, В. Тименко, Л. Романовська та ін.

Формування професійної та комунікативної компетентності майбутніх соціальних працівників є одним із пріоритетних завдань професійної підготовки соціальних працівників у Франції та починається з перших кроків оволодіння цією професією. Основи професійного спілкування, особливості міжособистісного спілкування, норми та правила поведінки в суспільстві охоплюються під час вивчення базових дисциплін, серед яких «Педагогіка та психологія», «Структура інститутів соціальної роботи», «Соціальне середовище», «Відносини між людьми» тощо. Загалом, вони відповідають вітчизняним дисциплінам, таким як «Соціологія», «Психологія», «Етика», «Педагогіка», «Право» тощо.

Крім того, навчальні плани університетів Франції передбачають вивчення спеціальних предметів винятково з комунікативної орієнтації, а саме: «Професійне спілкування та співпраця з партнерами» та «Поширення інформації».

Значна увага у процесі навчання соціальних працівників в Німеччині зосереджена на освоєнні студентами предметів комунікативної орієнтації, спрямованої на формування професійної та комунікативної компетентності майбутніх соціальних працівників у цій галузі. Такі предмети, як «Психологія та педагогіка», «Методи роботи з клієнтами», «Теорія соціалізації», «ЗМІ» забезпечують базові знання з теорії професійного спілкування, особливості поведінки в суспільстві, форми комунікативної взаємодії з різними групами клієнтів, тощо.

Засвоєння теоретичного матеріалу про основи професійного спілкування здійснюється студентами у процесі вивчення практичних курсів («Сфера професійної діяльності», «Методи професійної діяльності»), де під час семінарів використовуються методи обговорення, обговорення, рольова гра, робота в невеликих групах; учні навчаються самостійно мислити, аналізувати проблемні ситуації, формулювати та доводити власну точку зору тощо.

Для формування професійної та комунікативної компетенції майбутніх соціальних працівників велика увага приділяється використанню рольових ігор (які розглядаються як метод і як соціально-педагогічний інструмент), а також стажуванню, в процесі якого студенти можуть негайно спробувати отримані професійні та комунікативні знання та навички під час практичної підготовки та перевіряти свої здібності в реальному становищі професійного та комунікативного середовища, що сприяє придбанню досвіду професійного спілкування.

Специфіка формування професійної та комунікативної компетентності соціальних працівників у школах Швейцарії обумовлена тим фактом, що зміст, форми та методи соціальної роботи в основному зумовлені неурядовими ініціативами на місцевому рівні та на рівні кантонів. Таким чином, одним з критеріїв відбору студентів для шкіл соціальної роботи є наявність життєвого досвіду заявників, тому, як правило, старші люди стають студентами цих шкіл. Відповідно до вимог Асоціації шкіл соціальної роботи, заявники повинні мати 12-річний курс навчання у середній школі, добре володіти іноземною мовою, володіти базовими комунікативними навичками, необхідними для роботи з клієнтами та мати щонайменше один рік досвіду роботи у сфері соціальної роботи. Деякі школи висувають додаткові вимоги. Вони повинні брати курси з основ соціальної роботи або мати реальний досвід соціальної роботи.

Теоретична підготовка соціальних працівників у Швейцарії включає в себе низку курсів, спрямованих на формування професійної та комунікативної компетентності, а саме: «Педагогіка», «Психологія», «Соціологія», «Соціальна політика», «Соціальні проблеми», «Соціальна робота з окремими клієнтами, сім'єю, групою», «Публічні відносини в соціальній роботі» тощо.

Перевага практичної підготовки соціальних працівників в Швейцарії полягає в тому, що, проходячи практичну підготовку, студенти мають можливість самостійно «спробувати» і рівень професійної та комунікативної компетенції в реальному житті професійної та комунікативної діяльності, виявити можливі прогалини у знаннях, покращити комунікативні навички та звички, здобути досвід професійної та комунікативної взаємодії з різними групами клієнтів.

Проведений аналіз зарубіжного досвіду дозволяє стверджувати, що формування професійної та комунікативної компетенції у Франції, Німеччині та Швейцарії є невід'ємною частиною підготовки майбутніх соціальних працівників у системах освіти цих країн. Цей процес здійснюється систематично під час вивчення базових та спеціальних дисциплін з використанням різних методів і прийомів, спрямованих на під-

вищення комунікативної активності студентів. Теоретична підготовка в освітніх системах цих країн нерозривно пов'язана з використанням набутих комунікативних навичок та звичок у процесі практичної підготовки. Перспективи подальших досліджень – це використання можливостей зарубіжного досвіду у розробці власної моделі професійної та комунікативної компетенції соціальних працівників.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Розроблено науково обґрунтовані практичні директиви та дієві механізми реалізації євроінтеграційної політики України шляхом залучення громадянського суспільства до імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в умовах необхідності зміцнення національної безпеки держави органам державної влади.

Верховній Раді України:

— Прийняти низку важливих законопроектів, а саме:

Про внесення змін до Конституції України – у якому визначаються конституційні основи розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та виконавчої влади, їх ресурсні можливості та відповідальність за свою діяльність перед виборцями та державою

Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) № 2217а від 01.07.15. Ініціатором законопроекту став Президент України П. Порошенко. Проект Закону попередньо було схвалено 31 серпня 2015 року. Проте, цей законотворчий процес набував політизованого характеру. До теперішнього часу Проект Закону знаходиться в стані розгляду.

Проект Закону про засади адміністративно-територіального устрою України № 8051 від 22.02.18. Цей проект знаходиться на етапі опрацювання в комітеті. Проект визначає основні положення адміністративно-територіального устрою України, порядок утворення, ліквідації, встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних одиниць. Має закріпити трирівневу систему адміністративно-територіального устрою: громада – район – регіон.

Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо утворення, реорганізації і ліквідації, найменування і перейменування місцевих державних адміністрацій № 6641 від 23.06.2017. – ухвалення цього проекту надає право Кабінету Міністрів реорганізовувати, ліквідовувати, називати та переназивати місцеві державні адміністрації. На цьому етапі законопроект очікує розгляду.

Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо поширення повноважень органів місцевого самоврядування територіальних громад на всю територію відповідної сільської, селищної, міської територіальної громади № 5253 від 07.10.2016 – ухвалення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування» має окреслити особливості становлення меж територіальних громад та

поширення на них повноважень органів місцевого самоврядування. Законопроект знаходиться на стадії опрацювання в комітеті.

Проект Закону про публічні консультації № 7453 від 27.12.2017. – має визначати основні стандарти здійснення публічних консультацій органами місцевого самоврядування та державними органами влади, з метою залучення громадськості та інших зацікавлених осіб до вироблення регіональної політики розвитку, вирішення питань місцевого значення. Законопроект опрацьовується в комітеті.

– Удосконалити законодавче закріплення та конкретизацію механізмів запровадження прийняття рішень та контролю (запити громадян, регулярні звіти депутатів та можливість їх дострокового відкликання).

Кабінету Міністрів України:

– Здійснювати постійний моніторинг громадської думки щодо європейської інтеграції та можливого членства України в ЄС в майбутньому як один з індикаторів оцінки державної євроінтеграційної політики на етапі її реалізації з метою вдосконалення.

– Підвищити ефективність державної інформаційної політики щодо європейської інтеграції України шляхом оновлення завдань чинної Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки згідно з аналізом громадської думки щодо європейської інтеграції. По-перше, важливим є підвищення у громадян України загальних знань про ЄС та відносин між Україною та Євросоюзом на сучасному етапі, адже, як показав аналіз автором громадської думки в Україні щодо європейської інтеграції, крім негативно налаштованих і необізнаних в цій темі громадян, існує також значна кількість українців (близько 20 %), які не мають знань про Євросоюз і ще не сформували своє ставлення до перспектив членства України в ЄС. Зазначимо, що цей показник є практично однаковим і відповідає всім регіонам, окрім Західної України. Відповідно, по-друге, цільовою групою для посилення державної інформаційної політики про ЄС та відносини Україна – Євросоюз пропонуємо виокремити громадян України всіх вікових груп у всіх регіонах України, окрім західної її частини, що сприятиме ефективності державної політики у цій сфері в умовах економічної кризи через фокусування її актуальних завдань і фінансування не на всі регіони України.

– Активізувати проведення внутрішніх реформ в Україні для можливого збільшення фінансової допомоги ЄС на такі цілі згідно з новим інструментом ЄІС відповідно до нового принципу фінансової допомоги державам-сусідам ЄПС «більше за більше», враховуючи

прийнятий новий семирічний бюджет ЄС з 2014 по 2020 рр., і можливо на таких же засадах наступний бюджет ЄС.

- Поновити Державну цільову програму підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України на 2008–2015 рр., яку КМУ достроково припинив у березні 2014 р., після виходу держави з економічної кризи. Пропонуємо, по-перше, її зміст привести у відповідність до нових завдань підготовки державних службовців у сфері євроінтеграції після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, адже безпосереднє відношення до розвитку інституційних механізмів європейської інтеграції має питання кадрового забезпечення; по-друге, відмежувати назву і зміст Програми від євроатлантичного співробітництва за прикладом Державної програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції України і викласти її назву у такому формулюванні – Державна цільова програма підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської інтеграції України.

- Інтенсифікувати вимоги до знання англійської мови державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування, особливо у тих напрямках роботи, що безпосередньо пов'язані з реалізацією державної євроінтеграційної політики України; зробити знання англійської мови одним із критеріїв на обрання на посаду у ті відділи та департаменти, що безпосередньо пов'язані з реалізацією державної євроінтеграційної політики; підвищити надбавки до заробітної плати таким державним службовцям, які володіють англійською мовою на відповідному для виконання їхніх службових обов'язків рівні, залучаючи таким чином молодь до роботи на державній службі.

- Наймати на роботу на державну службу на різних галузевих рівнях тих спеціалістів, які здобули відповідну освіту в державах ЄС, як це було зроблено, наприклад, в Грузії, з метою поліпшення реалізації державної євроінтеграційної політики. В Україні також існує достатній кадровий потенціал тих спеціалістів, які пройшли навчання та стажування в різних державах ЄС. Тому доцільно їх залучати до роботи в органах державної влади України шляхом мотивування їхньої роботи ростом заробітної плати і швидким кар'єрним зростанням за умови успішної роботи в системі державного управління.

- Покращувати реалізацію принципів відкритості та прозорості в державному управлінні України, у тому числі, через більше залучення громадян до подальшої імплементації цілей державної євроінтеграційної політики та моніторингу її здійснення, що також передбачено в інституційному механізмі реалізації Угоди про асоціацію шляхом створення Платформи громадянського суспільства.

- Продовжувати реформування державного управління в Україні шляхом його децентралізації з метою зменшення демократичного дефіциту, що наявний не лише у багаторівневій системі управління ЄС, але й певною мірою в сучасній вітчизняній системі державного управління. Це сприятиме завчасному виконанню нашою державою одного з напрямків Копенгагенських критеріїв членства в ЄС – критерію демократії та верховенства права, який включає децентралізацію та структурну реформу системи державного управління.

- Забезпечити реальне втілення Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», який було ухвалено восени 2017 року та набуває чинності у травні 2018 року.

- Забезпечити державне фінансування відповідних гендерних науково-дослідних програм і проектів, підготовки відповідних фахівців.

- Спрямувати (через економічні важелі) роботу державних, громадських і бізнесових структур суспільства на врахування гендерних аспектів у своїй діяльності.

Адміністрації Президента України:

- Розробити і затвердити Указом Президента України оновлену Стратегію європейської інтеграції України, яка була б розроблена на період 2020–2030 рр., з урахуванням прогнозованого членства України в ЄС у 2030 р., посилення національної безпеки і підтримки більшістю населення України вступу України до ЄС.

- Відмовитися від проведення загальнонаціонального референдуму в Україні щодо питання членства в ЄС як під час реалізації євроінтеграційної стратегії, так і перед можливим вступом до об'єднання залежно від складності процесу подальшої євроінтеграції України та за умови постійного моніторингу ставлення українців до потенційного членства нашої держави в ЄС, яке б показувало високий показник громадської підтримки євроінтеграції (близько 70–80 %). Така рекомендація базується на аналізі автором досвіду держав ЦСЄ у цьому питанні, який показав, що у тих державах, де процес вступу до ЄС був особливо проблематичним та/або затяжним, як, наприклад, у Румунії, Болгарії і Кіпрі, а рівень підтримки населенням євроінтеграції був високим, референдуми щодо членства в ЄС не проводилися.

- Продовжувати реалізацію стратегії інтеграції України до ЄС навіть якщо нашій державі Євросоюзом не буде запропоновано перспективу отримання повноправного членства у ньому в оглядному майбутньому. Адже, як показує проаналізований автором досвід Швейцарії та Норвегії, при негативному ставленні громадян цих держав до перспективи набуття членства в ЄС, ці держави Європи продовжують все більш тісно інтегруватися до Євросоюзу в різних галузях.

Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції:

- Внести зміни до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» шляхом виокремлення окремої Статті «Засади внутрішньої та зовнішньої політики України у сфері європейської інтеграції», що визначила б європейську інтеграцію головним пріоритетом зовнішньої та внутрішньої політики нашої держави.

Міністерству соціальної політики України:

- Організувати інформативні гендерні центри політичного спрямування у всіх містах України.
- Створити потужний інтернет-ресурс з політичної освіти жінок.
- Розробити і запровадити в суспільстві для всіх верств населення системну тривалу інформаційно-просвітницьку кампанію з питань гендерної рівності, акцентувавши увагу як на роз'ясненні поняття «гендер», так і на гендерному розумінні рівності чоловіків та жінок, яке передбачає: а) рівність у правах і свободах; б) рівність в обов'язках; в) рівність у відповідальності; г) рівність можливостей.
- Популяризувати образ жінки-політика в засобах масової інформації; створити серії телевізійних передач про успішних жінок; транслювати відеосюжети та зовнішню рекламу мотиваційного характеру; публікувати відповідні матеріали у популярних українських періодичних виданнях.

Комітету Верховної Ради з прав людини (підкомітету з гендерної рівності і недискримінації):

- Запровадити системність досліджень засобів масової інформації щодо наявності в них ознак порушення гендерного балансу, які можуть виявлятися в гендерно-дискримінаційних висловлюваннях, рекламних роликах, де принижується гідність жінки тощо.

Урядовому уповноваженому з гендерних питань:

- Розробити систему освітньо-просвітницьких заходів, реалізація яких буде мати на меті підвищення мотивації жінок брати активну участь у суспільно-політичному житті суспільства.

Міністерству освіти і науки України:

- Збільшити обсяг викладання англійської мови в магістратурах та аспірантурах з публічного управління і політології як нормативної дисципліни з метою підвищення знань англійської мови під час підготовки державних службовців та вчених у цій галузі відповідно до єв-

ропейських стандартів, із інтеграцією їх подальшої наукової та практичної діяльності до спільного європейського середовища.

- Сприяти науковим та практичним стажуванням студентів бакалаврської та магістерської програм зі спеціальності «Публічне управління», «Політологія» в інституціях ЄС, наукових та навчальних закладах держав-членів ЄС, чому допомагатиме краще знання студентами англійської і других іноземних мов, шляхом створення або поліпшення інформаційної та пошукової роботи міжнародних відділів і центрів університетів щодо стажувань, навчальних програм, грантів та стипендій для українських студентів в державах-членах Євросоюзу.

- Поширювати в суспільстві просвітницьку діяльність шляхом створення освітніх проектів і програм, розробки і впровадження в навчальних закладах курсів і спецкурсів (введення предметів циклу «Основи здорового суспільства» та «Етика споживання» (з метою виховання здорового споживання).

- Перестати компенсувати нереалізованість в інших сферах за рахунок «консюмеризму»; виключити споживацьку інтерпретацію світу); розробка ефективних форм та методів виховання, реалізація повною мірою раннього періоду розвитку дитини; підвищення батьківської культури виховання; розвиток зацікавленості і активності людини впродовж всього життя).

- Підвищити комп'ютерну грамотність населення та виховання культури безпечного поводження у кіберпросторі, що дозволить не тільки обмежити або нівелювати вплив пропаганди та маніпулювання.

- Цілеспрямоване проведення спеціальних тренінгів, занять, ділових ігор, які б мали на меті створення психологічної стійкості до зовнішнього впливу (на основі базових рекомендацій: відкритість до пізнання альтернативної точки зору, вміння чітко надавати аргументувати щодо власної позиції; критично сприймати та аналізувати усю отриману інформацію, зважено та раціонально реагувати на емоційні заклики та повідомлення; відмовитись від негайного реагування на інформацію щодо дій та поведінки, до яких вона закликає, уникати поспішних висновків, необхідною є перевірка отриманих даних).

- Включення гендерної концепції та гендерного підходу до державного стандарту базової педагогіко-психологічної підготовки педагогів усіх типів освітніх установ.

- Організація тренінгів із гендерних питань для вихователів, вчителів та викладачів, з метою підвищення рівня гендерної культури педагогів.

- Розробка програм, підручників, навчально-методичних посібників і монографій з гендерної проблематики для вищих навчальних закладів педагогічного спрямування.
- Теоретичне обґрунтування гендерного підходу в педагогіці та розробка нормативної гендерно-чутливої моделі виховання дітей шкільного віку.
- Проведення гендерної експертизи шкільних підручників та оновлення, відповідно до результатів аналізу, навчальних матеріалів.
- Запровадження нових навчальних курсів для студентів вищих учбових закладів, заснованих на принципах гендерних досліджень та гендерної рівності у всіх сферах суспільного життя на всіх факультетах без винятку.
- Оптимізувати мережі навчальних закладів з урахуванням демографічних та економічних реалій.
- Сприяти створенню регіональних консорціумів як альтернативи «добровільно-примусовому» об'єднанню закладів вищої освіти.
- Формувати кваліфікацію як компоненту інституційного механізму багаторівневої вищої освіти, зробити їх порівняльними із системою кваліфікацій єдиного простору вищої освіти (European Higher Education Area) та єдиного наукового простору (European Research Area) та максимально чіткими і прозорими орієнтирами для основних стейкхолдерів вищої освіти.
- Впровадити коефіцієнт кадрового потенціалу та оптимального розміру кожного напрямку підготовки для окремого навчального закладу, відповідно до ліцензійних умов надання освітніх послуг.
- Узгодити кваліфікаційні характеристики, стандарти і навчальні програми з освітньо-кваліфікаційними вимогами робочих місць та заохочувати роботодавців до участі в підготовці навчальних програм.
- Узгодити з роботодавцями освітні і професійні стандарти.
- Масштабне запровадження програм стажування на виробництві.

Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України:

- В умовах адміністративно-територіальної реформи (укрупнення адміністративних одиниць) прагнути до добровільного об'єднання територіальних громад, тільки в такому випадку можна буде говорити про їх ефективність.
- Створити умови для прозорості прийняття рішень органами місцевого самоврядування.
- Необґрунтоване копіювання іноземного досвіду для України може призвести до адаптаційних проблем, що суттєво затягнуть рефо-

рму і можуть в такому разі виникнути проблеми з її ефективністю. У свою чергу, враховуючи зовнішньополітичну та внутрішньополітичну ситуацію в Україні (територіальні претензії, сепаратистські настрої), слід звернути увагу на досвід Великобританії в асиметричній деволуції.

Міністерству інформаційної політики України

- тримати під інформаційним контролем конфлікти загальнонаціонального масштабу та висвітлювати відверто деструктивну діяльність тих чи інших громадських об'єднань.

- узяти на себе повноваження арбітра у суперечках між інститутами громадянського суспільства. Оскільки, сторони подібних конфліктів часто прагнуть до публічного висвітлення своєї позиції, саме Міністерство інформполітики має достатньо повноважень, щоб забезпечити грамотну медійну підтримку та попереджати деструктивні наслідки конфліктів.

Органам системи кібербезпеки (Міністерство оборони України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Служба безпеки України, Національна поліція України, Національний банк України):

- подальше удосконалення законодавчої бази України щодо своєчасного реагування на загрози безпеці окремих інститутів держави та країни в цілому, важливості постійного моніторингу кіберпростору (Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003; Указ Президента України від 24 вересня 2014 року № 744/2014 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 серпня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності»; Стратегія національної безпеки України (26 травня 2015); Стратегія кібербезпеки України (2016).

Всеукраїнському центру підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування:

- Проведення просвітницьких семінарів, тренінгів, зустрічей з об'єктивним представленням успіхів та невдач щодо питання децентралізації в країнах Європейського Союзу.

- Розробити декілька освітніх курсів для державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, які б охоплювали питання створення та функціонування об'єднаних територіальних громад, проблеми стратегічного планування, особливості технології бюджетування, заключення договорів в напрямку співпраці об'єднаних територіальних громад.

Координаційним радам з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку та протидії торгівлі людьми; обласним гендерним центрам, які здійснюють інформаційно-методичну підтримку діяльності органів законодавчої та виконавчої влади, освітніх установ, громадських об'єднань з питань гендерної політики; радникам місцевих голів з гендерних питань:

- Реалізація мотиваційних тренінг-курсів для жіночих колективів на українських підприємствах.
- Систематичне проведення культурних масових заходів задля актуалізації політико-активної діяльності українських жінок.

Політичним партіям та рухам:

- Залучення політичними партіями при реалізації своїх соціально-значущих програм жінок.

Громадському сектору та ЗМІ:

- Дотримання виконання Закону України від 13.01.2011 «Про доступ до публічної інформації», який визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених законом, та інформації, що становить суспільний інтерес.
- Збільшити популяризацію сутнісних ознак громадянського суспільства – здатність до самоорганізації, самодіяльності та задоволення потреб і реалізація інтересів шляхом акумуляції власних ресурсів.
- Створення мережі жіночих НГО, яка б опікувалася питаннями підвищення освіченості та мотивації жінок у політичному середовищі.
- Активізувати поширення в ЗМІ гендерно-виваженої інформації, яка базується на висвітленні основних принципів рівності чоловіків та жінок і необхідності цієї умови задля подальшого демократичного розвитку українського суспільства.
- Організація широкого обговорення гендерної інновації в освіті у наукових колах з метою вироблення найбільш вдалих методик.

ЗМІСТ

ПРОГРАМА Міжнародної науково-практичної конференції «Реалізація євроінтеграційної політики України: суспільно-політичний та безпековий аспект».....	1

ТЕЗИ Міжнародної науково-практичної конференції «Реалізація євроінтеграційної політики України: суспільно-політичний та безпековий аспект».....	12

СЕКЦІЯ: Європейський вибір України в контексті національної безпеки

Walzenbach G. European security governance and EU-NATO cooperation: an effective response to hybrid warfare	13
Skurbaty A. Z. The comparative analysis of the level of compliance of Ukrainian state migration legislation with European Union member states	14
Лизаковски П. Продовольственная безопасность в современных условиях	17
Лізаковська С. В. До проблеми громадянськості в контексті становлення громадянського суспільства.....	19
Рябенко О. В. Проблеми реалізації державної молодіжної політики в Україні	21
Бойко О. Д. Кібербезпека України в контексті Євроінтеграції.....	25
Власенко Ю. К. Суспільно-політичні орієнтації населення України в геополітичному вимірі	28
Козаченко Т. П. Стратегічна екологічна оцінка як перспективний напрям екологізації публічного управління суспільним розвитком	31
Лопушинський І. П., Ковнір О. І. Англomовна компетентність публічних службовців у процесі Євроінтеграції України.....	35

Стадніченко Р. В. Євроінтеграційна політика України в контексті загроз інформаційних та гібридних воєн.....	38
Мороз С. А. Глобальний рівень забезпечення якості вищої освіти: загальна характеристика та основні методи	41
Палагнюк Ю. В. The formation of public opinion during implementation of policy towards European integration of Ukraine.....	44
Тодоров І. Я. Імплементация угоди про Асоціацію Україна – ЄС в контексті Євроатлантичної інтеграції	46
Волошин С. І. Адаптація інформаційного механізму державного регулювання земельних відносин в Україні до Європейських стандартів	49
Антонова Л. В. Глобалізаційний вплив на рівень прозорості системи державного правління як забезпечуючої складової зниження небезпеки корупційних проявів	51
Рудень Д. М. Запобігання політичній корупції як необхідна умова Євроінтеграції.....	53
Палагнюк О. В. Запровадження правового інституту ювенальної юстиції в Україні: приклад швейцарської конфедерації.....	55
Севастьянов О. В. Процес об'єднання територіальних громад в контексті закінчення політичного циклу 2014–2019 рр. в Україні	58
Багмет М. О., Письменна Л. І. Використання досвіду Республіки Польща в ході запровадження сучасної дорожньої карти євроінтеграційних процесів у всіх вимірах суспільного життя	60
Козлова Л. В. Культурна дипломатія як одна з важливих та проблемних складових євроінтеграції Україні.....	62
Віннічук О. В. Ризики демократії: український та європейський рівень.....	64
Сорока С. В. Позиція країн Вишеградської групи щодо міграційної політики ЄС.....	66
Шевчук О. В. Відносини США з ЄС за президенства Д. Трампа: переважання	68
Плеханов Д. О. Вплив глобалізації на тенденції модернізації технологій державного управління регіональним розвитком	71

Іовчева А. М. Гендерна рівність в процесі прийняття політичних рішень як основа функціонування європейського співтовариства	73
Соловйова А. С. Особливості об'єднання територіальних громад в рамках реформи децентралізації в Україні	75
Лушагіна Т. В. Діяльність спроможних територіальних громад в Україні та країнах ЄС.....	78
Шкірчак С. І., Шкірчак К. П. Відображення феномену інсургентів у американській політичній науці	80
Александрова А. В. Міжнародні економічні санкції як спосіб впливу на політичний та економічний стан країни	83
Портнов О. О. До питання інформаційної політики Росії щодо України.....	85

СЕКЦІЯ:

Соціальна політика в умовах сучасних економічних викликів

Скальски Д. Проблемы семей, имеющих детей с ограниченными возможностями, в контексте социальной безопасности в Республике Польша	87
Антонов А. В. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності: європейський вимір.....	89
Грень Л. М. Національна рамка класифікацій як інструмент державного управління професійно-технічною освітою в Україні	92
Сай Д. В. Онлайн волонтерство в ЄС.....	94
Коваль Г. В. Роль недержавних організацій у вирішенні соціальних проблем: європейський досвід	96
Сургова С. Ю., Степаненко С. І. Ортобіоз як безпековий аспект успішної діяльності соціальних працівників в умовах Європейської інтеграції	100
Файчук О. Л. Особливості економічної культури студентської молоді в сучасних соціально-політичних умовах.....	102
Попова Т. С. Впровадження Україною європейських підходів та практик щодо забезпечення найкращих інтересів дитини	104

Чубук Р. В. Сучасні загрози соціальній безпеці людини.....	108
Малиновська Н. Л. Зміцнення гуманітарної безпеки України освітнім шляхом.....	111
Орленко М. В. Розвиток молоді в період євроінтеграційних процесів в Україні	113
Співак А. В. Досвід підготовки соціальних працівників у Великобританії	115
Столярчук Н. В. Арт-терапія як метод соціалізації молоді з ДЦП як один із аспектів соціальної безпеки	118
Мартиненко О. О. Європейський досвід створення умов для активного відпочинку молоді	120
Латій Є. В. Вплив європейських компонентів ментального здоров'я на життєдіяльність особистості в процесі євроінтеграції	123
Юрченко Н. С. Розвиток лідерського потенціалу молоді як один із чинників успішної євроінтеграції	125
Коваль Г. В., Левченко Є. М. Соціальна робота з людьми похилого віку: європейський досвід	126
Валенков В. Є. Вплив євроінтеграційних процесів на формування національної моделі соціальної політики України	129
Діденко І. В. Європейський досвід наставництва дітей-сиріт: орієнтир для України	132
Рубаненко Г. С. Європейський досвід формування комунікативної компетентності майбутніх соціальних працівників	134
РЕКОМЕНДАЦІЇ	138

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Редактори *Я. Котенко, Р. Грубкина.*
Технічний редактор, комп'ютерна верстка *Н. Хасянова.*
Друк *С. Волинець.* Фальцювальню-палітурні роботи *О. Кутова.*

Підп. до друку 01.06.2018.
Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 9,07. Обл.-вид. арк. 8,41.
Тираж 60 пр. Зам. № 5511.

Видавель та виготівник: ЧНУ ім. Петра Могили
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50–03–32, 8 (0512) 76–55–81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідотство суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.

АДРЕСА ОРГКОМІТЕТУ:

ОЛЬВІЙСЬКИЙ ФОРУМ – 2018:
СТРАТЕГІЇ КРАЇН ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ
В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ

XII Міжнародна науково-практична конференція

Міжнародна науково-практична конференція
«РЕАЛІЗАЦІЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ
ТА БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ»

Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
вул. 68 Десантників, 10,
м. Миколаїв, 54003, Україна

Тел.: 8 (0512) 50–03–32,
8 (0512) 76–55–81,
8 (0512) 76–55–99,
факс: 50–00–69, 50–03–33,
E-mail: avi@chmnu.edu.ua, rector@chmnu.edu.ua

